

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

28. 3. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 150 ДИН • БРОЈ 1787

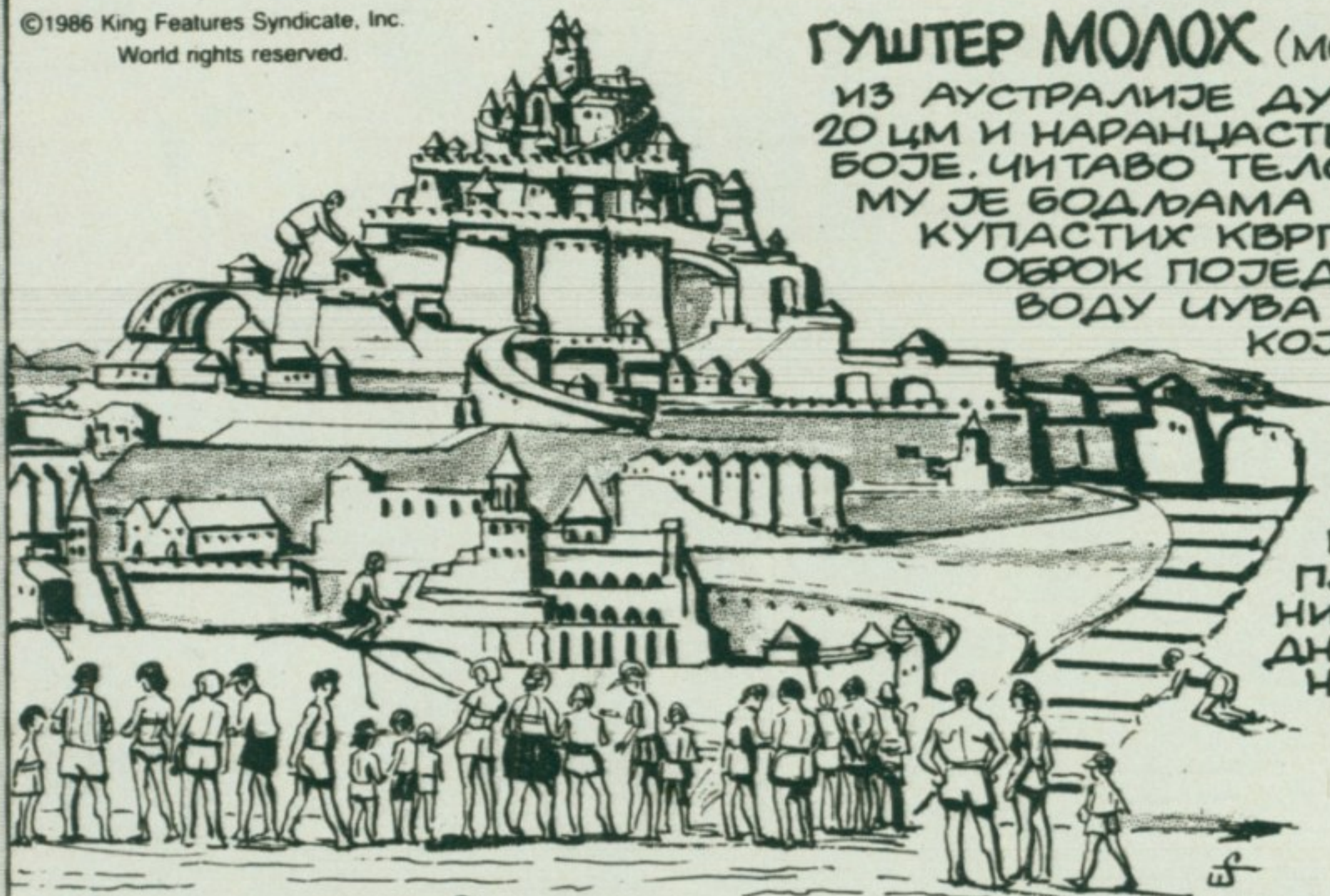

ЗВАЛИ СУ ИХ
КОБРЕ.
ВОЗИЛИ СУ
ЦИПОВЕ.
НИСУ
ПРИЗНАВАЛИ
СМРТ.

Фирма

Веровати или не!

©1986 King Features Syndicate, Inc.
World rights reserved.

ГУШТЕР МОЛОХ (MOLOCH HORRIDUS)

ИЗ АУСТРАЛИЈЕ ДУГАЧАК ЈЕ ОКО 20 ЦМ И НАРАНЦАСТЕ ЈЕ ИЛИ ЖУТЕ БОЈЕ. ЧИТАВО ТЕЛО ПОКРИВЕНО МУ ЈЕ БОДЉАМА КОЈЕ ИЗЛАЗЕ ИЗ КУПАСТИХ КВРГА. МОЛОХ ЗА ЈЕДАН ОБРОК ПОЈЕДЕ ОКО 18000 МРАВА, А ВОДУ ЦУВА У НАРОЧИТИМ КАНАЛИМА КОЈИ ВОДЕ ПРАВО У УСНУ ШУПЉИНУ.

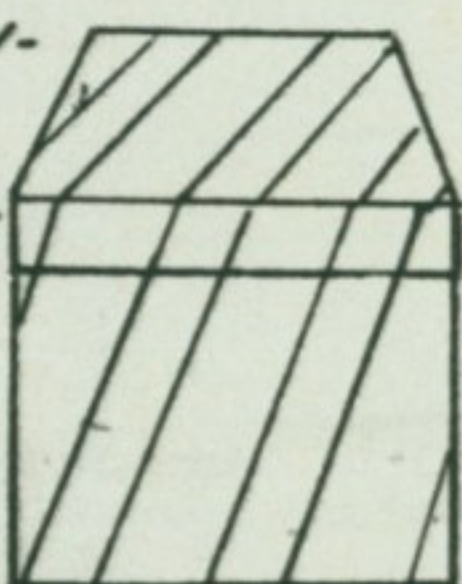
ЖЕНЕ

КОЈЕ СУ СЕ ПОЛОВИНОМ ПРОШЛОГ ВЕКА БАВИЛЕ ПЛАНИНАРСТВОМ И АЛПИНИЗМОМ НОСИЛЕ СУ НЕЗГОДНЕ И ШИРОКЕ СУКЊЕ ЈЕР НИЈЕ БИЛО ПРИСТОЈНО ДА НОСЕ ПАНТАЛОНЕ.

Замак усабаване лейоцине

НАПРАВИЛО ЈЕ 1000 КУПАЦА ПОЧЕТКОМ СЕПТЕМБРА ПРОШЛЕ ГОДИНЕ НА ЈЕДНОЈ ТИХООКЕАНСКОЈ ПЛАЖИ У САН ДИЕГУ (КАЛИФОРНИЈА). ЗАМАК ЈЕ ПОДИГНУТ ЗА ПЕТ ДАНА, БИО ЈЕ ВИСОК 12,5 МЕТАРА, А ЗА ГРАДЊУ ЈЕ УТРОШЕНО 15000 ТОНА ПЕСКА.

Црну кутију

УРЕЂАЈ КОЈИ У АВИОНУ БЕЛЕЖИ СВЕ ШТО СЕ ДОГАЂА У ТОКУ ЛЕТА, НЕКЕ АВИОНСКЕ КОМПАНИЈЕ БОЈЕ У ЈАРКО НАРАНЦАСТУ БОЈУ СА БЕЛИМ ПРУГАМА. У СЛУЧАЈУ НЕСРЕКЕ, ОВАКВА КУТИЈА ПОД ВОДОМ СЕ МНОГО ЛАКШЕ УОЧАВА ОД ЦРНЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

више од милион бело-вратих албатроса живело је некад на острвима у Тихом океану близу обала Кине и Јапана, а онда је мода украшавања женских шешира и оковратника учинила да готово ишчезну. Године 1953. на острву Торишима остале су свега 23 птице. Јапанска влада ставила их је тада под заштиту и данас се број ових ретких птица креће од 250 до 300.

обућара дигло такву галаму да је на место сваке посечене тополе опет засађена топола.

љуска нојевог јајета толико је дебела да на њу слободно може да стане одрастао човек. Овај „експеримент“ се често приказује туристима у Африци. Занимљиво је да код нојева гнездо (обичну рупу у песку) прави мужјак, а у њега јаја полаже неколико женки.

у Холандији се годишње произведе око три милиона парн клопа. Влада ове земље недавно је покушала, ради разноврсности, да смањи површине под тополама од којих се прави ова дрвена обућа, али је 350

најновији Робинзон зове се Фридрих Текстор, ауто-механичар је (бивши) из Минхена, а већ неколико година живи потпуно сам на једном острвцу у Јужнокинеском мору. Добровољни усамљеник коме је „дојадилa цивилизација“ одлучио се на овај корак кад му је газда-

рица повисила кирију. Од филипинских власти успео је да за шест хиљада марака (толико износи просечна годишња стамарина у СР Немачкој) унајми ово острвце на 99 година.

недалеко од Минхена, у градићу Шробенхаузену недавно је откривен први у свету Музеј шпаргли. Експонате чини

200 шпаргли најразличитијих величина и облика које је сакупио један страствени љубитељ овог раног поврћа.

у Њујорку је законом забрањено прање прозора у вешеспратницама. Кад се прозори упрљају, домаћица зове посебну екипу перача прозора снабдевену алпинистичком опремом.

становници италијанског градића Лардерело, близу Фиренце, живе на обронцима вулкана и – не жале се. Чак су изградили електрану која ради користећи подземну топлоту.

WALT
DISNEY

ПАПА ПАТАК

ШТА ХОКЕШ?

ДА РАЗГОВАРАМО!

ДОБРО!

ЗАХТЕВАМ ЗАСЕБНУ КАНЦЕЛАРИЈУ!

ДОБРО!

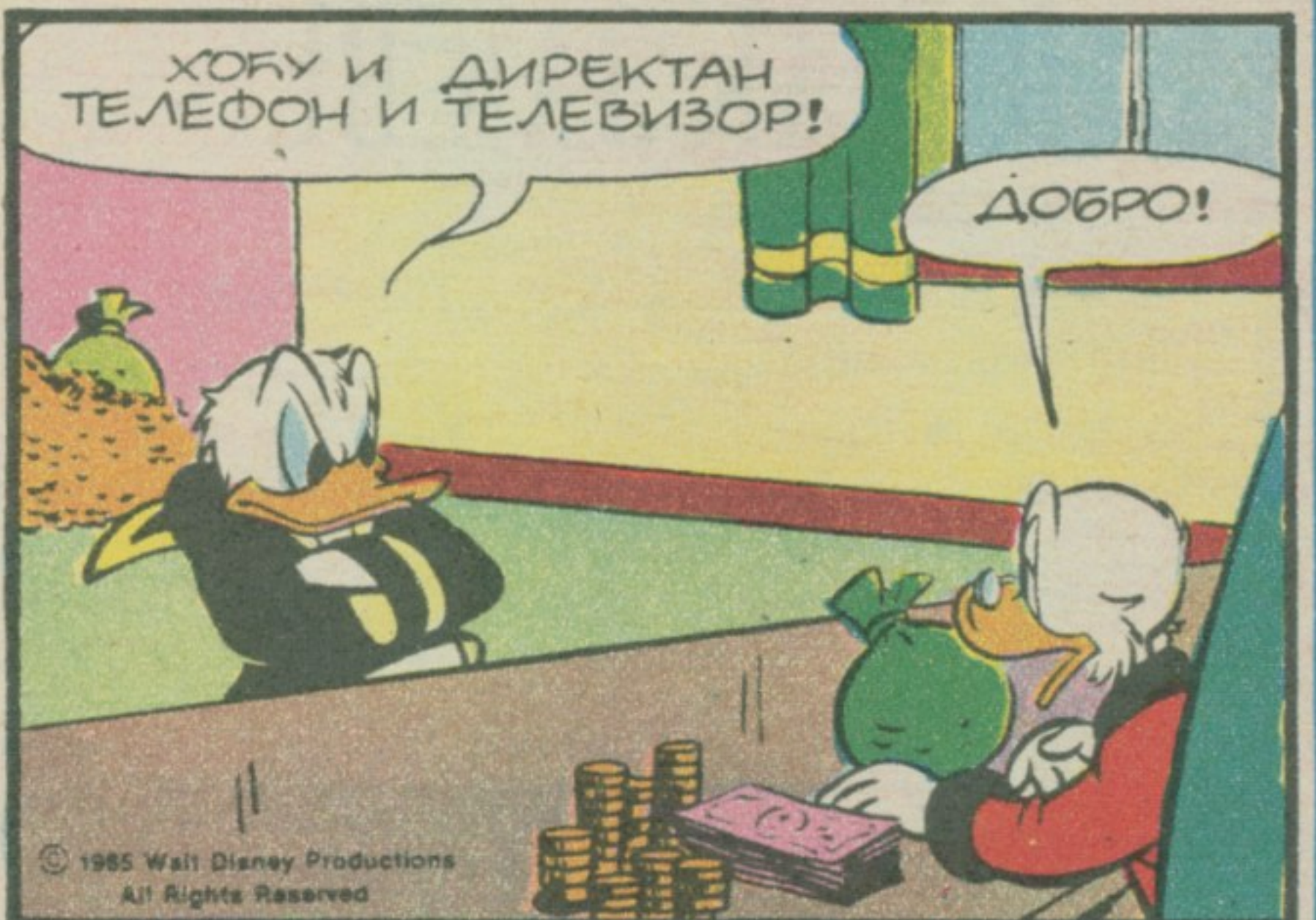
МОРА ДА ИМА И
РАСХЛАДНИ
УРЕЂАЈ!

ДОБРО!

И БРАВУ СА КЉУЧЕМ
И НАСЛОЊАЧУ!

ДОБРО!

ХОЋУ И ДИРЕКТАН
ТЕЛЕФОН И ТЕЛЕВИЗОР!

ДОБРО!

ХОЋУ И АУТОМАТ ЗА
КАФУ И МАЛИ ФРИ-
ЖИДЕР!

ДОБРО!

ТРАЖИМ И
ПОВИШИЦУ!

Е, ТО ВЕК
НЕКЕ МОКИ!

12-1

Distributed by King Features Syndicate

КОБРЕ У ЦИПОВИМА

На береткама, кад би се нашли у бази, носили су металну значку са угравираним ликом шкорпије па су сами себе називали именов те смртоносне животиње. Немци су им, пак, дали име – кобре и плашили их се као ђавола јер су се изненада појављивали и исто тако нестајали. Али, о њима касније.

Почетак другог светског рата. На каирским улицама врева. Са прозора луксузног хотела „Шепард“ могла је, као на филму, да се сагледа читава панорама рата: тврдокорни аустралијски наредници који добацују љутитим мајорима „Данас не салутирамо!“, подофицири Слободне Француске; грчки командоси; брадати Сики из Индије; Пољаци...

У Египту је била окупљена британска Нилска армија под командом једноког генерала Арчибал-

да Вејвела који је о себи имао превише лепо мишљење. Ипак, у првом раздобљу рата успео је да потисне Италијане из Египта назад у Либију.

Када је у пролеће 1941. Хитлер послао на северноафричко ратиште, да спасава образ Италијана, корпус под командом лукавог и вештог генерала Ервина Ромела, за Вејвела су наступили гешки дани.

Не тражим много!

Првих четрнаест месеци по Ромеловом доласку у Либију срећа у пустињском рату била је променљива. Смењивала су се дуга напредовања и повлачења, али значајније победе није било. Није помогло ни што је британски премијер Черчил послао генерала Вејвела у Индију да се „мало одмори“. Заменио га је генерал Окинлек, док је Нилска

Потпуковник Дејвид Стирлинг.

армија променила назив у Осму и из основе реорганизована. Но, ни те промене нису донеле плода.

Британске војнике, који су пустињско глго описивали као „пасје миље апсолутно свега проклетог“, обузела је равнодушност. Од ципела до заштитних наочара били су прекривени сивом кором песка, прашине и зноја. Гори од непријатеља били су само инсекти.

У главном британском штабу у Каиру нису могли да нађу решење како да потисну Ромела. Једног јунског дана потпуковник Дејвид Стирлинг затражио је пријем. Примио га је штапски пуковник. Стирлинг је одмах прешао на ствар.

– Ако већ у оквиру Осме армије имамо групу за домете у пустињи, онда дозволите и да је користимо на одговарајући начин!

Саговорник је набројао чело, али Стирлинг није устукнуо. Мирно је наста-вио:

– Уместо да директно ударамо непријатеља, треба неопажено заћи иза његових линија, напасти најосетљивија места и брзо се изгубити!

Затражио је команду над јединицом, право да изабере базу где ће јединица живети и овлашћење да му се војни стратеги не мешају „у посао“.

Заузврат, обећао је акције које ће добро уздрмати Ромелова упоришта. Пре него што ће добити одговор, погладио је већу изнад десног ока и као да се тек тог тренутка присетио најважнијег, додао:

– Ах, да, заборавио сам опрему! Не тражим много, потребно ми је само једно – ципови!

Као гомила пирата

Стирлингова идеја била је веома добра, али и смела. Акције које је замислио значиле су стално суочавање његових бораца са смрћу. Они су то коцкање, међутим, добровољно прихватили.

Јединица је подељена у две групе. Дану се спава-ло, а ноћу увежбавао напад и понашање у акцији. Вежбе су биле готово исцрпљујуће, али се нико није жалио.

Основно средство у окршајима био је цип. Та

МОМАК ЗА СВЕ

Цип, највише употребљавано возило у другом светском рату, брзо је постао популаран. У њему су се возиле и фотографисале и многе познате личности: Черчил, Рузвелт, Труман, енглеска краљица Елизабета, Марлена Дитрих, Хемингвеј.

Недавно су се љубитељи окупили на малој свечаности. С тугом су се опростили од последњег примерка који је сишао с монтажне траке „Американ Моторс“. Ово легендарно возило америчке армије из другог светског рата остаће симбол једног прохујалог времена. Сви се слажу да су бро-

дови „либерти“, авиони „дакоте“, булдожери и ципови одиграли у другом светском рату пресудну улогу као оружје Другог ешелона.

Нико не зна тачно порекло речи – цип. У америчком жаргону цип (јер) значи: акробата, снажан трактор, грањак, лењ радник, возило на проби, безалкохолно пиће, лудак. Највероватније да ово име потиче од скраћенице GP, почетних слова речи general purpose, што би значило „за све“. Ова скраћеница је и стајала на првим циповима.

Нико да се јави

После првог светског рата америчка војска је одлучила да направи специјално возило за извиђање: мало и погодно за сваку климу и све врсте терена. Али, све до почетка 1940. године ниједан конструктор није предложио ништа честито и заиста ново. Најзад је Америчка главна војна команда дошла на идеју да на адресу 135 фирми

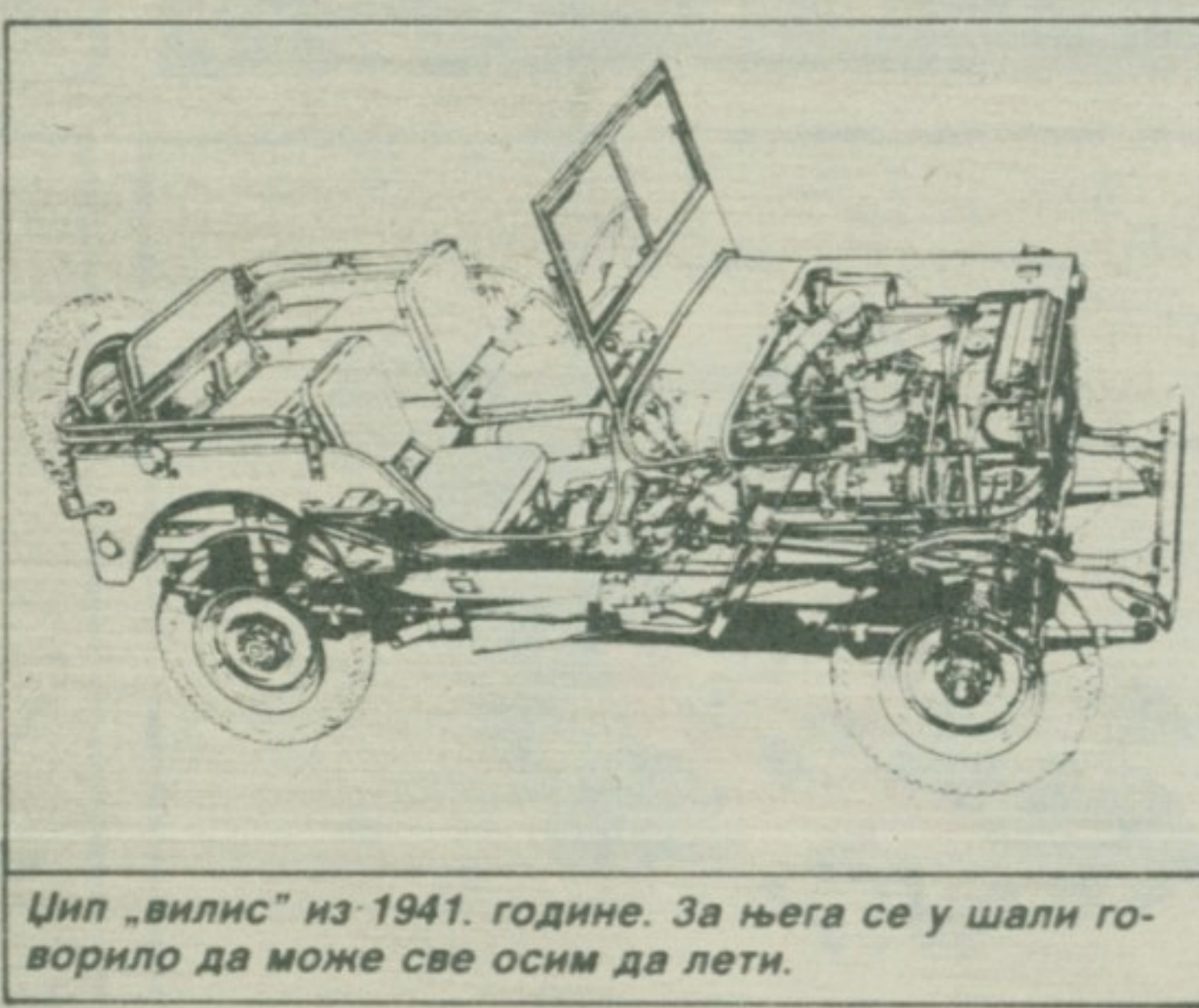
индустрије аутомобила пошаље писмо у којем је било прецизирано шта се тражи од новог возила. Стигло је неколико понуда, али је најприхватљивија била она коју је послала мала фирма „Бантам Компани“. Возило је личило на четвртасту кутију тек изваћену из калупа, имало је предњу и задњу вучу, односно погон на сва четири точка и мотор од 45 коњских снага.

Америчка војна команда је склопила уговор са фирмом „Бантам Компани“ за производњу 1500 ципова, али су у међувре-

мену разматране понуде и тиганата „Форд“ и „Виллис Оверленда“. Не без разлога: „Виллис“ је нудио најекономичнији мотор и најјачу вучу. „Форд“ идеалан мењач и ручну кочницу, док је „Бантамов“ адут био мали утрошак бензина и краћи зауставни пут приликом кочења.

Једно чело а три родитеља

Војни стручњаци су дошли на замисао да узму најбоље елементе од све три фирме и склопили су с њима уговор. Тако је на-

Цип „виллис“ из 1941. године. За њега се у шали говорило да може све осим да лети.

„Вилсову“ шасију постављено све што је из три прототипа изабрано. Започета је серијска производња. Наравно, „Бантам“ је брзо испао из игре јер није имао постројења за велике серије.

Тако се цип једног дана 1941. године под именом – виллис нашао на бојишту и одмах положио испит. Њим се управљало лако и спретно. Није чак имао кључ за стартовање мотора, већ прекидач па је било довољно ускочити у возило, окренути прекидач и одмах кренути.

А шта све цип није чинио: шлеповало артиљерију и авионе, чак и вагоне и локомотиве, препливавао баре и мочваре, извлачио камионе заглављене у блато, постављао димне завесе, чистио снег. Не треба ни помињати да је превасходно био командно и извиђачко возило. Био је тежак само 250 килограма па су га амерички војници у шали називали – четврттонац! Имао је мотор запремине 2193 кубна центиметра.

Подаци говоре да је током другог светског рата произведено 650 хиљада ципова!

Б. Д.

НА РАТИШТУ У
СЕВЕРНОАФРИЧ-
КОЈ ПУСТИЊИ
КОЈУ СУ
БРИТАНСКИ
ВОЈНИЦИ
НАЗИВАЛИ И
„ПАСЛИМ МИЉАМА
СВЕГА
ПРОКЛЕТОГ“,
СМЕЊИВАЛИ СУ СЕ
НАПРЕДОВАЊЕ И
ПОВЛАЧЕЊЕ, АЛИ
БЕЗ ЗНАЧАЈНИЈЕ
ПОБЕДЕ.
ПОТПУКОВНИКУ
СТИРЛИНГУ ПАЛА
ЈЕ НА ПАМЕТ
СМЕЛА ИДЕЈА.

механизована камила која је издржавала огромне напоре. Посаду возила чинили су возач и двојица нишанџија. Пуцало се из по два браунинг или вилерс митраљеза страховите убојне моћи. Један нишанџија седео је до возача, а други иза његових леђа, али на уздигнутом постољу.

Стирлинг је имао на располагању 20 ципова и неколико камиона носивости по три тоне, за превоз залиха и опреме.

Јединица је обучена да се кроз пустињу креће ноћу и то у две упоредне колоне, а да напада у виду клина. Тиме је дејство митраљеза било разорније, а могућност сопствених губитака сведена на најмању меру.

Када је потпуковник Стирлинг закључио да је јединица „испекла смртносни занат“, окупио је људе и кратко саопштио:

– А сада, момци, на посао! Циљ је немачки аеродром у Сиди Ханеишу поред Мерса Матруха! Не заборавите да полажемо испит! О детаљима ћемо сутра.

Кренуло се у сумрак

Залогај је био више него крупан. Аеродром у Сиди Ханеишу представљао је жилу куцавицу Ромелових трупа јер су оне снабдеване углавном преко њега. Ту се налазило неколико десетина авиона различитих типова и намене и, наравно, складиште горива.

План напада разрађен је до детаља, али је владала и велика неизвесност јер једно је договор, а друго околности и прилике у часу напада.

У сумрак 26. јула 1942. године јединица је напустила базу у Бир Чалдеру и кренула за Сиди Ханеиш у близини обале Средоземног мора. Требало је превалити око 70 километара и при том избећи све немачке маскиране заседе.

На путу су се смењивали песак, шљунковито тло и благе пешчане дине. Кретање је прилично успорило пуцање гума на точковима. Неколико пу-

та се застајало да се точак замени, на шта је утрошено прилично времена.

После неколико часова јединица се нашла пред литицом. Два ципа су отишла у извидницу не би ли пронашла пролаз. Вратили су се необављена посла. Тумарајући за свој рачун, Стирлинг је уочио исушено речно корито. Тандрчући по цомбама ципови су пошли коритом пут врха литице. Једва су се успентрали. До

Сиди Ханеиша остало је једва петнаест километара.

Лом на аеродрому

Немачки аеродром био је удаљен непун километар. Стирлингови момци знали су напамет распоред зграда и стајанки, али се ни у сну нису могли надати да ће на аеродрому затећи око шездесет авиона. Међутим, право изненађење тек их је чекало: у тренутку када су се приближили аеродрому, упаљени су сви рефлектори.

Стирлинг је помислио да су Немци сазнали за напад и да управо припремају одговарајући „дочек“. Сумњу да је у питању издаја одагнао је бомбардер који је тог часа слетео.

– Значи, зато је осветљен аеродром! – узвикнуо је и дао знак за напад.

Рафали из 72 тешка митраљеза са 18 британских ципова решетали су све на шта су возила наишла. Прво је букнуо бомбардер на писти. Затим су се ципови распршили на све стране. Главни циљ били су авиони. Нишанџије су непогрешиво гађале бензинске резервоаре на њима. Авиони би прво букнули, а затим резервоари експлодирани.

Немци су трчали по аеродрому настојећи да се докопају тежег оружја и заклона. Измешали су

се њихови крици и довикивања. Заштектала је „бреда“ са осматрачнице. Нареднику Хестингсу метак је окрзнуо лице и откинуо део уха. Видећи да је и возач Стирлинговог ципа погођен у раме, заурлао је:

– Хари, скидај оног на торњу, смрсиће нам коце!

Нишанџија иза његових леђа хитро је усмерио митраљеске цеви у правцу осматрачнице и „бреда“ је за трен ока умукла.

Немци су већ дошли себи и латили се минобацача. Али, било је касно. Експлодирала су и бурад горивом. Чинило се да тло подрхтава. Пламен је лизао у небо.

У том паклу Стирлингови ципови су врлудали лево-десно и уносили још већу пометњу. Зачудо, страдала су само два возила, а један је војник изгубио живот.

Јединица састављена од „шкорпија“ муњевито се повукла. Требало је што даље одмаглити јер ће у свануће непријатељски извиђачки авиони са других аеродрома кренути у потеру за њима. Чим је почело да свиће, ципови су маскирани, а борци се притајили. Тако је прошао дан. Увече се наставило даље све до базе.

Резултат акције одушевио је штаб британске Осме армије у Каиру. Уништено је 25 авиона и исто толико оштећено.

М. Тодоровић

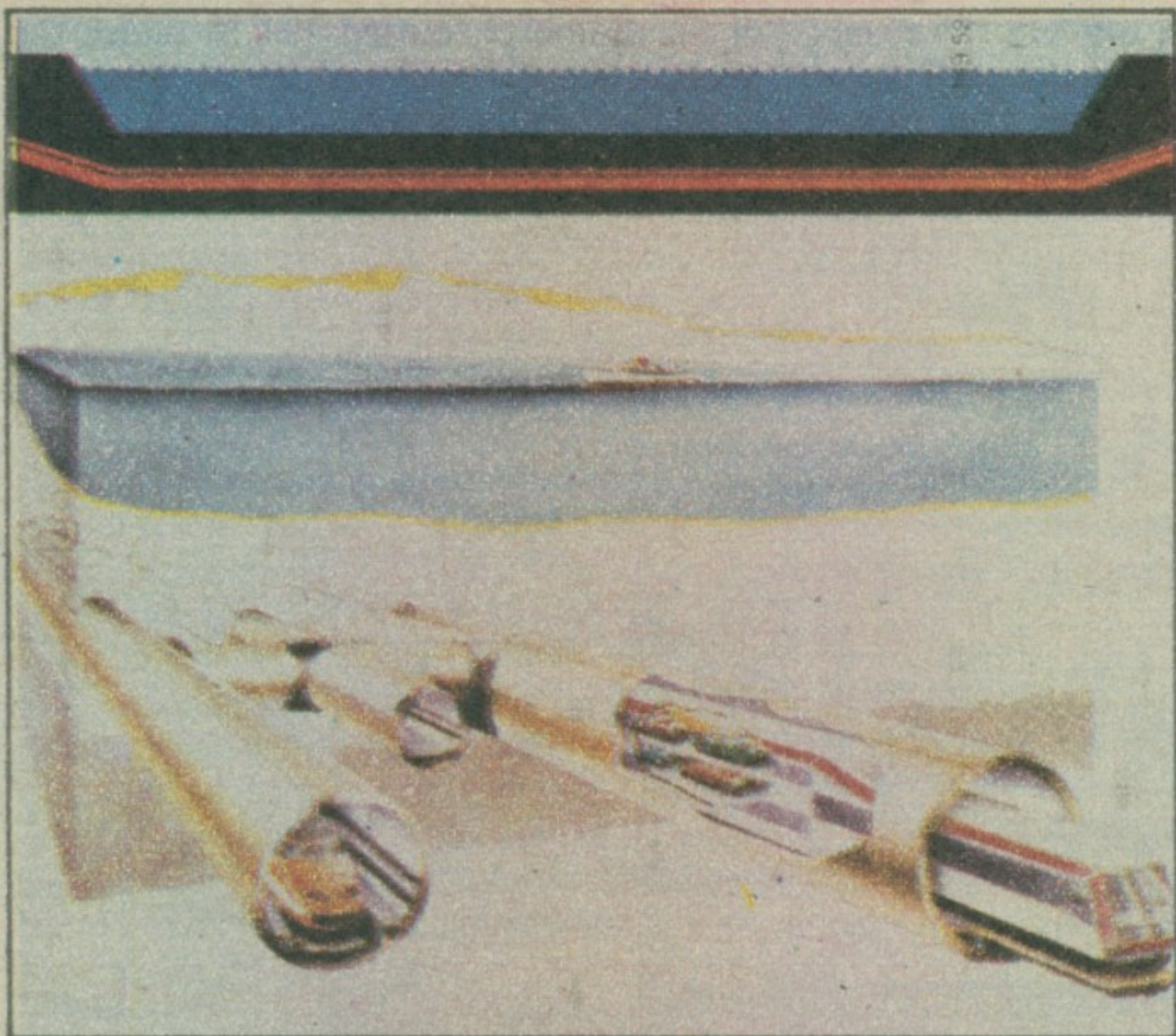
Стирлингови момци у акцији.

Стирлингова јединица пред полазак на један од задатака у пустињи.

ДВОСТРУКИ ЖЕЛЕЗНИЧКИ ТУНЕЛ

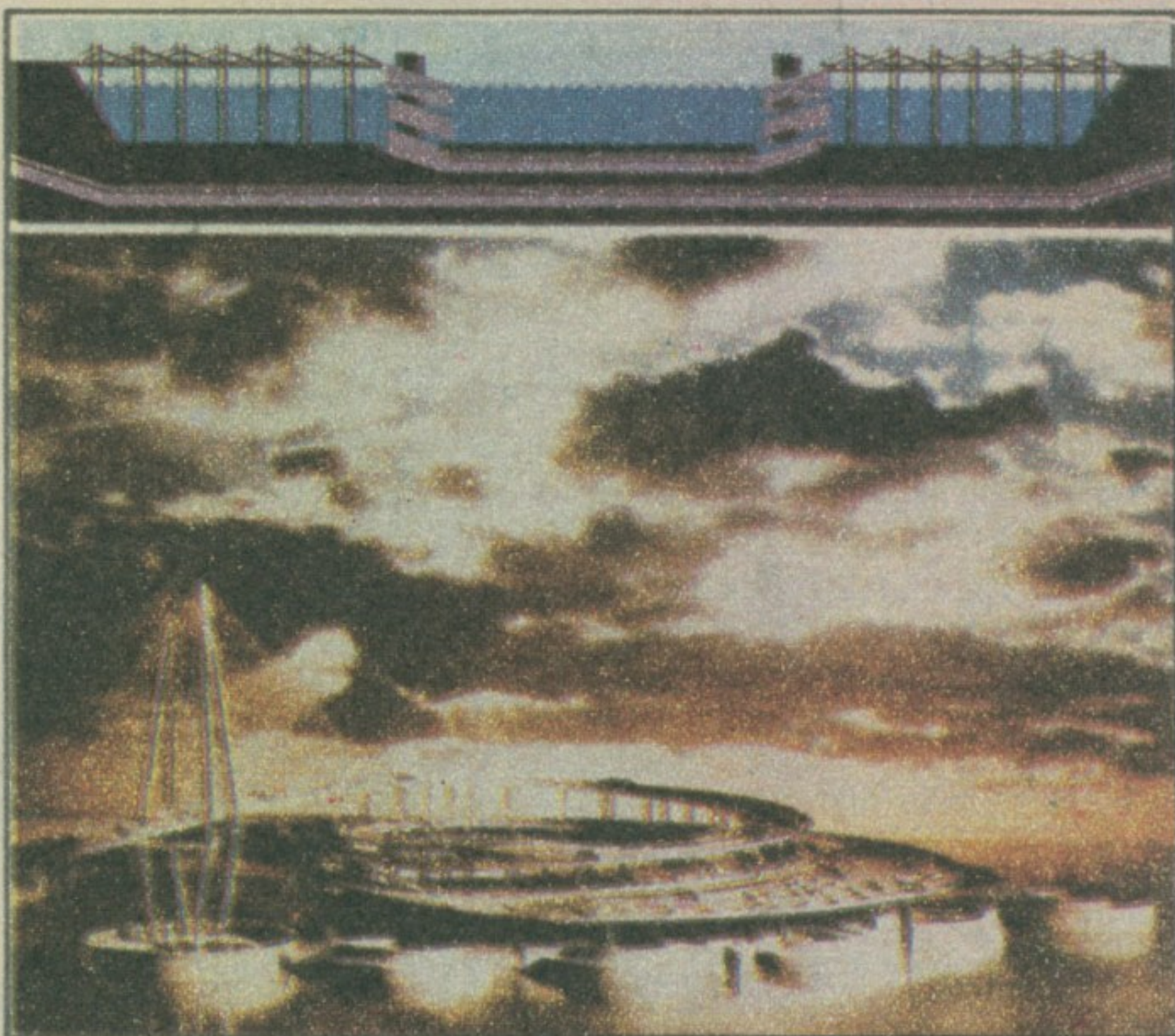
7 милијарди
долара

Усвојена варијанта: двоструки железнички тунел. Путничке аутомобиле и камионе превозиће супербрзи воз „те-же-ве“.

ЕУРО-РУТА

15 милијарди
долара

Полу-мост, полу-тунел са два вештачка језера између.

ТУНЕЛ О КОМЕ ЈЕ И НАПОЛЕОН САЊАО

ВОЗОМ ИСПОД ЛАМАНША

ОД ЈУЛА 1993.
ВЕЛИКА БРИТАНИЈА
ВИШЕ НЕЋЕ БИТИ
ОСТРВО. НА СТО
МЕТАРА ИСПОД
МОРСКОГ ДНА СА
ЕВРОПСКИМ КОПНОМ
ПОВЕЗИВАЋЕ ЈЕ
ТУНЕЛ КОЈИМ ЋЕ СЕ
ОД ПАРИЗА ДО
ЛОНДОНА СТИЗАТИ
ЗА ДВА САТА И
ЧЕТРЕСЕТ ПЕТ
МИНУТА

Енглези га зову Британски канал. Французи Ламанш. По Наполеону, то је тек „јарак који ће бити прескочен онога тренутка када се неко одважи да покуша“.

Наполеон се заносио, али није покушао. У двеста година које су од тада протекле, само Доњи дом британског парламента имао је ово питање на дневном реду тридесет и осам пута. Занесењаци и сасвим озбиљни стручњаци саставили су хрпу пројеката о којима се с једне или друге стране канала жучно расправљало, неколико подводних тунела делимично је прокопано, заинтересоване стране су у неколико наврата чак потписале и међународне уговоре. На крају се са свим овим плановима десило исто: пропали су.

Двадесетог јануара ове године Француска и Велика Британија коначно су потписале споразум којим

је питање изградње подводног тунела испод Ламанша заувек решено. У духу претходне двеста тридесет и три бурне године супарништва, натезања и одустајања, потписивању овог уговора претходио је прави мали рат. Водиле су га четири приватне компаније чији су пројекти за повезивање две земље ушли у најужи избор.

ДВОСТРУКИ ЖЕЛЕЗНИЧКИ ТУНЕЛ – Приватни британско-француски конзорцијум који стоји иза овог пројекта ушао је у трку за добијање „посла века“ са изузетно јаким адутотом: предвиђеном ценом изградње од „свега“ 7 милијарди долара. Према тврђењима извођача, то је уједно и најједноставнији и технички најизводљивији од четири предложена пројекта.

Овим планом се на дубини од око сто метара испод морског дна предвиђа изградња два истоветна

Прво препливавање канала 1875. Енглец Метју Веб крепи се кафом

Овако је 1878. Американац Фаулер прешао Ламанш.

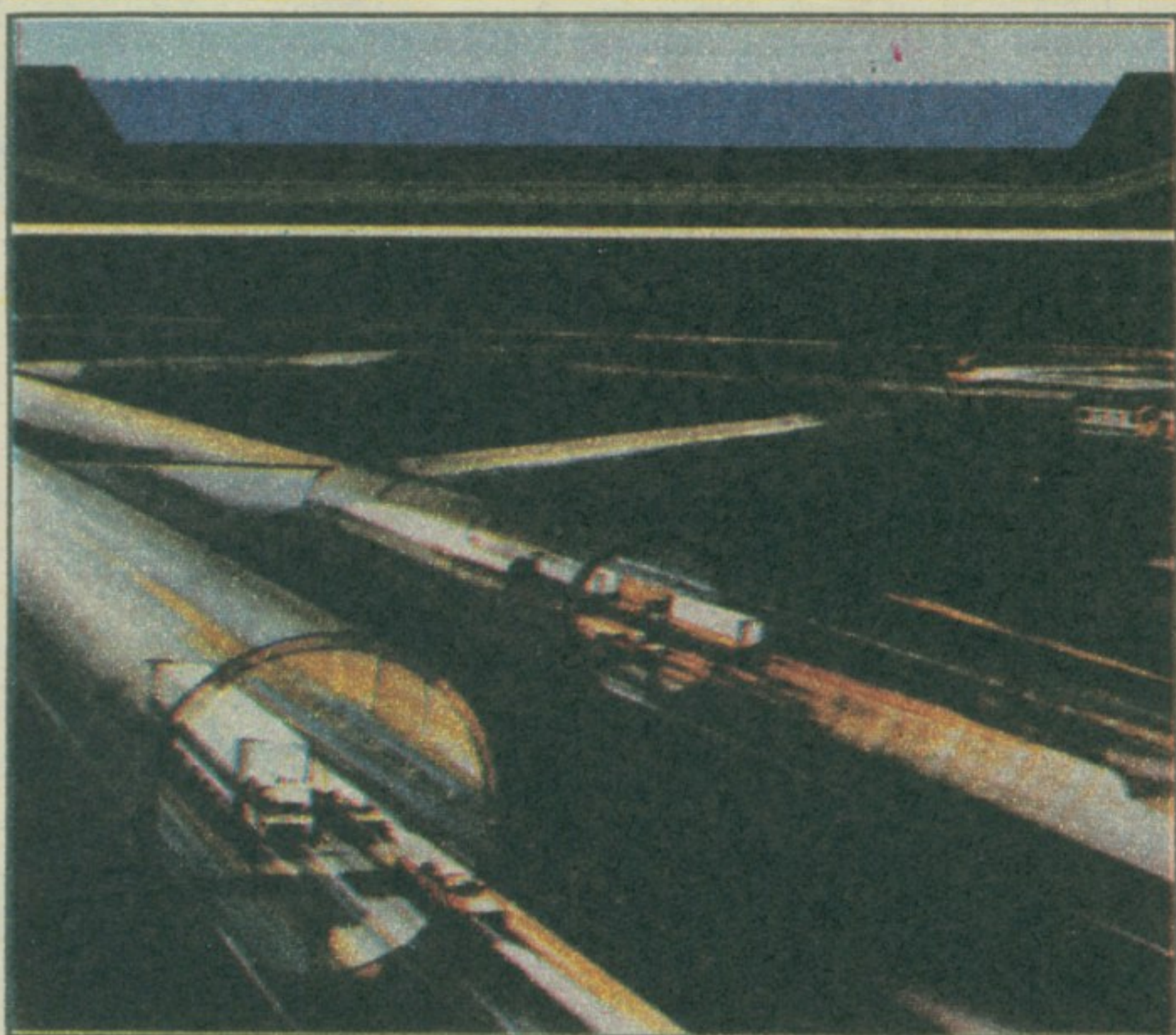

Прелазак вредан памћења: на дасци за једрење с цигаром у руци, 1875. године.

ПОДВОДНИ АУТО-ПУТ

7,2 милијарде
долара

Двоструки тунел за аутомобилски и железнички саобраћај: релативно јефтина варијанта.

железничка тунела у дужини од педесетак километара. Брзином од 160 километара на сат, кроз тунеле пречника 40 метара кретао би се супербрзи француски воз „те-же-ве“. Мада се на земаљским релацијама креће готово двоструко брже (300 километара на сат) „те-же-ве“ би и испод Ламанша био довољно брз да путовање од Париза до Лондона које сада траје шест и по сати скрати за три сата и четрдесет и пет минута. Путник који би почев од 1993. године, предвиђеног рока изградње, сео у воз у Паризу, стигао би у Лондон без икаквог преседања за два сата и четрдесет и пет минута! За утеху мање одважнима, само путовање испод хладних вода Ламанша трајало би свега пола сата.

Подводном железничком пругом кретали би се како конвенционални путнички и теретни возови, та-

ко и специјални вагони за превоз путничких аутомобила, аутобуса и камиона који би са терминала на обе стране Ламанша полазили свака три минута. Према предвиђањима, у прво време кроз тунеле би се за сат времена пребацивало по хиљаду возила у оба правца, с тим што би највећи капацитет требало да износи четири хиљаде возила.

Предвиђени рок изградње: седам година. Предвиђена цена путовања у једном правцу: двадесет и осам долара и педесет центи за путничка возила, осам долара и двадесет центи за путнике који се одлуче да путују возом.

ЕУРО-РУТА – Прелазак Ламанша би у овој варијанти изгледао овако: путнички аутомобил који из Велике Британије крене у правцу континента прешао би прво мост дугачак 8,5 километара од Довера до вештачког језера са ресто-

ранима, Марином за јахте и „дјути фри“ радњама. Одатле би се спиралном рампом спустио на дно Ламанша у подводни тунел дугачак 20 километара. На 6,5 километара од француске обале, пут би поново изронио на површину, на друго вештачко језеро и мост који се на француској страни завршава код Сангата, око 9,5 километара југозападно од Калеа. Поред ове, аутомобилске руте, планом је у дужини од 37,5 километара предвиђена и изградња двоструког подводног железничког тунела пречника шест метара који би повезао железничке терминале у Черитону на британској и Фретену на француској обали.

И поред неоспорне маштовитости, пројектантама су стављене неке озбиљне замерке. Дужином од 15,5 километара пута који води преко мостова, аутомобилисти би у овом

случају често морали да се носе с густом маглом и ударима ветра који достижу 144 километра на сат. Пројекат би, такође, могао да угрози пловидбу Ламаншом доводећи у питање и безбедност читаве конструкције, мада су потпорни стубови мостова и вештачка језера, бар теоретски, замишљени да одоле ударцу брода од 300 хиљада тона који се креће брзином од 17 чворова.

Питање безбедности на страну, пројекту још нешто није ишло на руку: предвиђена цена изградње од 15 милијарди долара. Рат је рат, чак и када је само пропагандни, па је представник конзорцијума који стоји иза „Еуро-руте“, Доминик Албертен, овако прокоментарисао примедбе на рачун високе цене: „Нема сумње да су чарапе јефтиније од ципела, али то не значи да би зато требало да шеткамо наоколо у

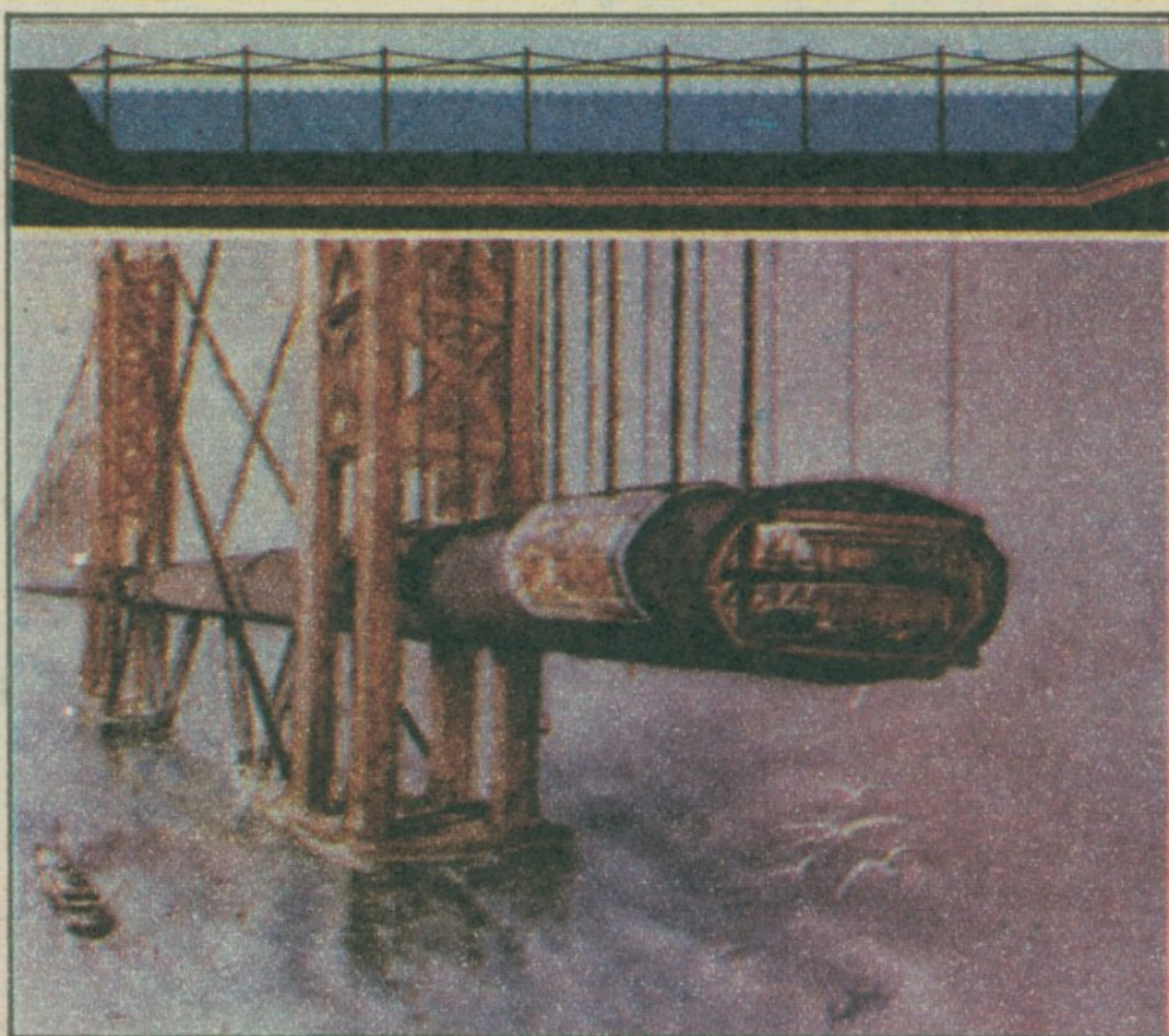
чарапама Еуро-рута је као пар ципела, права ствар, а не другоразредно решење као двоструки железнички тунел.“

ПОДВОДНИ АУТО-ПУТ – Пројектом је у дужини од педесет километара предвиђена изградња два паралелна подводна тунела за путничке аутомобиле и два засебна железничка тунела. Релативно скромна цена (7,2 милијарде долара) и предвиђени рок изградње од пет година изабацили су овај план, наредо са двоструким железничким тунелом, на чело трке као једну од две најјефтиније и, по кратком року изградње, најпримамљивије варијанте. При том се „ауто-пут“ над својим најозбиљнијим противкандидатом могао да похвали значајном предношћу: Ламанш се њим прелази или сопственим возилима или железницом.

Неке недоумице у погледу ефикасности систе-

ЕУРО-МОСТ

8,5 милијарди
долара

Алуминијумска шкољка за аутомобилски, подводни тунел за железнички саобраћај.

Прво прелетање канала авионом: француски авијатичар Блерио, 1909. године.

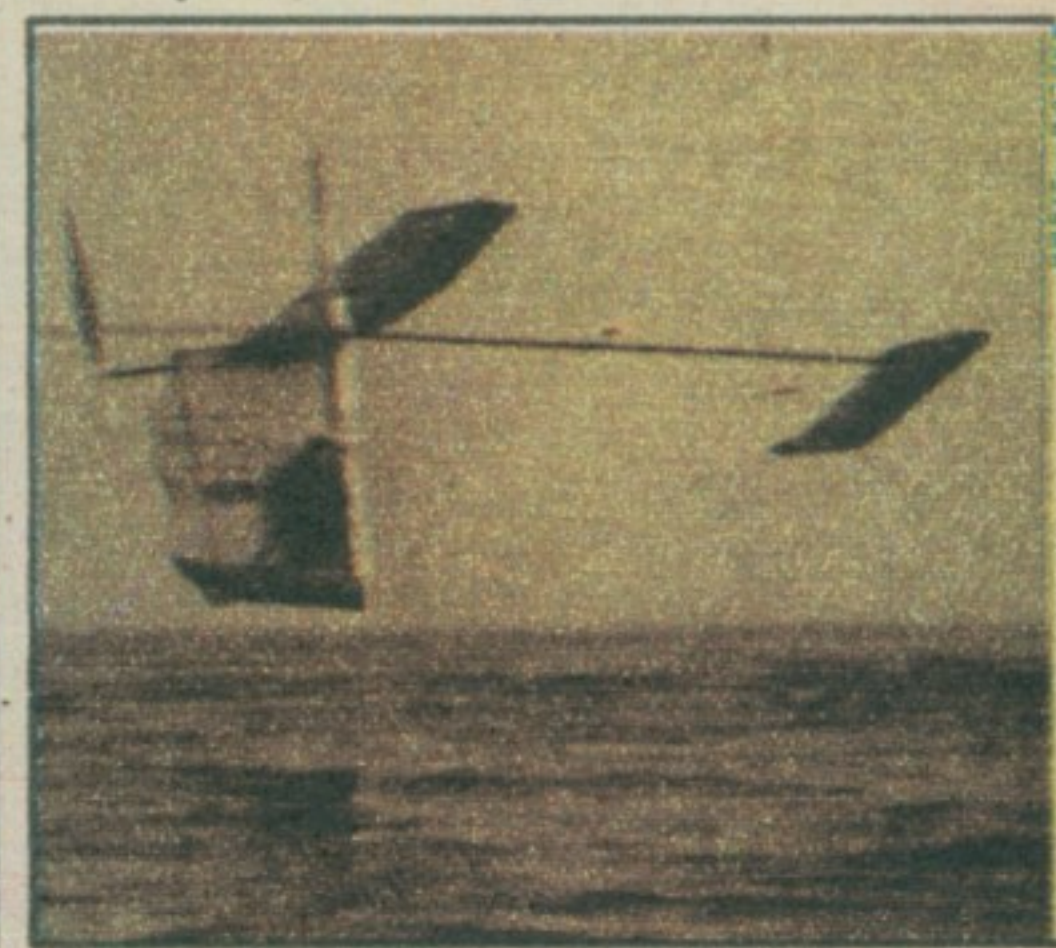
Прва жена која је препливала Ламанш: Гертруда Едерле, 1926. године.

Пех на пола пута: фолксваген-буба тоне насред Ламанша, 1961. године.

Прелетање на ножни погон у једрилици „Госамер Албатрос“, 1979. године.

ма вентилације подводних тунела, међутим, остале су без одговора све до закључења конкурса. Пројектом је предвиђено да се тунели ослобађају угљен-диоксида и других издувних гасова у процесу тзв. електростатичног таложења у коме наелектрисани ваздух прелази преко електрода које из њега издвајају честице прашине и друге непожељне састојке. У одговор на изречене сумње, пројектанти подводног ауто-пута навели су сличне системе који се с успехом примењују у Јапану за вентилацију подводног канала Енасан (8640 метара) и канала Канецу (10880 метара).

ЕУРО-МОСТ – У овој варијанти би се на 70 метара изнад Ламанша изградио висећи мост са дванаест саобраћајних трака који би повезивао Довер са ртом Гри Не на француској страни. Његових седам лукова дугачих пет километара носили би каблови од синтетичког влакна званог парафил који је, према тврдњама пројектаната, шест пута отпорнији од челика. Дванаест саобраћајних трака налазило би се унутар елипсоидне школке од специјалне нове врсте алуминијума. Пројектом је предвиђено да се у школку уграде вентилациони отвори који би ублажили налете ветра. Планом је предвиђена и изградња двоструког железничког тунела испод морског дна. Предвиђена цена пројекта: 8,5 милијарди долара. Предвиђени рок изградње: три године.

Основне замерке на рачун овог решења односе се на чињеницу да неки од предложених грађевинских материјала никада до сада нису употребљени, а сваки од седам лукова моста био би три и по пута дужи од најдужег постојећег главног лука на свету, оног на мосту преко залива Хамбер у Великој Британији који има распон од 1410 метара. Осим тога, шест потпорних стубова носача испресецало би једну од најпрометнијих водених саобраћајница на свету, а решење које су предложили пројектанти многим није звучало довољно умирујуће. Предложено је, наиме, да се крај сваког стуба поставе брзи бродови који би „пресретали сваки брод који се нађе на могућем опасном курсу“.

Дилема Доминика Албертена, „Чарапе или ципеле“, решена је у корист чарапа када су у француском граду Лилу председник Митеран и премијер Маргарет Тачер потписали споразум о повезивању две

земље двоструким железничким тунелом испод Ламанша.

Шта! Да скратимо што је већ прекратко?!

Први конзул обновљене империје, Наполеон Бонапарта, није се бавио размишљањима о мишевима и људима. Њега је пројекат француског инжењера Албера Матјеа о изградњи подводног тунела испод Ламанша осветљеног петролејском лампом и вентилацијом у виду „оцака“ који штрче изнад таласа напросто одушевио. Путовање тунелом требало је да траје пет сати уз све удобности (односно неудобности) које су кочије једино ондашње превозно средство, могле да пруже. Будући цар искористио је амијенски мир да са британским државником Чарлсом Фоксом преговора о могућности остварења Матјеовог пројекта. Фокс је план назвао „великим подухватом“, али су у мају 1803. Француска и Велика Британија поново заратиле. Тунел који је могао да послужи као згодан пут за инвазију, више није деловао нарочито примамљиво.

Године 1856. француски инжењер Томе де Гамон предложио је изградњу тунела са двоструком железничком пругом која се Енглезима у први мах толико допала да је чак и пословично уздржана краљица Викторија, иначе жртва морске болести, изјавила: „Можете пренети француском инжењеру да ће, уколико успе, имати мој благослов и благослов свих енглеских дама“. На жалост, министар председник лорд Памерстон није делио мишљење Њеног Величанства: „Шта“, добио је де Гамону 1858. „тражите од нас да допринесемо изградњи објекта који ће скратити раздаљину која је по нама већ ионако премала!“

„Срећне ли Енглеске“, изјавио је у истом „острвском духу“ 1870. председник владе Вилхем Гледстон, „Срећне ли Енглеске што је мудрим законима Провиђења одсечена потезом сребрних таласа...“ Ускогрудост политичара, међутим, није могла да одврати визионара од копања рупа. Године 1880, недалеко од Довера, енглески финансијер сер Едвард Воткин прокопао је два окна и тако означио почетак радова на свом тунелу од Довера до Сангата. Према пројекту, кроз 35 километара тунела осветљеног електричном светлошћу требало је да саобраћају локомотиве које би покретао компресовани ваздух. Рођени шо-

умен, Воткин је на градилиште доводио читаве железнице вагона Лондона које је у деловима тунела преуређеним у салоне частио шампањцем.

Упркос здравицама и помпи, Воткин се ускоро суочио са жестокиим противљењима. Обузет бојазнима стратешке природе, генерал Гарнет Вулзли поднео је влади петицију којом се тражи хитна обушта даљих радова на тунелу. Међу потписницима су се нашла многа угледна имена, између осталих и песници Роберт Браунинг, Алфред Тенисон и чувени биолог Томас Хаксли. Влада је 1882. забранила Воткину даље радове, али се он оглушио о забрану. Две године касније, пошто је у Доњем дому два пута одбачен његов пројекат, Едвард Воткин је коначно ди-гао руке од свог сна.

Кроз кречњак испод Довера и дан-данас пролази тунел дугачак 1921 метар, а кроз сангатску литицу са француске стране, бушотина дубока 128 метара са чијег се краја дужином од једног километра испод Ламанша рачвају три тунела.

Маршал Фош: рат би трајао две године мање

Ни почетак двадесетог века се у погледу далековидости одговорних није показао много бољим. Мање од две недеље пред избијање првог светског рата, британски Комитет империјалне одбране одбацио је план за изградњу тунела испод Ламанша. Француски маршал Фердинанд Фош тврдио је касније да би постојање канала омогућило снабдевање његових армија и скратило рат за две године.

Тридесетих година Винстон Черчил се залагао за изградњу тунела који би по његовом мишљењу представљао значајно стратешко преимућство за Велику Британију и који би се у случају инвазије лако могао да потопи.

Стара страховања од инвазије поново су оживела за време немачке окупације Француске у другом светском рату. Да њима није био обузет само народ, говори и чињеница да су авиони британског Краљевског ваздухопловства редовно надлетали места потенцијалних ископавања, а за све време рата у Краљевској морнарици на снази било упутство посадама бродова да буду мотре на промене у боји мора које би могло да изазове „одстрањивање земљишта ископаног у тунелу“.

Мина Илић

Кад је неколико корака иза себе зачуо тешко дахтање и мумлање, Мило Бранковчевић је у рукама имао само килограм и по тежак чекић – исувише Непоуздано оруђе за одбрану од такве звери као што је одрастао медвед. Окренувши се, човек је угледао косматог господара шуме како му се полагано приближава, претећи спуштене главе и застрашујућег погледа ситних сјајних очију. Сваког трена може да се усправи на задње ноге и бесомучно насрне.

Тог октобарског јутра 1964. године Мило није у Шекулар, планинско село између Иванграда и Андријевице, дошао у лов, већ да са четворицом другова сече грађу за кућу. Пушка је била далеко, а он је стајао сам на шумском пропланку, очи у очи са звери која је одједном изронила из полутаме храс-тове шуме и која му је већ пришла на само два метра.

Како ловац да лаже...

Вероватно би свако на Миловом месту гледао како да се што пре нађе ван домаћаја медвеђих шапа и зуба. Понекад се ловци који су кренули на медведе, уместо да пуцају, спасавају бежањем пред разјареним зверима. Али, нису амерички ловци Мила тек тако назвали „Мистер Бер“ – „господин“ Медвед“. Јер, овај шездесет-једногодишњи џин од човека Убио је до сада око 55 медведа!

стежући огромном шаком као људска рука дебелу дршку чекића, Мило је још трен-два гледао како му медвед прилази, а онда је, гађајући у широко чело звери, снажно бацио алатку. Чекић је треснуо готово између очију животиње, нешто испод ушију, тако јако да се дршка од буковине – сломила!

Медвед је застао и бесно замумлао: поглед му се замутио, а из њушке је потекла крв.

– Добро сам га погодио! – брзо је мислио Мило. Али, сад је био голорук и знао је да тако велику звер не може да усмрти једним ударцем чекића. Медвеђе чело је као од камена, понекад се и метак одбије од чврсте, дебеле кости лобање.

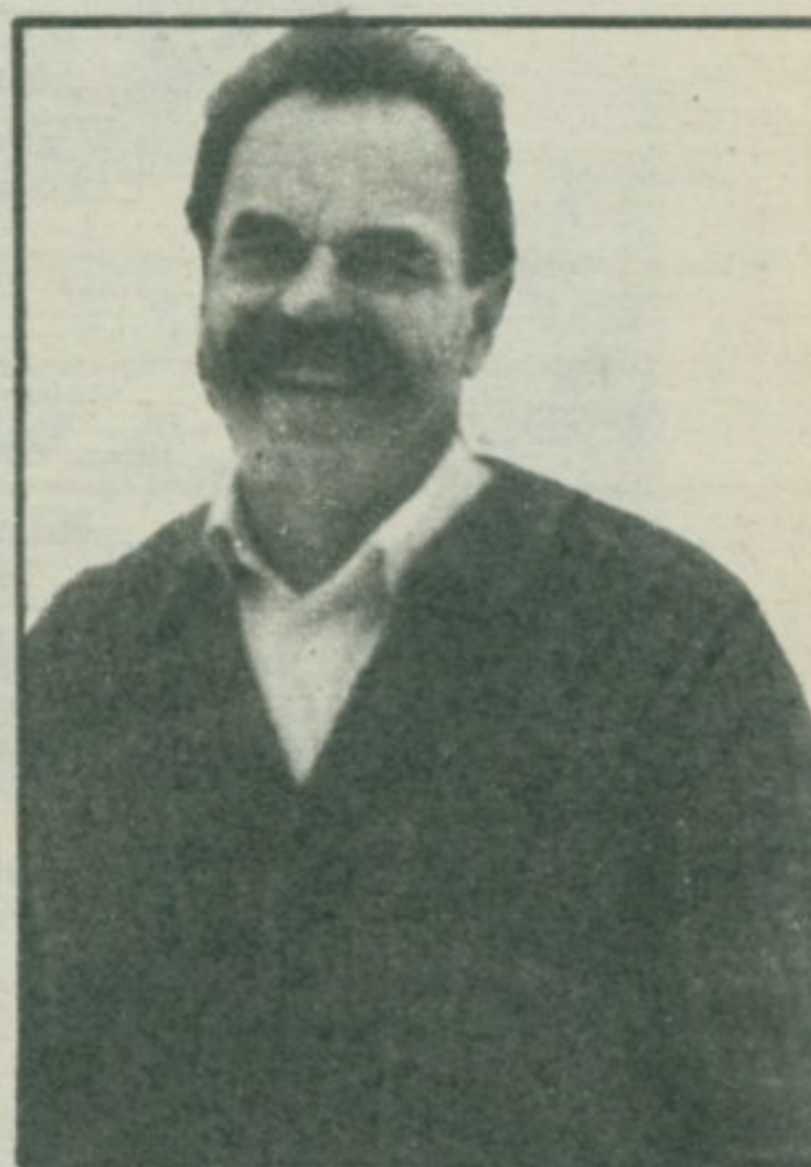
Љутито мумлајући, широм разјавивши крваве чељусти, звер се усправила на задње ноге и закорачила према човеку.

– Цапин! Дајте цапин! – ловикао је Мило друговима.

Први је дотрчао младић Милко Рачић и дотурио му

ТРАПЕРИ
ЖИВЕ
И У
ИВАНГРАДУ

ИВА

– Ви знате шта медведи мисле – рекли су Милу ловци из Америке.

цапин, тешку шумску алатку чијим се гвозденим врхом закаче и вуку оборена дебела.

Стиснувши чврсто оруђе Мило осети како га напушта страх. („Богме не говори истину онај ко каже да се никада није уплашио, поготово не медведа!“, често напомиње искусни ловац.) Гегајући се и млатарајући испред себе шапама да би га дохватио, медвед му прилази све ближе, тако да је најзад осетио његов загушљиви дах. А онда је муњевито замахнуо цапином, циљајући опет у чело, изнад жућкастих очију пуних беса, и ушицама алатке свом снагом ударио медведа. Зверка се зањихала, крв јој је јаче линула на њушку и уши и медвед се срушио. Док се трзао и грчио на земљи, притрчао је Милко Рачић и почео да га удара по глави оном сломљеном дршком од чекића. Убрзо се медвед неколико пута стресао и – умирио.

Мило задовољно поглади бркове, а затим се замишљено почеша по глави:

– Момци, о овоме ником ни речи! Озбиљан сам човек и озбиљан ловац, па ко ће ми доле у вароши веровати да сам медведа убио чекићем и цапином. Ругаће ми се к'о највећем лажову...

Међутим, прича о томе како је и чиме Мило Бра-

ЧЕКИТИЕМ

**– НОЋИМА ПОСЛЕ ТОГ
СТРАШНОГ ДВОБОЈА
С ГОСПОДАРОМ
ПЛАНИНЕ НИСАМ
МОГАО ДА СПАВАМ
ОД СТРАХА – ПРИЧА**

**ИНАЧЕ
НЕУСТРАШИВИ МИЛО
БРАКОЧЕВИЋ. – ЧИМ
СКЛОПИМ ОЧИ,
УГЛЕДАМ
РАЗЈАПЉЕНЕ
МЕДВЕЂЕ ОЧИ И
ОГРОМНЕ ШАПЕ.**

МЕДВЕДА

пио очи, угледао бих раз-
јапљене медвеђе чељусти
и огромне шапе.

Звери ничу из земље

Једног новембарског
дана 1974. године Иван-
градом се пронесе глас да
је Мило Бракочевић убио
шест медведа! „Вала, ако
је и од Мила – много је...”,
с неверицом су вртили
главом неки Иванграђани.
Пред вече се пред Мило-
вом кућом искипише мно-
ги суграђани и на лицу
места уверише да је вест
тачна: поређани један до
другог лежало је шест
медведа.

– Дођоше сељаци из Ка-
лудре, горског села двана-
естак километара од Иван-

најмање десет, рекоше.
Посумњао сам да је чопор
баш тако велики, али ако је
и упола мањи – добро је.
Мислим: добро је за мене,
а лоше за сељаке и – мед-
веде. У почетку сам решио
да кренем сам, али ипак
одлучим да идем с друш-
твом. Двојица сељака би-
ће нам нешто као водичи,
иако цео тај крај познајем
у стопу. Спремим карабин
М-48 и напуним џепове ме-
цима...

Распореде се и пус-
те псе да лавезом покрену
медведе. И тек десетак
минута пошто су се смес-

била звер каква јесте да
не изненади, да се не поја-
ви одједном као да изник-
не из земље. Тако је било
и овог пута: пред Милом
се истовремено, сасвим
близу, створише три мед-
веда. Иако увек гађа при-
брано и сигурно, првог
обара тек трећим метком.
Испаливши и тај трећи хи-
тац, зачује из себе урлик.
Брзо се окреће: до мало-
час усправљен, медвед се
спушта на све четири ноге
и креће ка Милу. Готово
да је наслонио цев пушке

Винчестерка
у сигурним рукама
– унук Душко.

кочевић убио још једног
медведа у шумама Шеку-
лара стигла је у Иванград
пре самог Мила. Растела-
лио је још један задовољ-
ни сељак, коме је овај пре-
ко 150 килограма тежак
медвед дрско, у самом
подруму куће, одједном
заклао петоро јагњади.

– Ноћима после овог
догађаја нисам могао да
спавам од страха – сећа
се Мило. – Чим бих скло-

Илустровао Брана Јовановић

града, и потужише ми се
да више не могу да живе
од медведа – прича Мило.
– Уништили су кукуруз, а
сад кољу стоку. Има их

тили у чекама, у близини
ловаца одједном се појави
пет медведа. Кад их угле-
даше, ловци се безглавно
дадоше у бег. Међутим,
једног од њих медвед је
ипак стигао и једним ује-
дом покидао му тетиве на
обе потколенице. (Тај ло-
вац је месец и по дана
провео у болници.)

Издвојен од осталих,
Мило је с пушком на го-
товс мирно чекао наилазак
чопора. Али, медвед не би

на главу звери и повукао
обарач. Био је тако близу
да су барутни гасови на из-
ласку из цеви спалили дла-
ку на челу медведа. Затим
је смртоносно погодио и
трећег медведа, који се
такође налазио у близини,
да би, на око 400 метара
удаљеној чистини, угледао
и четвртог. Одјекнуо је још
један пуцањ и звер се
стропоштала низ падину.

Свега један минут треш-
тао је Милов карабин. За
то време испалио је свих
шест метака и убио четири
медведа. Доцније је од-
стрелио још две звери,
све их натоварио на ками-
он и одвезао у Иванград.
Сељаци су га испратили са
захвалношћу.

Право у срце

Кад се чак до Америке
прочуло како је Мило Бра-
кочевић у једном дану ус-

трелио шест медведа, у
Иванград је дошла група
страствених ловаца из Ка-
лифорније и поклонила Ми-
лу праву винчестерку. Он
им је данима причао о
медведима и водио их у
лов, да би му они са чуђе-
њем и дивљењем рекли:

– Мистер Бер, ви знате
шта медведи мисле! За-
што о њима и вашим
доживљајима не напишете
књигу?

Мило се само насмејао
и одмахнуо великом ру-
ком:

– Ако ћемо право, мени
је лакше да убијем медве-
да него да нанижем пар
слова...

Винчестерку је поклонио
тринаестогодишњем унуку
Душку чији отац Милован,
Милов син, такође изнад
свега воли лов. Тако се на-
ставља дуга ловачка тра-
диција у породици Брако-
чевић: ловац је био и Ми-
лов деда.

Иван Лончар

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СВЕТСКИ
МЕТЕОРОЛОШКИ РЕКОРДИ

КЛИМА ПУНА ЧУДА

До 80 степени испод нуле: инсект из рода *Collemboles* најкрупнији је копнени становник Антарктика.

Место Виндем у западној Аустралији било је 1946. године позорица необичног догађаја. Пуних 333 дана температура се није спуштала испод -32.2 степена Целзијуса. Но, знао је овај градић и за горе дане: неколико година раније жива на термометру читавих 160 дана није силазила испод подеока од 37.8°C што је више од температуре људског тела.

Планета под ледом

Али чак ни ово нису светски рекорди. Највиша температура забележена је 1973. у Алжиру: 59.4°C код места Инсала. Каква је то температура може се најбоље проценити ако се има у виду да већина људи не може да задржи шаке у води топлијој од 48°C. Насупрот овоме, најнижа температура, од невероватних минус 89.2°C, забележена је у совјетској станици „Восток“ на Антарктику 21. јула 1983. године.

О дометима климе на Земљи није се размишљало све док човек није почео да путује с краја на крај глобуса у потрази за новим копнима и вредним рудама. Рани истраживачи су, на своју жалост, откривали да су неке области крајње негостољубиве. Они који су се враћали са успешних похода у непозната подручја често су то могли да захвале више срећи него памети.

Откуда на Земљи тако велике климатске разлике? Наша звезда Сунце има површинску температуру од 5.500°C и обасипа Земљу енергијом у виду светлости и топлоте. Да се не налази на тако великој удаљености (150 милиона километара) и да нема ваздушни омотач и властита радијациона својства, наша планета била би спржена том моћном енергијом. Наш однос према тој јаросној нуклеарној пећи на небу необично је деликатан. Када би сунчева топлота опала за само 13 процената, Земља би се постепено обложила леденим омотачем дебелим један и по километар. На

срећу, да се то стварно догоди биће потребно још 30 милијарди година!

**ЧИТАОЦУ СЕ
ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА
ПОГЛЕДА МАПУ
СВЕТА КОЈУ МИ
ШТАМПАМО. ТАКО
ЋЕ САЗНАТИ ГДЕ ЈЕ
НАЈТОПЛИЈЕ А ГДЕ
НАЈХЛАДНИЈЕ И
ШТА МУ ВАЉА
ЧИНITI.**

За ове разлике на свакој географској ширини одговоран је неправилан распоред копнених и океанских маса. И копно и море упијају и исијавају топлоту, али море то чини много споријим темпом него копно. Морски ваздух је током године релативно топао, па се приликом пре-

До 80 стећени изнад нуле: пустињски шкорпион се преко дана укопава метар дубоко у песак.

ласка изнад копна понаша као модератор („успори-вач“) жестоких временских промена. Континентални ваздух, међутим, лети је веома врућ, а зими врло хладан.

На снегу и песку

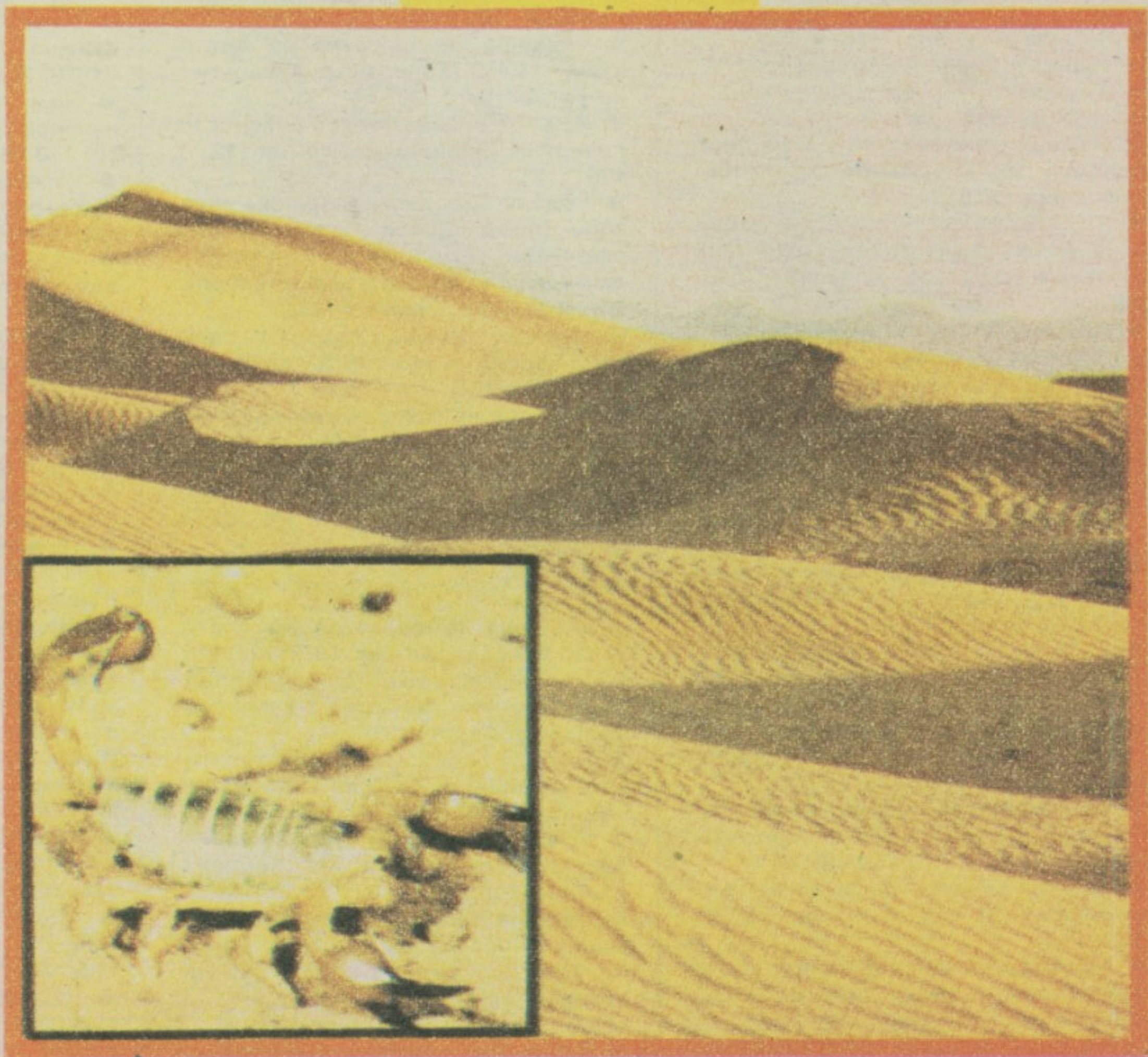
Пошто су око пола године заклоњене од осталих делова света мраком, поларне области имају дуге ноћи и хладне шестомесечне „дане“. Сунчева светлост пада на тло под веома оштрим углом, па се снег теже отапа чак и усред лета. Просечна температура износи око минус 50°C, и на њој метал губи тачност а моторно уље се мрзне. Човек који ради у таквим условима приморан је да носи вишеслојну одећу са пуно ваздушних међупростора, како би му се очувала топлота.

Насупрот овоме, у тропским пределима сунчева светлост је толико јака да песак може да се загреје до 84°C, свега 16°C испод тачке кључања воде!

Метеоролошки екстреми

Климатска „лична карта“ наше планете може се у одређеној мери исцртати уз помоћ неких екстремних метеоролошких појава које представљају светске или континенталне рекорде:

● НАСТАВАК НА 12. СТР. ●

Упркос својој скромној величини у васионским сразмерама, наша планета поседује широк спектар клима – од умерене топлоте обалских области до сажижуће врелине троп-

ских подручја на једној страни и обамирајуће хладноће полова на другој. Утешно је, међутим, сазнање да је човек од времена првих, неустрашивих али лоше прилагођених ис-

траживача успео у великој мери да схвати механизам климатских промена на Земљи и научи да се за њих припреми психолошким прилагођавањем, одевањем и начином

живота. Мало-помало, човек све више постаје прави господар света.

Есад Јакуповић

„Лична карта” Земље: Мапа са убе-
леженим светским или континентал-
ним рекордима (види текст).

- Најнижа температура у Северној Америци: $-62,8^{\circ}\text{C}$ (Снак, Јукон, Канада) (1)
- Највиши просек падавина у току једне године у Северној Америци: 6.655 mm (Језеро Хендерсон, Канада) (2)
- Највећа количина снега у току једне године у Северној Америци: 31,10 m (Парадајс, Маунт Рејнир, Вашингтон, САД, 1955/1956) (3)
- Највиша температура у Северној Америци: $56,7^{\circ}\text{C}$ (Долина смрти, Калифорнија, САД) (4)
- Најмања на свету количина падавина у току једне године: 30,5 mm (Пустиња Колорадо, Аризона, САД) (5)
- Највећа количина снежних падавина у току 24 часа у Северној Америци: 193 cm (Језеро Силвер, Колорадо, САД 14/15. 4. 1921) (6)
- Највећа на свету количина кише у току 42 минута: 304,8 mm (Холт, Монтана, САД, 22. 6. 1947) (7)
- Најнижа температура на Гренланду: $-66,1^{\circ}\text{C}$ (Нортајс) (8)
- Највећи укупни број дана са маглом у току године: 120 (Гранд Банкс, Њуфаундланд) (9)
- Највећа на свету брзина ветра: 416 km/h (Маунт Вашингтон, Њу Хампшир, САД, 12. 4. 1934) (10)
- Највећа на свету количина кише у току једног минута: 31,2 mm (Унионвил, САД, 4. 7. 1956) (11)
- Највећи на свету годишњи просек падавина: 11.684 mm (Маунт Вајалеале, Хаваји, 1912. – 1945) (12)
- Највећа висина таласа на јужним ширинама: 34 m (Тихи океан, 6. 2. 1933) (13)
- Највећа количина падавина у току једне године у Јужној Америци: 8.992 mm (Кибдо, Колумбија) (14)
- Најмањи годишњи просек падави-

- на на свету у току 53 године: 0,8 mm (Африка, Чиле) (15)
- Најдужи изостанак падавина на свету: 14 узастопних година: (Кике, Чиле) (16)
- Највећи на свету просечни број кишних дана у току једне године: 325 дана (Баија Феликс, Чиле) (17)
- Највиша температура у Јужној Америци: $48,9^{\circ}\text{C}$ (Ривадавија, Аргентина) (18)
- Најнижа температура у Јужној Америци: $-32,8^{\circ}\text{C}$ (Сармиенто, Аргентина) (19)
- Највиша температура на Антарктику: $14,4^{\circ}\text{C}$ (Есперанса, Антарктичко полуострво) (20)
- Највећа висина таласа виђеног на северним ширинама: 20,40 m (12. 9. 1961) (21)
- Ледени брег виђен најближе екватору: (Брод „Докра”, Јужни Атлантски океан) (22)
- Највиша температура у Европи: 50°C (Севиља, Шпанија) (23)
- Највећи годишњи просек падавина у Европи: 4.648 mm (Црквице, Југославија) (24)
- Највише на свету падавина у току 20 минута: 205,7 mm (Куртеа де Аркес, Румунија, 7. 7. 1889) (25)
- Највећи на свету број сунчаних дана у току једне године: 179 (Сахара) (26)

Господар света

- Највиша температура на свету: $59,4^{\circ}\text{C}$ (Инсала, Алжир, 1973) (27)
- Најмања средња количина падавина у Африци: мање од 2,5 mm (Вади Халфа, Судан) (28)
- Највећи годишњи просек падавина у Африци: 10.287 mm (Дебундша, Камерун) (29)
- Највећи број дана са непогодама у Африци у току године: 242 (Кампала, Уганда) (30)
- Највећа на свету количина падавина у 24 часа: 1.870 mm; у току 5 дана: 3.854 mm; у току 7 дана: 4.110 mm (Силаос, острво Реинион, 12. – 19. 3. 1952) (31)
- Вероватно највећа средња годиш-

- ња температура на свету: $34,4^{\circ}\text{C}$ (Далол, Етиопија) (32)
- Најнижа средња годишња количина падавина у Азији: 43,9 mm (Аден, Јужни Јемен) (33)
- Највиша на свету температура на површини мора: $35,6^{\circ}\text{C}$ (Персијски залив) (34)
- Најнижа средња годишња количина падавина у Европи: 162,6 mm (Астрахан, СССР) (35)
- Највећа маса зрна града на свету: 1,9 kg (Казахстан, СССР) (36)
- Највећи атмосферски притисак на свету: 1.083,8 милибара (Агата, СССР, 3. 12. 1968) (37)
- Највећа на свету разлика између највише и најниже температуре: $101,7^{\circ}\text{C}$ (Верхојанск, СССР) (38)
- Најнижа температура на северној хемисфери: $67,8^{\circ}\text{C}$ (Верхојанск и Ојмјакон, СССР) (39)
- Највећа количина кише у једном дану: 990 mm (Дхавампури, Индија) (40)
- Највећа количина падавина у току једне године у Азији: 11.633 mm (Черапонци, Индија) (41)
- Највећа на свету количина кише у току једног месеца: 9.300 mm (Јул 1961); и у току једне године 24.461 mm (од августа 1860. до јула 1861) (Черапонци, Индија) (42)
- Највећа количина падавина у 24 часа у северној хемисфери: 1.245 mm (Пајши, Тајван) (43)
- Најнижи на свету атмосферски притисак: 874 милибара (у „оку” тајфуна „Ида”) (44)
- Највећи на свету годишњи просек дана у години са падавинама: 322 (Богор, Индонезија, 1916, 1919) (45)
- Највиша температура у Аустралији: $52,2^{\circ}\text{C}$ (Кланкари, Квинсланд) (46)
- Најмањи годишњи просек падавина у Аустралији: 102,9 mm (Мулка, Јужна Аустралија) (47)
- Најнижа температура на свету: $-89,2^{\circ}\text{C}$ (Станица „Восток”, Антарктик, 21. 7. 1983) (48)
- Најнижа средња годишња температура: $-56,6^{\circ}\text{C}$ (Антарктичка висо-
раван) (49)

ПОСАДЕ ОШТЕЋЕНИХ ПОДМОРНИЦА НА МОРСКОМ ДНУ НИСУ ВИШЕ БЕЗ НАДЕ.

Када је пре равно 210 година Американац Дејвид Бушнел направио прву успешну подморницу, био је то прави тријумф науке и технологије који је громогласно одјекнуо светом. Бушнелова „Корњача” изграђена од месинганих плоча у потпуности је оправдала свој назив јер се достојанствено и у пуној спорости кретала помоћу ручног пропелера. И од тога тренутка, ако га узмемо за почетак подморничарства, јавио се проблем спасавања посаде када подморница настрада. Сва људска домишљатост није била у стању да нађе право решење иако су се у двеста година подморнице усавршиле баш колико и свемирски бродови. И данас, у доба нуклеарних подморница цинковских размера које „харају” светским дубинама – још увек је међу најсигурнијим начинима спасавања слободним изроњавањем!

Ризично рођење

Ипак... еурека! Проналазачки узвик по свему судећи најзад је одјекнуо. На помолу је нешто генијално, изум за који важи „правило” много пута поменуто у овој рубрици: једноставно, само се требало сетити. Сетили су се пројектанти немачке фирме „Инжењерконтор” из Либек-а, а заслуге припадају још и машинском инжењеру Ивану Франићу из Бродарског института у Загребу. Захваљујући њему наша бродоградња већ има идејно решење са свим могућим прорачунима ове новине о којој се и у стручном свету зна само на основу скромних података и понеке фотографије приспеле из Либек-а. Овога пута „Забавник” има ретку привилегију да први у свету штампе јави новост.

Изум се стручно зове „Чврста узгонска комора за скупно спасавање подморничара”. Поједностав-

ИЗУМИ, ОТКРИЋА, ДОСТИГЊУЋА

СПАС У ЧЕЛИЧНОМ БАЛОНУ

ИЗУМИ, ОТКРИЋА, ДОСТИГЊУЋА

Плик за избављење

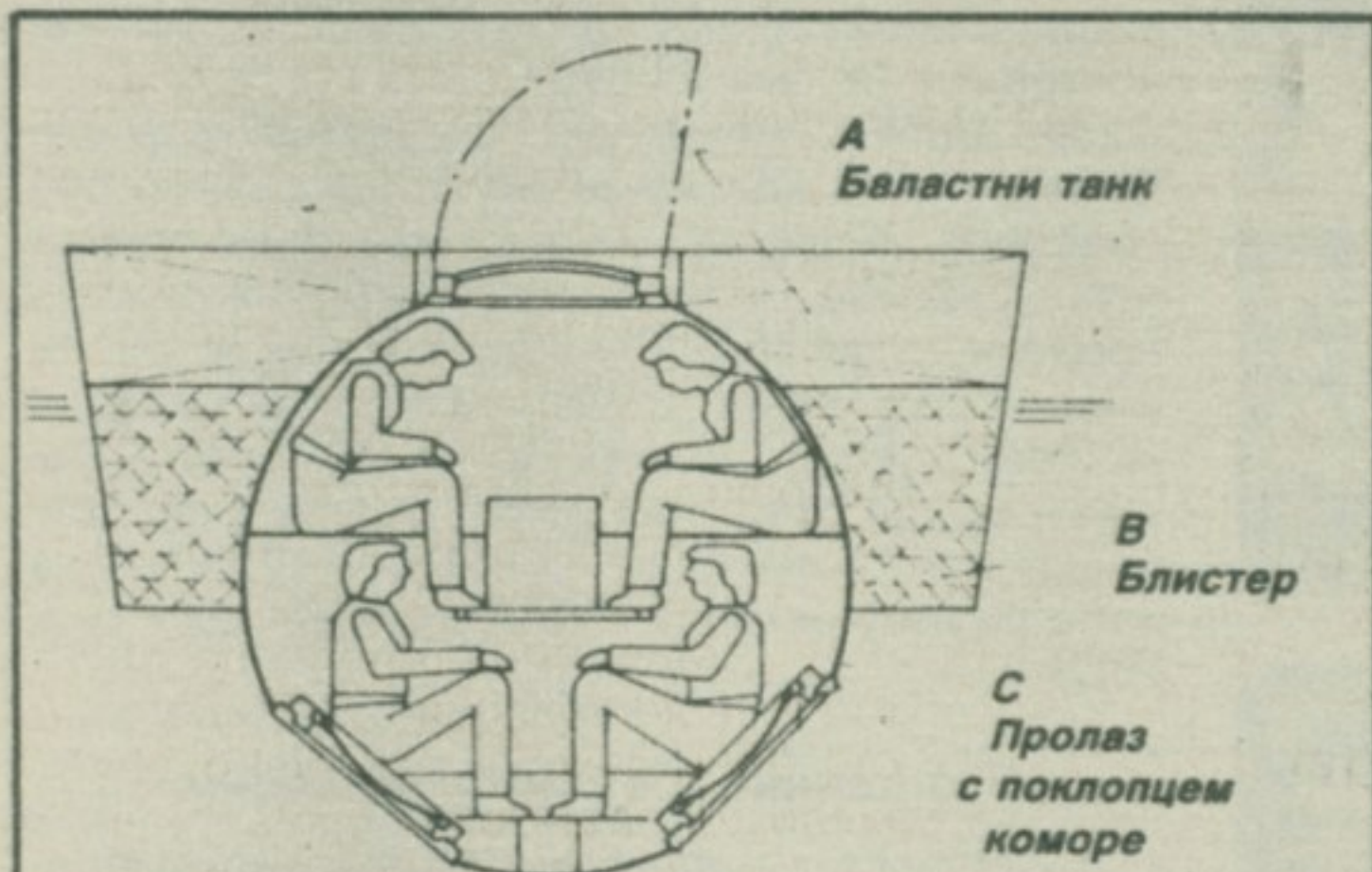
Тек ће се сада јасно видети колико је челична кугла изванредна ствар. Она се поставља на подморницу у једно удубљење налик на чашу тачно изнад чврсте непропусне преграде какве данас имају све веће подморнице. Та преграда, чија дебљина и отпорност морају бити једнаке самој оплати подморнице, омогућује да се у једном њеном делу који остане неоштећен задрже услови атмосферског притиска. Кугла има три поклопца: један на врху, кроз који се после излази и по један са сваке стране чврсте преграде кроз које се улази, већ у зависности од тога са које стране преграде је подморница неоштећена. Ти отвори тачно належу на одговарајуће отворе на самој подморници. Поклопци се налазе и на подморници и на кугли.

Ова метална лопта мора још да има уграђен такозвани „блистер“, што буквално значи плик, а и јесте плик од чврсте пластике. Он је испуњен ваздухом, који јој помаже да боље „узлети“ кад се људи укрцају. На доњем крају овај челични „балон“ мора да се причврсти за подморницу како би остао на њој док она зарони, а после га и сам притисак воде држи. Када људи уђу они одврну тај спој из саме кугле. Море се лагано увуче између ње и подморнице и она почиње да се диже. ... За тили час ето је на површини!

Најневероватнији податак тек следи: у куглу пречника од два метра и десет центиметара могу да уђу 24 члана посаде и исто толико боца с кисеоником! Ако се пречник увећа за само тридесет центиметара – стаје готово двоструко више људи.

Колики је значај овакве коморе говори, ако ништа друго оно, податак да чак спасилачке подморнице постају потпуно некорисне на дубинама већим од 250 метара, а зна се да савремене подморнице силазе и до 400 метара дубине. Када је о нашој ратној морнарици реч, највероватније ће она приступити градњи подморница са овако авангардним средством као што је „кугла“ за спасавање, чим се подморничка флота буде обнављала. А животни век једне подморнице није баш дуг. Он износи четвртину календарског.

М. Крстуловић

Мања комора чији је пречник 210 см има запремину од око четири и по кубна метра и у тај простор стану 24 човека! Да би издржала притисак мора зидови су израђени од дебелог челика: за дубину од 300 метара морају имати 22 милиметра. Тако тежина коморе износи око две и по тоне (22,97 kN).

љено, то је челична кугла у коју људи из настрадале подморнице уђу и она исплива, пошто у њој влада атмосферски притисак. По истом закону физике који ће избацити на површину воде сваку лопту урођену унутра!

Пре него што мало боље опишемо куглу за спасавање, није наодмет рећи нешто о досадашњим напорима науке да доскочи мору кад оно почне да надире у подморницу.

Према незваничној статистици коју за себе води Иван Франић до данас је само у мирнодопским условима у свету било преко стотину удеса подморница у којима је више од три хиљаде подморничара главом платило човекову потребу да влада морским дубинама. У свим тим не-

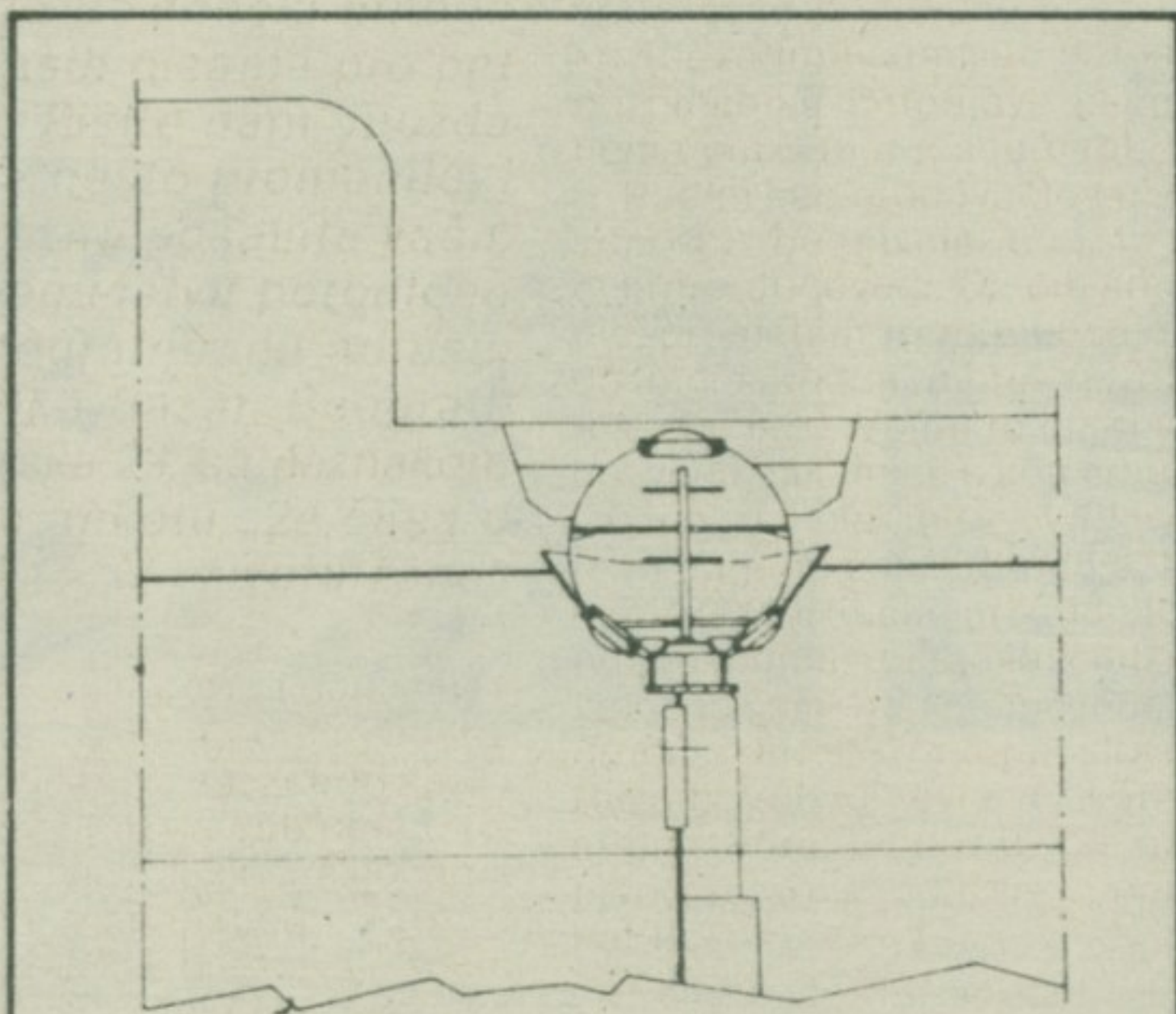
срећама спасла се само петина свих посада. Најгора је била катастрофа америчке подморнице „Трешер“ у којој је Атлантски океан, поред обала Нове Енглеске, прогутао 121 жртву.

Свако спасавање – било појединачно или групно – представља велики ризик. Рецимо, да би се подморничари извлачили један по један, спасилачки брод мора да се усидри тик изнад подморнице, да спусти ужад, да људи у специјалним оделима пужу уз ужад полагају, са заустављањем. У противном, ако са великих дубина нагло изроне – распрсли би се! Нагло се може изронити са великих дубина само ако човек није дуго био изложен огромном притиску који тамо влада, а то значи

да није провео више од неколико десетина секунди. Овај начин и данас вежбају све посаде света.

Што се тиче колективног спасавања, смишљали су се и смишљали начини. Од спасилачког звона, које постоји још од пре другог светског рата и које је примењено само једанпут 1939, до изванредно лепих и опремљених ронилица које и саме личе на мале подморнице. Њих користи данас и наша ратна морнарица. Ронилице је до места удеса могућно превести чак и авионом. Ипак, код свих постојећих начина гу-

би се драгоцено време било док се спусти звоно, било док стигне ронилица до места несреће, да и не говоримо о томе да је најпре потребно тачно одредити то место. У звонима спасавање мора да се одвија веома полако, због декомпресије, као и код појединачног спасавања, а то значи да излазак из дубине на ваздух понекад траје и сат и по. Тако многи настрадају. Сем тога, у најбољу ронилицу може да стане 16 људи, што значи да их треба упутити и више од десетак за велике подморнице.

Комора се смешта у „чашу“ на труп подморнице и то тачно по средини чврсте преграде. Код великих подморница с више преграда, изнад сваке мора постојати спасилачка комора. Довољно је да бар један део подморнице остане читав, па да сва посада пређе у њега, а затим у комору. У таквом случају нема ни журбе, јер у неоштећеном делу влада атмосферски притисак, као и у комори.

ДОКТОРИ КАТА

КОЛУМБИЈА, ЕРУПЦИЈА ВУЛКАНА НЕВАДО ДЕЛ РУИС: само неколико часова после велике несреће која је однела 25 хиљада живота и ранила преко милион људи, стигле су екипе лекара за „тешке удесе“. За њих у свим ситуацијама деца имају предност. Беба на фотографији „стара“ је свега три дана.

У свету се онедавно говори о једној новој суперспецијализацији за лекаре. То су доктори за изванредне ситуације, катастрофе, који се углавном регрутују међу хирурзима, специјалистима за анестезију и реанимацију. Њихов је посао да после великих масовних несрећа на лицу места, у немогућим условима, пруже ону најхитнију помоћ настрадалима, оперишу, дају трансфузију, средства за умирење болова а онда даље транспортују. Њихове операционе сале налазе се усред опустошених градова, у рушевинама, кршу од цигли, малтера, изувујаног лима...

Већ издалека се препознају по одећи јарких боја. Носе шлемове с лампом, гумене чизме, заштитне рукавице, тако да више личе на спелеологе или ватрогасце него лекаре. Како би се у белим мантилима пробијали кроз рушевине, го-

ДАЛАС, СРУШИО СЕ АВИОН: да искусни болнички вукови нису пружили ону прву суперхитну помоћ настрадалима, ови не би издржали транспортовање до најближе болнице.

ПАРИЗ, АТЕНТАТ НА ОРЛИЈУ: на лицу места организована је беспрекорна хитна помоћ реанимације, давања инфузије. Од 65 рањеника само четири нису преживела.

миле разбијеног стакла, блато, бујицу? Доктори за „тешке ударе“, како их још зову, стигли су у Мексико непосредно после земљотреса од 19. септембра 1985. године (35.000 мртвих и 50.000 рањених) и данима се борили за животе затрпаних добијајући, као и сви остали, прописану количину воде! И у Колумбији су се нашли свега неколико сати после ерупције вулкана Невадо дел Руис (25.000 мртвих, милион рањених), после атентата на римском аеродрому...

Лекари-командоси за изванредне ситуације примењују и изванредну медицину.

Дијагноза на први поглед

У првим сатима после катастрофе никада нема довољно спасилаца: ватрогасаца, оних који секу лим или откопавају рушевине, паса трагача који откривају затрпане. Поготову никад није

доста болничара, медицинских сестара, а посебно искусних и прибраних лекара. Зато је највећи проблем доктора из првог навалног реда да за што краће време прихвате што више настрадалих. Сваки минут им је важан тако да они не могу себи да дозволе „луксуз“ и посвете се једном случају као што ради нормална хитна помоћ. Зато они прво врше „одбир“, одвајају рањенике који имају шансу да се извуку од оних тешко повређених који се не могу транспортовати. И при том знају да неће моћи да се врате натраг и провере јесу ли погрешили. Једноставно, грешке не сме да буде.

Реч „одбир“, може неког да уплаши, шокира. Па ипак, то је кључни појам да се разуме ова „масовна медицина“ која у први план ставља корист већине... Између две жртве с истим повредама, даје се предност оној чије је опште стање боље и која је млађа. Притисак рањеника, тешкоће при дисању, је ли при свести или није – све се то узима у обзир. Кад би било другачије, док се они баве једним за кога се не зна хоће ли извући главу, седморица других може умрети.

Без панике, без импровизације

Деветнаестог новембра 1984. у једној фабрици у Мексику (Сен Јуанико) експлодирало је складиште плина бацајући усијани отровни облак 300 метара увис. Рачун смрти: 500 мртвих, 1000 рањених и 1200 „несталих“. Мање од месец дана касније, овог пута у Индији, у Бопалу, после експлозије у фабрици пестицида – „Јунион Карбид“, рачуна се да је било 2000 мртвих (од чега 40% деце) и 200.000 лакше и теже повређених.

У оба случаја никакав план за спасавање пострадалих није постојао, а између спасилаца, цивила, лекара, полиције и армије – није било никаквог договора. У Сан Јуанику је због споре евакуације велики број рањеника умро пре но што је стигао до болнице. Могли су се видети рањени са преко 50 одсто опекотина како се транспортују трамвајем! У Бопалу је полицији било потребно 7-8 часова док је почела да се сналази у области коју је захватио отрован гас. Листа с именима настрадалих била је готова после девет дана! Укратко, чист хаос.

Да ли се у другим земљама организација прве помоћи у масовним несрећама много разликује? На жалост не. Французи јавно признају да ни код њих све доскора није било много боље. Кад је исклизнуо воз код Вијерзија (100 мртвих и 400 рањених), медицинска помоћ уопште није стигла! У железничкој несрећи код Фложака, било је 33 мртва од којих је већина умрла на путу за болницу.

Тек последње године, захваљујући докторима за катастрофу, кренуло је набоље.

Атентат на Орлију

14 часова и 11 минута: бомба је експлодирала у холу Јужног Орлија. Три особе убијене су на лицу места, 65 је рањено, међу њима велики број је имао опекотине од преко 50 одсто површине тела. Служба помоћи од првог тренутка

ЗА СТРОФУ

ВОЗ ЈЕ ИЗПЕТЕО ИЗ ШИНА, ДЕСИО СЕ
ЗЕМЉОТРЕС, ПУКЛА БРАНА... НА
СЦЕНУ ТАДА СТУПАЈУ ОНИ, „ЛЕКАРИ
НАВАЛНОГ РЕДА“ ЧИЈИ ЈЕ ПОСАО ДА
ЗА ШТО КРАЋЕ ВРЕМЕ СПАСУ ШТО
ВИШЕ ЖИВОТА.

текла је беспрекорно. Никакве забуне нити препирке између ватрогасаца, медицинске службе Аеродрома, ваздухопловне полиције, војске и доктора за катастрофу који су стигли на лице места већ у 14х и 29 минута. Без гужве и галаме помоћу клупа и ужади различите боје одмах су ограђене две „просторије“: једна за тешке, друга за лакше рањенике.

14.36: почела је тријажа. Четири најтежа рањеника нису преживела. Повређени са опекотинама прихваћени су први, дата им је инфузија, средства за смирење болова. После прве обраде, рањени су евакуисани хеликоптерима и у четири велике групе амбулантних кола. Сви су преживели осим једног Швеђанина чија је породица инсистирала да се транспортује за домовину. Умро је на путу за своју земљу.

16.45: све је готово. Аеродромски хол препуштен је екипи за рашчишћавање. Прошло је само два часа и 36 минута од атентата. Лекари навалног реда овог пута добили су битку.

Ни ова тешка утакмица, међутим, није прошла без једне глупости која ником није била потребна: два повређена с тешким опекотинама упућена су у болницу која уопште није опремљена за ту врсту повреда, па су се несрећници без потребе шетали Паризом. Изгледа да је за ову омашку крива нека млада лекарка, која се затекла на аеродрому, и самоиницијативно умешала у акцију. Доктори за катастрофу морају све да предвиде, а кад то учине, онда још једном провере све и то муњевитом брзином.

— У нашој екипи — каже др Жак Метро, искусни доктор навалног реда који је учествовао у акцији спасавања на Ориљу — неко мора да зна арапски и јапански, за случај „међународних катастрофа“ какве су авионске несреће, терористички напади на аеродромима и слично... Показало се такође да наши људи морају да знају да се пентрају као алпинисти, спуштају у дубину као спелеолози. Починем да верујем да ће се у будућности доктори за катастрофу припремати за овај посао најмање десетак година.

Нећемо у чиновнике

Засад, израчунали су Французи, тек сваки хиљадити лекар у њиховој земљи познаје медицинску масовних несрећа. У ствари од 1981. године откад су ове студије уведене на Париски медицински факултет (у Кретеју), факултет је давао диплому са специјалношћу за катастрофе. Тек прошле године уведена је национална диплома за медицину катастрофа и тако је Француска постала прва земља на свету која је званично унела у програм овај предмет.

Масовна медицина за масовне несреће изучава се сада у Кретеју, Лилу, Нансију, Лиону, Тулузу и Марсеју. Шездесет одсто предавача и средстава за извођење вежби на терену даје армија. Циклус предавања прате вежбе из суперхитне помоћи, реанимације, из познавања технике, посебно телекомуникација. Постоје такође програми пружања „навалне помоћи“ у случају нуклеарног, бактериолошког или хемијског рата, организовање логора за избеглице, идентификација погинулих. „Тренинг“ на терену омогућава да се испробају квалитети сваког

МЕКСИКО. ЗЕМЉОТРЕС.
35.000 МРТВИХ: само једна
екипа доктора за катастрофу
успела је да извуче 43
затрпана. Неки су и после
читавих десет дана пронађени
живи зазидани у „цеповима“
где је било довољно ваздуха.

кандидата, да се види колико је ко вешт, издржљив, дисциплинован, способан да организује, командује, да се прилагоди непредвиђеној ситуацији. И већ готови доктори за катастрофу, који су сви добровољци, учествују с времена на време у оваквим вежбама да би се одржали у форми или научили нешто ново — на пример како успоставити телекомуникацијску везу преко сателита а не локалне поште која се загуши за пет минута...

Интересовање за ово ново лекарско занимање је велико: 1300 кандидата, углавном лекара из болница или армије, чека на специјализацију. Млади људи очигледно сматрају да је ово занимање суперузбудљиво, динамично, одговорно и — хумано.

— Досадило ми је да преписујем антибиотике — каже један.

— Нећу да до краја живота оперишем слепо црево — изјавио је други. — Хоћу да будем на лицу места!

В. Милићезић

КАКО СУ СЕ ПРОЧУЛИ РЕВОЛВЕРИ И ПИШТОЉИ

ОРУЖЈЕ ЗА ВАЖНЕ ГЛАВЕ

Да би једно оружје постало славно, треба или да буде произведено у великом броју примерака, или да буде употребљено у некој од славних прилика, којима историја, на жалост, обилује. Како се ова два критеријума обично поклапају, јер оно што чини оружје популарним обично је и разлог да се оно искористи у важном тренутку, правило има мало изузетака: пример је, рецимо, војничка пушка „Малихер-Каркано” којом је убијен председник Џон Кенеди. Али, пођимо редом...

Међу мноштвом револвера на црни барут и капсулу – претежно америчких, јер су произвођени у доба грађанског рата у САД – истакли су се, наравно, револвери фирме Семјуела Колта. Тако је почело. Били су прво оружје тог типа које се производило серијски, у данашњем смислу речи. Ти квалитетни револвери били су изузетно спори и пипави за пуњење. Требало је насути барут и утиснути зрно у коморе у добошу, а затим поставити капсуле на наковње с друге стране добоша. Упркос свему томе – будући није било бољих (ни јевтинијих) – људи су се на Дивљем западу сналазили веома спретно: пре свега, носили су по два револвера на црни барут; затим, чистили су их редовно

и пажљиво, јер су били склони прљању.

Проналазак јединственог металног метка – у коме су капсула, барут и зрно спојени чауром у једну целину – изменио је ситуацију. У први план нагло је избио револвер број 1. фирме „Смит и Весон”, калибра .22 шорт (5,6 mm, кратки) са ивичним паљењем, омиљено оружје официра у грађанском рату у САД (модел 1857. године). Тај револвер имао је седам метака, а цев се преламала на горе ради пуњења.

У Европи, за то време, стичу популарност револвери са метком који се пали усађеном иглом, по систему Казимира Лефосеа. Систем ивичног паљења био је поузданији, и лакши за руковање, тако да револвер постаје прак-

тично једино ручно ватрено оружје у употреби у другој половини 19. века (са изузетком пиштоља за двобоје с једним метком и разних „наказа на репетирање”).

Ако не најславнији, оно најдуже времена славан револвер био је Колтов „SA Army” или „миротворац” (Peacemaker), модел 1872. године. То је оно што сте у свим каубојским филмовима пре такозваног „новог вестерна” (Серђо Леоне, А. Пен, Волтер Хил) имали прилику да гледате; дакле, типични вестерн револвер једностраног дејства (single action), што значи да се запиње за сваки метак. У армији САД усвојен је 1873. као службено оружје, а од 1875. прави се у више верзија, које се разликују у дужини цеви и зову се „фронтнер”, „бантлајн” и „бисли”. Овај се последњи најдуже задржао у серијској производњи (до 1912). Калибар је .45 колт, тј. 11,43 милиметара са шест метака. Иначе, реч је о познато опасном оружју, како по противника, тако и по власника, јер нема никаквог обезбеђења у случају пада на ороз или случајног запињања. Зато се увек носи с празном комором у добошу која је у линији

ороза, дакле на реду за опаљење.

Годинама је фирма „Колт” производила (у мањим количинама) тај револвер, а производи га и данас.

„Булдог” Шерлока Холмса

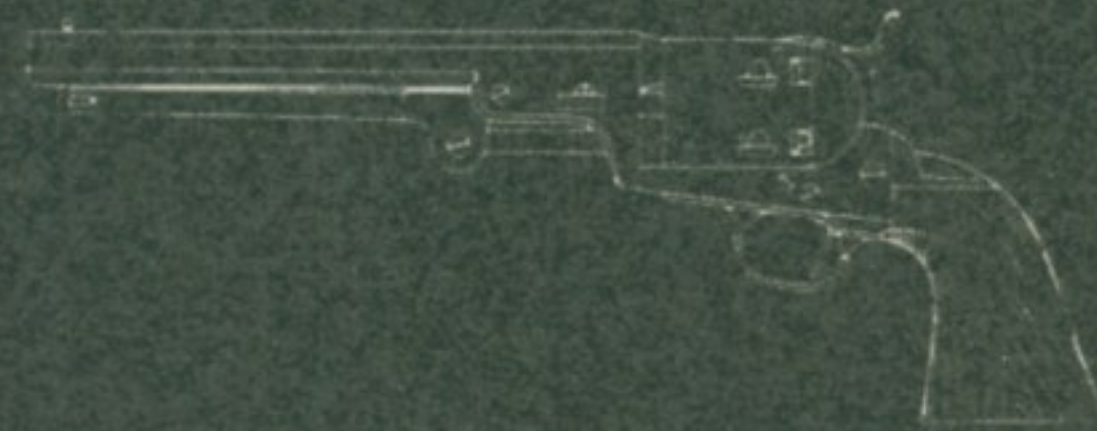
Други, мада мање познат – а далеко бољи – револвер Дивљег запада има занимљиву историју. Наиме, 1869. године руски велики кнез Алексеј долази у САД да наручи „Колтове” револвере за царску војску. Пре него што је донео коначну одлуку о куповини, позвао га је у лов на бизоне извесни Виљем Коди, познатији као Буфало Бил. Том приликом Коди је великом кнезу приказао предности једног другог револвера: „смит и весона” калибра .44 коме се цев прелама на доле. Занимљиво је да је и данас то једно од најпоузданијих и најсолиднијих оружја тог типа. Задивљен учинком тог револвера са дугом цеву, који се тако лако пуни и празни, велики кнез Алексеј наручио је за руску војску и полицију 150.000 комада. Била је то до тада највећа наруџбина у историји свих произвођача. „Смит и Весон” је био толико заузет нечуве-

но великом наруџбином да је америчко тржиште оставио без покрића. „Колт” је то искористио и проширио се са некавалитетнијим револвером. Иначе, ти „руски” „смит и весон” и данас су веома популарни, а током другог светског рата запленивале су их немачке трупе од совјетских, а америчке од јапанских које су их опет заплениле још 1905. током руско-јапанског рата!

Европа је у међувремену развијала један други механизам за револвер, који ће се показати као ствар будућности: механизам двоструког дејства, тј. револвер који не треба запињати палцем за сваки хитац. Пошто је било много произвођача, данас се цела генерација тих револвера зове „булдог”, по најзначајнијој британској марки. Такав револвер, на пример, има јунак романа Конана Дојла Шерлок Холмс.

Цев и рам овог оружја ковани су из једног комада челика и имају избијач за празне чауре смештен на шарки испод цеви. Са проналаском аутоматског пиштоља који је у Европи стекао тренутну и масовну популарност, они су брзо изашли из моде. Једини европски револвер који се дуже задржао у употреби

Колт – војнички модел на црни барут.

Типични европски револвер система Лефосеа.

Колт – сингл екшн био је најпопуларнији револвер међу каубојима. Звао се – миротворац.

Наган.

Омиљено оружје грађанског рата – „смит и весон” број 1.

Типични „колтови” модерни револвери.

– такође захваљујући Русији – био је белгијски „маган“, модел из 1895. године.

Нова генерација америчких револвера јавља се и добија свој коначни и данашњи облик почетком овог века. Главни и најуспешнији представник те генерације револвера је „смит и весон“, модел Но: 10, звани „војно-полицијски“. Тај револвер двоструког дејства, са добошем који се избацује у леву страну ради пражњења и пуњења, остао је конструкциона и механичка основа за све, па и најновије револвере те фирме и многих других произвођача у свету.

„Смит и Весонов“ војно-полицијски модел број 10 је најпопуларнији револвер на свету: од 1899. године, кад се појавио, до 1982. произведено је преко шест милиона комада. Разних варијанти „Колтових“ револвера направљено је бар исто толико.

У те две групе спадају и данас најпопуларнији револвери обе фирме: „Смит и Весон“ .357 магнум и .44 магнум, и „Колт“ „Питон“ и „Детектив Спешл“.

Прецизни маузер

Мада је аутоматски пиштољ први ушао у серијску производњу и продају 1893. (борхарт), први и један од најславнијих био је „маузер“ К-96 (конструкција 1896). То оружје са магазином испред окидача конструисала су браћа Маузер, а метак калибра 7,63 милиметра Хуго Борхарт (тај метак је још у наоружању; између осталих земаља и код нас као метак 7,62 mm за пиштољ, и аутомат). Испоставило се

да је К-96 невероватно прецизно и поуздано оружје, поготово ако му се дода кундак. Носио га је Винстон Черчил док је још био млад официр у Судану (то му је, по сопственом признању, спасло живот), био је и дуго остао у наоружању Црвене армије, немачке војске и на Далеком истоку где је био појам пиштоља. Прављен је у више облика: по дужини цеви, капацитету магазина и калибру. Усавршаван је до 1932. када је добио изменљив шаржер и селектор за пуцање рафалима, а таквим пиштољем убијен је краљ Александар у Марсељу 1934. године.

Следећи веома познат аутоматски пиштољ јавља се 1900. године у Немачкој и такође је везан за име Хуга Борхарта. Наиме, његов патент за забрављивање цеви усавршио је Георг Лугер и тако је настало оружје популарно познато као „парабелум“ (по имену метка од 9 милиметара из 1908). Лугеров пиштољ остао је у наоружању многих армија од почетка века до после другог светског рата (Швајцарци су га последњи заменили 1947. године). Био је у наоружању немачке, холандске, руске, бугарске, иранске, финске, швајцарске, авганистанске и других армија, а укупно је продато – државном и комерцијалном тржишту – преко два и по милиона комада. Рађен је у два калибра: 7,65 mm и 9 mm (лугер или парабелум, скраћено „пара“). Имао је више дужина цеви и разне додатке и уопште је изузетно квалитетне израде.

Данас га производи фирма „Маузер“ из Оберн-

дорфа, СР Немачка, и то од 1973, после тридесет година паузе.

Први џепни аутоматски пиштољ направио је 1900. године Џон Мозис Браунинг за белгијску фирму „FN“: као што се и данас за револвер уопште каже „колт“, тако се годинама за сваки мањи аутоматски пиштољ говори „браунинг“. Било је то заиста џепно оружје са седам метака, калибра 7,65 mm и – мада је Браунинг одмах наставио са новим и бољим моделима – копирано је деценијама широм света. Следећи славни пиштољ истог конструктора био је модел из 1906. године познатији као „лејби“, калибра 6,35 mm. Тај заиста џепни пиштољчић стекао је масовну популарност и само до 1940. произведен је у преко 4 милиона комада. Прави се и данас, а копиран је широм света. Његова конструкција била је и остала узор за многе моделе аутоматских пиштоља. Џон М. Браунинг конструисао је још три славна и масовна оружја: џепни модел 1910. (каким је у Сарајевском атентату убијен Франц Фердинанд), а производи се и данас; „кол .45“ или М-1911 и М-1911 А 1, током 73 године службени пиштољ америчке армије и вероватно најуспелија конструкција аутоматског пиштоља уопште. Пре него што ће умрети Браунинг је 1926. године патентирао оружје које ће се појавити тек 1935. као највише продаван војнички пиштољ у историји – „НР“ од 9 mm са 13 метака. Сва три пиштоља су практично раширена по целом свету, а само је колтова М-1911 А 1 на-

прављено преко 3 милиона комада.

Џејмс Бонд пуца из берете

Наредни корак у развоју аутоматског пиштоља направила је 1928. године позната немачка фабрика „Валтер“: њихов модел РР (Polizei Pistole) био је први успешни пиштољ са двоструким дејством и кочником на затварачу. Једноставан, брз и изузетно поуздан. Са моделом Р-38 који је постао немачки службени пиштољ (што је и данас), фирма „Валтер“ отишла је неколико година испред свих осталих произвођача. Чинило се, донедавно, да после „Валтера“ Р-38 нема више шта да се измисли на том пољу. После рата је „Валтер“ изнајмио лиценцу за РР и РРК (краћи модел) француском концерну „Манирен“, који је произвео преко 700.000 комада, а Немци су престали да га производе.

Једини разлог зашто „берета“ спада у славна оружја је ваљда и једини прави разлог: реч је о невероватно популарном џепном пиштољу који је веома једноставан, квалитетан и – из неког разлога, можда због дизајна – омиљен у свету. Најпопуларнија од свих „берета“ је класични модел из 1934. године калибра 9 mm, односно модел 1935 (7,65 mm). Ако нисте знали, мала „берета“, модел 418, калибра 6,35 mm била је првобитно и омиљено оружје Џејмса Бонда, агента 007. Тек касније су му бездушни бирократи из Интелигенс сервиса наметнули „валтер“ ППК.

Совјетски службени пиштољ од 1931. до 1952. „ТТ“ или Токарев пример је оружје које је на себе привукло многе примедбе, али је часно одслужило своје кроз један тежак рат и било масовно копирано по свету. Усавршена варијанта Токарева је и наш М-57. Кинези, Кореанци, Мађари правили су, и праве још увек, своје варијанте тог пиштоља, мада су у СССР још 1938. расписали конкурс за нови војнички пиштољ. Били су незадовољни Токаревим. Рат је омео тестове за ново оружје (коначно је усвојен пиштољ Макарова), али је „ТТ“ остао популаран у свету и касније. Разлози: једноставна конструкција, поузданост и моћан метак 7,62 милиметара (исти као и Борхартов 7,63 mm за „маузер“ К-96).

Свако од тих оружја, кажу љубитељи и стручњаци, има своју сврху и свој шарм. Џепни пиштољи и револвери с кратком цеву лако се носе и скривају; нормални револвер је поуздан сто одсто и са дужом цеву веома прецизан на даљину; већи аутоматски пиштољи калибра 9 mm или .45 јесу тешки и велики, али имају страшну ватрену моћ и учинак на циљу. То важи и за револвере калибра .357 магнум или .44 магнум. Ту су и закони тржишта и маркетинга: Прљави Хари и Клинт Иствуд учинили су за „Смит и Весон“ оно што је други светски рат учинио за „кол М-1911“, а америчка куповина модела 92 F за „берету“ која се сада рекламира паролом „Купите пиштољ који је освојио Америку“.

Милош Васић

„Колт 45“ из 1911. године.

„Лугер“ који је дуго остао у наоружању многих армија света.

Браунингови модели из 1900. и 1910. Оним из 1910. убијен је престолонаследник Фердинанд у Сарајеву.

Оваким „маузером К-96“ служио се млади официр Винстон Черчил у Судану, а истим оружјем убијен је и Александар Карађорђевић.

Омиљен пиштољ Џејмса Бонда – „берета 418“.

Живот је ипак једина ствар која је животна

СВАКА СТУАРДЕСА, ОДНОСНО СТУАРД, ОБАВЕЗНО ПРОЛАЗИ КРОЗ КУРС ПРВЕ ПОМОЋИ НА КОМЕ УЗ ОСТАЛО НАУЧИ И ШТА ТРЕБА ДА УРАДИ У СЛУЧАЈУ ПОРОЂАЈА. ДА ОВА ЛЕКЦИЈА НИЈЕ СУВИШНА, ПОКАЗАО ЈЕ И ЛЕТ YU 600 НА ЛИНИЈИ ОД БЕОГРАДА ДО СИДНЕЈА.

БЕБА – СЛЕПИ ПУТНИК

„Јатко“ Тодев на седми рођендан

Радивоје Ракочевић, прва југословенска „бабица“ на осам хиљада метара.

Влажно, врело, сингапурско вече. Тешко се дише. Нас петоро остављамо ствари и вршимо последње провере: до Сиднеја летимо целе ноћи. Улазе капетан Живко Миљковић, копилот и флајтер. Сви одморни и добро расположени. Моје колегинице стају крај улаза: из аеродромске зграде почињу да пристижу први путници. Већина ћути. Уморна је. Лет од Београда до Сингапура замара јер траје преко 10 сати.

Свако одлази на своје место и седа. Ту је и једна млада трудница. Сама. Проверавамо: свих 106 путника је ту. Капетан покреће моторе. Молимо да се не пале цигарете, представљамо чланове посаде и кажемо да ћемо до Сиднеја летети 7 сати и 15 минута на висини од 11200 метара. Дижемо се.

Ко ће бити бржи?

Док је већина путника дремала и мировала, примећујем да трудница често одлази у тоалет.

Једна од колегиница, не сећах се више да ли је то била Гоца, Ана или Славица, пришла јој је и питала да можда није добила болове. Млада жена, рекла је да се зове Марија Тодев, није баш била сигурна да би то што осећа могло да се назове боловима. То јој је била прва трудноћа и о томе како тече порођај није много знала. Уосталом, до њега има још доста. Читава два месеца. Пре поласка на пут у аустралијској амбасади прегледао је лекар и рекао да може да лети.

Није прошло много кад је Марија рекла да осећа све јаче пробадање. Ко ће бити бржи, авион или беба? Сваког тренутка било је све јасније да Маријина беба неће чекати.

У таквој ситуацији није нам преостало ништа друго него да спремно дочекамо оно што је било неизбежно. Рађање детета на висини од 11000 метара!

Да бисмо колико-толико изоловали Марију, замолити смо путнике из првих пет-шест редова да се повуку позади а затим смо експрес-лонац напунили водом и ставили да се греје. Шта нам треба од инструмената? Вероватно само маказе да бисмо пресекли пупак. Пронашли смо их у торбици једне од стјуардеса. Треба их дезинфиковати и у те сврхе могао је да нам послужи једино виски? Не штедећи нимало напунили смо њиме један лонац и гурнули у њега маказице али и пар гумених рукавица за прање. Срећом, оне спадају у уобичајену опрему приручне кухиње. Сада је још требало да нађемо нешто чиме бисмо подвезали пупак. Све смо преврнули не бисмо ли нашли нешто zgodно: нигде ничег осим парчета канапа.

У међувремену, Марију смо пребацили напред и рекли јој да треба да се скине. Снебивала се. Било јој је непријатно од Гоце, Ане и Славице, а о мени и да не говоримо. Међутим, послушала нас је. И њој је било јасно да стицу више нема маста.

Кад је Марија осетила први напон до Сиднеја нам је преостало још два сата и двадесет минута. Капетан је затражио дозволу да авион спусти на 8000 метара јер је то висина коју човек најбоље подноси. Осим тога подигао је температуру са 18 на 26 степени Целзијусових да се беба коју смо очекивали не би прехладила. Били смо спремни.

Изгубљени канап

Док је Марија с напором дисала, навукао сам рукавице, извадио маказице и узео канап. И док смо сваког трена очекивали да се појави главица детета, ја сам изгубио то драгоцено парче канапа. Сместа смо се бацили у потрагу за другим: срећа нам је и овог пута била наклоњена. Убацили смо канап у ло-

нац с вискијем и одлучили да га не вадимо све док се дете не роди.

Били смо прилично узбуђени, нико од нас није никада имао прилику да присуствује порођају.

Уто је почела да се помаља главица детета. Придржао сам је. Још напон, два, и у мојим рукама у роза гуменим рукавицама нашао се дечачић. Ухватио сам га за стопала и плуснуо два-три пута да би избацио слуз из носа и уста. Сви смо осетили невероватно олакшање кад је кмекнуо. Било је тачно 4 сата и 58 минута, 12. фебруара 1978. године.

Сада је још требало пресећи пупак.

– Славице, уради ти то – обратио сам се колегиници која је једина међу нама имала дете.

– Не могу – одговорила је бојећи се да не уради нешто што би бебин живот довело у опасност. Није имала представу колико би то пупак требало да одсече. Одмерио сам три прста од бебиног стомака и готово викнуо:

– Сеци овде!

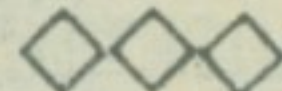
Да се не прехлади

Изненађена мојим тоном, збунила се и послушала ме готово аутоматски. Онда смо хитно извадили онај канап из вискија, обмотали га газом и везали пупак.

Наш „Јатко“, тако смо га назвали, био је изванредно чиста беба са огромним црним очима. Одлучили смо да га не купамо јер смо се бојали да се не прехлади а с обзиром да је био тако чист, сматрали смо и да нема потребе. Брижљиво смо га умотали у газу и ставили у носилку (и она спада у стандардну опрему сваког авиона). Блажено је заспао.

Откада се Јатко, односно Александар како су му родитељи касније дали име, родио, ми буквално ни њега ни Марију нисмо губили из вида све док нисмо слетели у Сиднеј. Кроз прозоре авиона видели смо кола хитне помоћи која су чекала нашег „слепог путника“ и његову мајку. И сада, када смо најзад мислили да ће све бити у реду, у авион је, чим су угашени мотори, ушао човек задужен за дезинфекцију. Још с врата почео је да прска спрејом који ваздух за тренутак учини загушљивим. Уплашили смо се да то не нашкоди нашем новорођенчету. Једва смо га убедили да не испрска цео авион већ само онај део у репу.

Тих пет минута колико смо морали да останемо још унутра учинило нам се дуго као вечност. Одахнули смо када су се Марија Тодев и њен син коначно нашли у колима која су их пребацила до болнице „Сент Џорџ“.

Ову необичну причу, о за сада јединој ЈАТ-овој беби, испричао нам је тадашњи персер а сада флајт-инжењер Радивоје Ракочевић.

Од колега из ЈАТ-а сазнали смо да Јатко Александар Тодев данас живи са родитељима у Сиднеју. Ове године завршава први разред основне школе. Одличан је ученик кога другови зову Југос-васионко, а по речима мама-Марије „најголемији“ је у свом разреду. Захваљујући случају овај син неба ужива и аустралијско и југословенско држављанство а по томе што се родио између Земље и неба може се рећи да је прави грађанин Света.

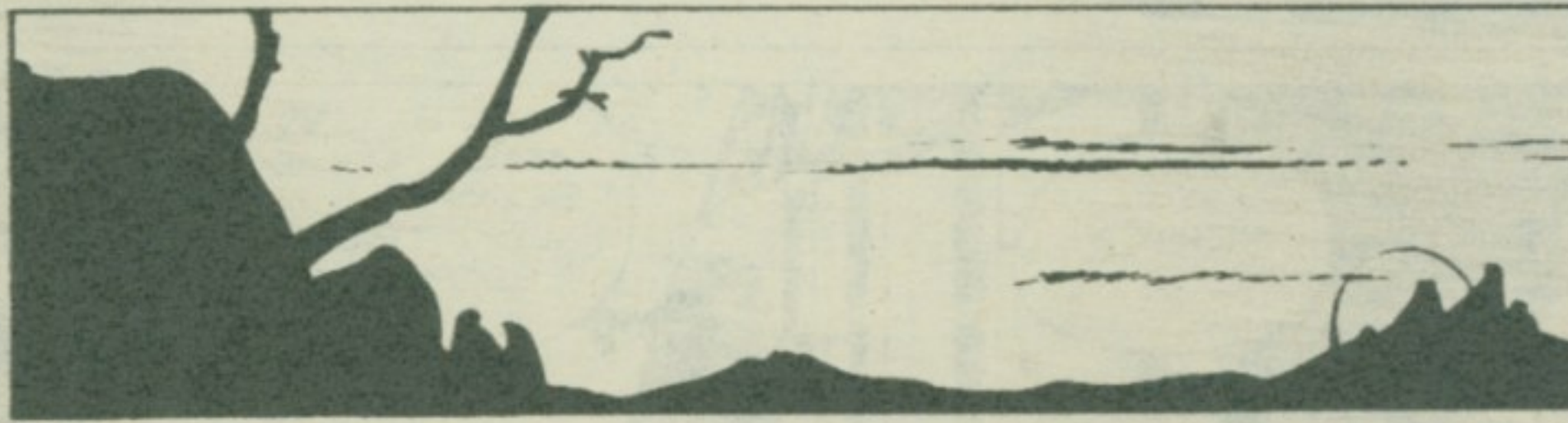
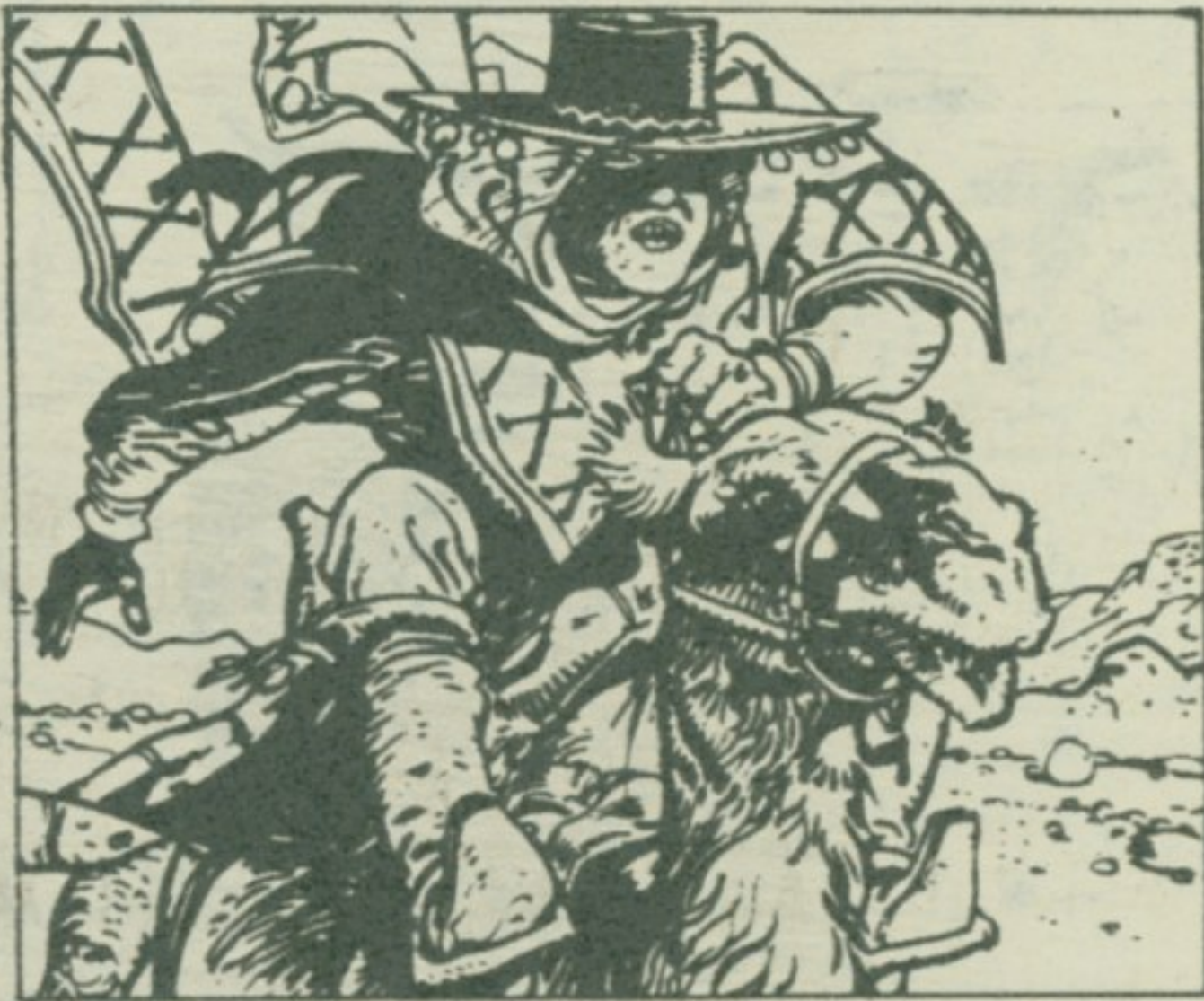
Олга Вукадиновић

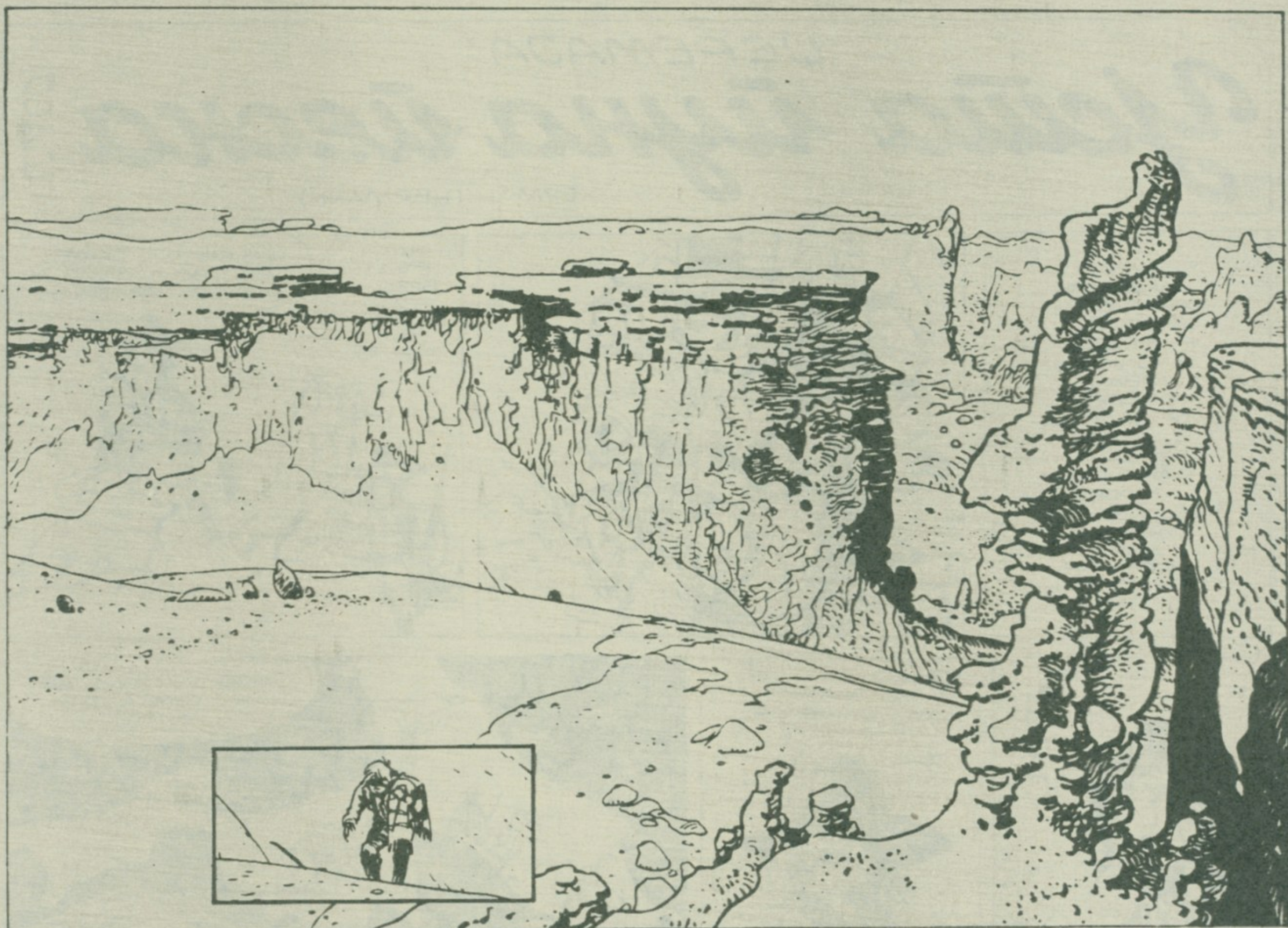
ЦЕРЕМАЈА: Усита џуна џеска

ХЕРМАН (HERMANN)

ПЛЕО

ЦЕРЕМАЈА
И НАРЕДНИК
КОРИ, КОЈИ
ТВРДИ ДА
ЈЕ НЕГДЕ
ЗАКОПАО
НОВАЦ
ПОВЕРЕН
МУ НА ЧУВА-
ЊЕ И ДА
ГА ЗАТО
БАНДИТИ
ПРОГОНЕ,
ДОЛАЗЕ У
СУКОВ КАД
КОРИ
ПОСУМЊА
У КУРДИ-
ЈА...

ШАРИТА ЗНА
ДА ЗАПУШИ УШИ
И СТЕГНЕ СРЦЕ, ДА НЕ
БИ ЧУЛА И ИМЕ ОНОГ
КО ВИШЕ НЕ ПОСТОЈИ!
СУРКА НЕКА ВИШЕ НЕ
ПОНОВИ ТУ ГРЕШКУ!

ОКУПИ
ПОРОДИЦУ, ХАРМИШ!
ЖЕЛИМ ДА МЕ
СВИ ЧУЈУ!

СВЈДА СМО ПРОКРСТАРИЛИ, АЛИ
НИГДЕ НИ ТРАГА ОД БЕГУН-
ЦА! СТВАРНО ЖАЛОСНО!

ДАЈ
НАМ
ПИЋЕ И
ЧАШЕ!

У ЧЕМУ ЈЕ ОПАСНОСТ?
ПОЛИЦИЈСКА ПАТРОЛА?!
ОНИ ЋЕ ИХ СЕ ЧУВАТИ,
А ТО ЈЕ ВАЖНО!

ЈЕСТЕ, АЛИ МОЖДА ЈЕ БОЉЕ БИ-
ТИ ГОСПОДАР СИТУАЦИЈЕ!

НИЈЕ ГРЕШКА ШТО СМО
ПОКУШАЛИ ДА ГА НАТЕРА-
МО ДА ГОВОРИ! АЛИ КАПЕ-
ТАН КЕНИ ЈЕ ДРУГАЧИЈЕ
МИСЛИО...

И ТО СВЕ ЗЕОГ ОНОГ
ИЗДАЈИЦЕ...

СУРКА!
ДОСТА!

ХИ, ХИ,
ХИ! ХИ,
ХИ, ХИ!

ПОКАЗАЋУ
ЈА ТЕБИ, НАКА-
ЗО!

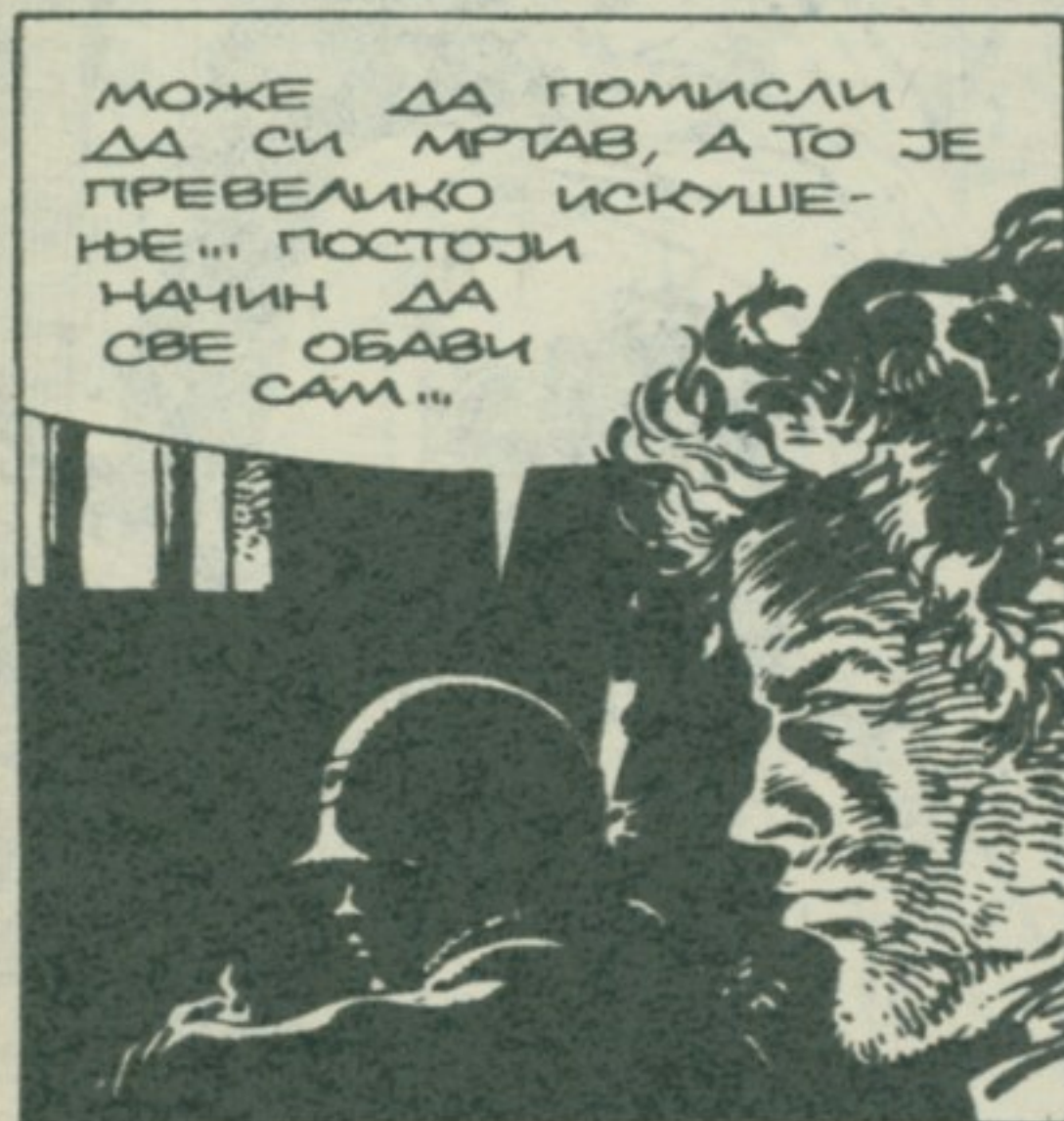
СУРКА!
ОСТАВИ
ТУ СТО-
ЛИЦУ!

СВОЈ БЕС ОСТАВИ
ЗА ДРУГЕ СТВАРИ!
ИДИ ПО КАПЕТАНА
КЕНИЈА И
НЕ ЉУТИ
МЕ ВИШЕ!

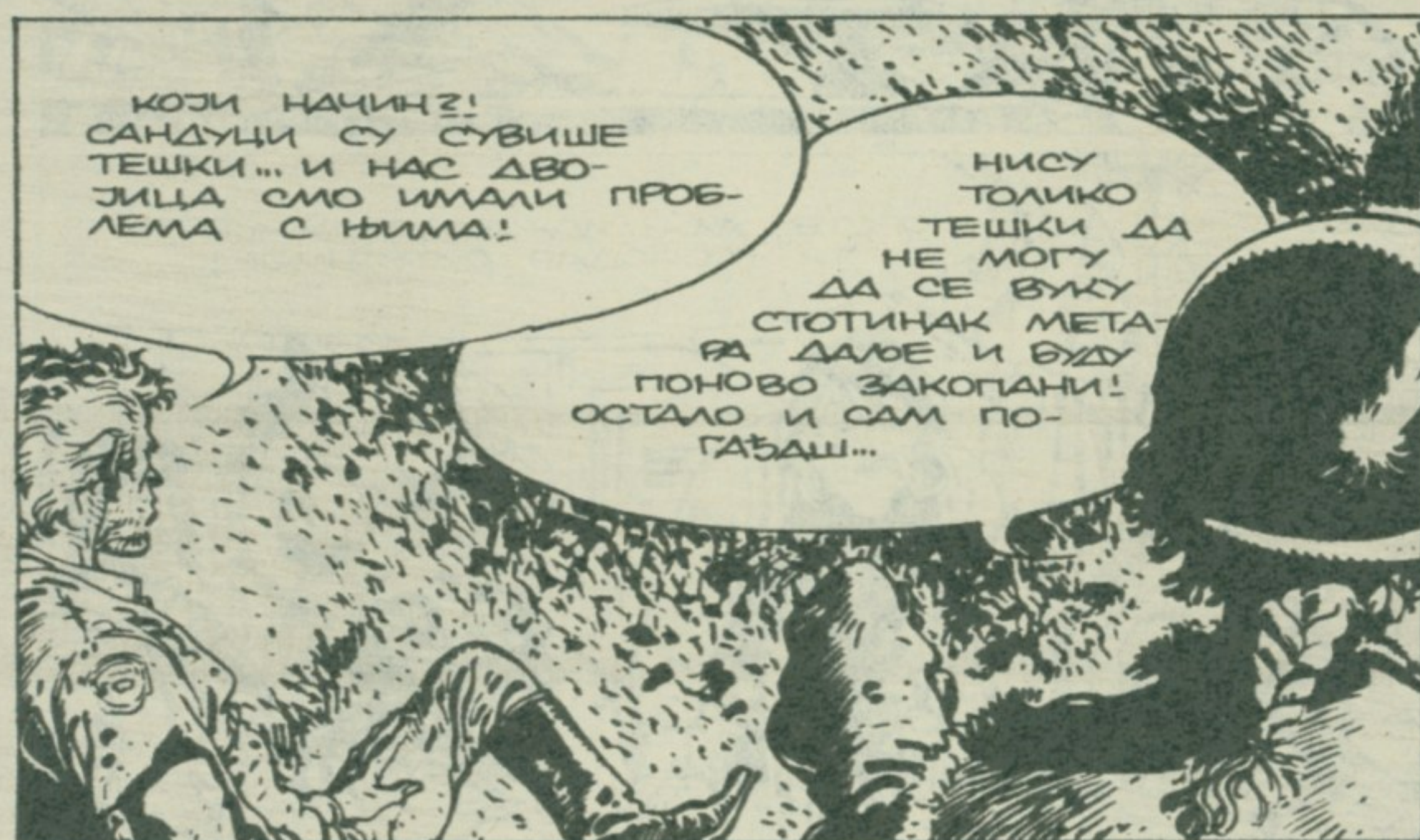

СЛУШАЈ, КАПЕТАНЕ КЕНИ, ДАМ
ГЛАВУ ДА СЕ ТВОЈ НАРЕДНИК
БЕГ ОТАРАСИО МОГ ОРТАКА И
ДА ЈУРИ КА СКРОВИШТУ!

И ШТА ОНДА?
РЕЦИМО И ДА
ДОЂЕ ОВАМО,
ШТА МОЖЕ?!

МОЖЕ ДА ПОМИСЛИ
ДА СИ МРТАВ, А ТО ЈЕ
ПРЕВЕЛИКО ИСКУШЕ-
ЊЕ... ПОСТОЈИ
НАЧИН ДА
СВЕ ОБАВИ
САМ...

КОЈИ НАЧИН?!

САНДУЦИ СУ СУВИШЕ
ТЕШКИ... И НАС ДВО-
ЈИЦА СМО ИМАЛИ ПРОБ-
ЛЕМА С ЊИМА!

НИСУ
ТОЛИКО
ТЕШКИ ДА
НЕ МОГУ
ДА СЕ ВУКУ
СТОТИНАК МЕТА-
РА ДАЊЕ И БУДУ
ПОНОВО ЗАКОПАНИ!
ОСТАЛО И САМ ПО-
ГЛАШАШ...

МОЖЕ СЕ И
ТО ДЕСИТИ, АЛИ
КУД БИ ОН МОГАО
ОТИЋИ?! ПОЛИЦИЈА
НЕ ПУШТА СТВАР
ТАКО ЛАКО...

САМО СЕ ТИ ТЕШИ, КЕНИ!
ЗАСМЕЈАВА МЕ ТВОЈА
НАИВНОСТ...

МЕЂУТИМ,
НАС ДВО-
ЈИЦА...

ЦАК!
ШКРЛОЦ!

КЕНИ!
ДИЖИ
СЕ!

ЈУТРОС САМ НАРЕДИ-
ЛА ДА ТВОГ НАРЕДНИКА
ОСТАВЕ У ПУСТИЊИ БЕЗ ВОДЕ
И ХРАНЕ ЗАТО ШТО НЕГЕ ДА
САРАЂУЈЕ! ИМАШ ЛИ ИДЕЈУ
У КАКВОМ ЈЕ ОАД СТАЊУ,
КАПЕТАНЕ?

ЛЕПА ГОСПО,
МОРАМ СЕ ПО-
КЛОНИТИ ПРЕД ТО-
ЛИКОМ ПЛЕМЕНИТОШ-
ЋУ! ХВАЛА У НЕ-
ГОВО ИМЕ!

ДОСТА ИРОНИЈЕ! НЕ МОЖЕ СЕ
ТАКО СА ШАРИТОМ МАНИШ! АКО ПРО-
ДУЖИШ, МОРАЋУ ДА ПРИМЕНИМ
ЈЕДАН ДРУГИ РЕЦЕПТ!

ДО-
ДАЈТЕ
И ДОСТА
ЗАЧИНА!
ВОЛИМ ЈА-
КУ ХРАНУ!
ЛАКШЕ, ЛЕ-
ПОТИЦЕ!

ДЕСЕТ УДАРАЦА БИ-
ЧЕМ, ЗА ПОЧЕ-
ТАК... ПОСЛЕ
РЕШ БИТИ МА-
ЊЕ ПОНОСАН,
ЛЕПИ КАПЕ-
ТАНЕ!

ХМ, САМО ДЕСЕТ?
МОРАЋУ МАЛО
ДА ИМПРОВИЗУ-
ЈЕМ...

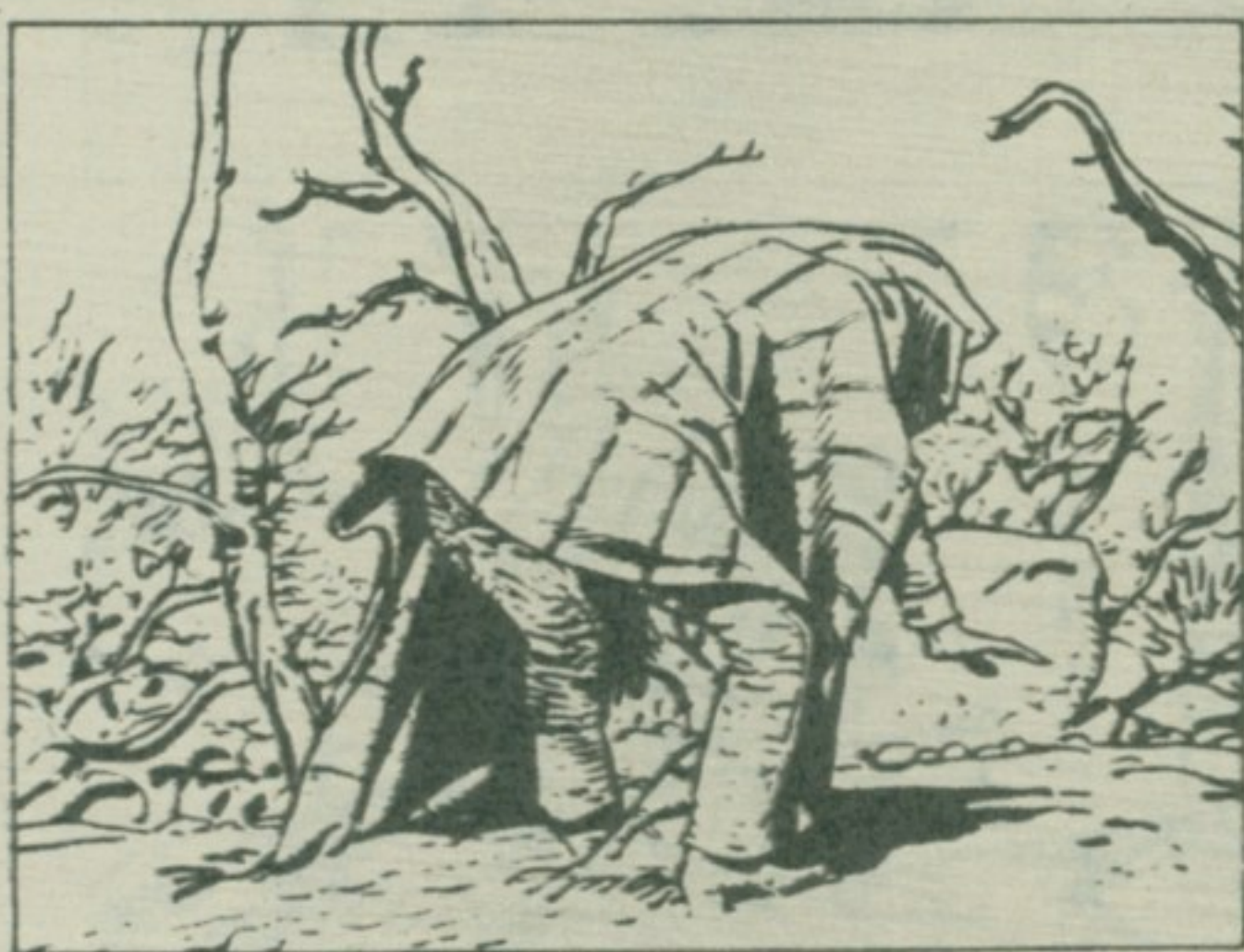

И ОНДА?! ПРОБИ
БЕШ ИСТО КАО ЈУМЕ! ЈА
БИХ НЕШТО ПОКУШАО...
АКО ТИ НЕБЕШ, САМ БУ...

СУВИШЕ
ЖУРИШ...
НИСАМ ЈОШ
У СТАЊУ...
А ТРЕБА НАМ
И ПОМОЋ
СПОЉА...

У РЕДУ!
ИДИ!
БАШ БИХ
ХТЕО ДА ВИДИМ
КАКО БЕШ
ТО ИЗ-
ВЕСТИ,
ГЕНИ-
ЈЕ!

ЗАСАД НЕГУ НИШТА!
ИМАМ ИДЕЈУ КОЈА
ТРАЖИ МАЛО
СТРЉОЊА...

СТРЉОЊА?!
КИДАЈМО ОДАВ-
ДЕ ШТО ПРЕ!

ПОЛАКО, КУРА,
НЕ ДИЖИ РУКУ
НА БОЛЕСНИ-
КА...

ПСТ!

ХЕЈ,
ДЕЧКО!
ДОЊИ, НЕГУ
ТИ НИШТА...

ЛЕПО СВИРАШ...
КУПИЋУ ТИ НОВ БЕН-
ЦО, АЛИ ЗАТО МОРАМ
ИЗАЋИ ОДАВДЕ...

АКО ХОБЕШ
БЕНЦО, РЕГИ
БУ ТИ ШТА
ДА РАДИШ...
СЛУШАЈ...

ТИ СЕ НЕШТО МНО-
ГО САГЛИБЕШ, ПА-
МЕТЊАКОВИЋУ...
ХИ-ХИ-ХИ! ХА-ХА!
ХА-ХА!

У ТО ВРЕМЕ, НЕДАЛЕКО ОДАТЛЕ...

!?
ЛЕШИНА-
РИ!?
И НЕКА
КОЛА...

ВОДА!

ААХ... ТОГЛА
ВОДА... НИКАД
НЕШТО ЛЕПШЕ
НИСАМ ПИО...

УХ, КАКАВ СМРАД...
ИЗГЛЕДА ДА САМ НАТРАГАО НА
ПРАТЊУ КОЛА НАРЕДНИКА
КОРИЈА...

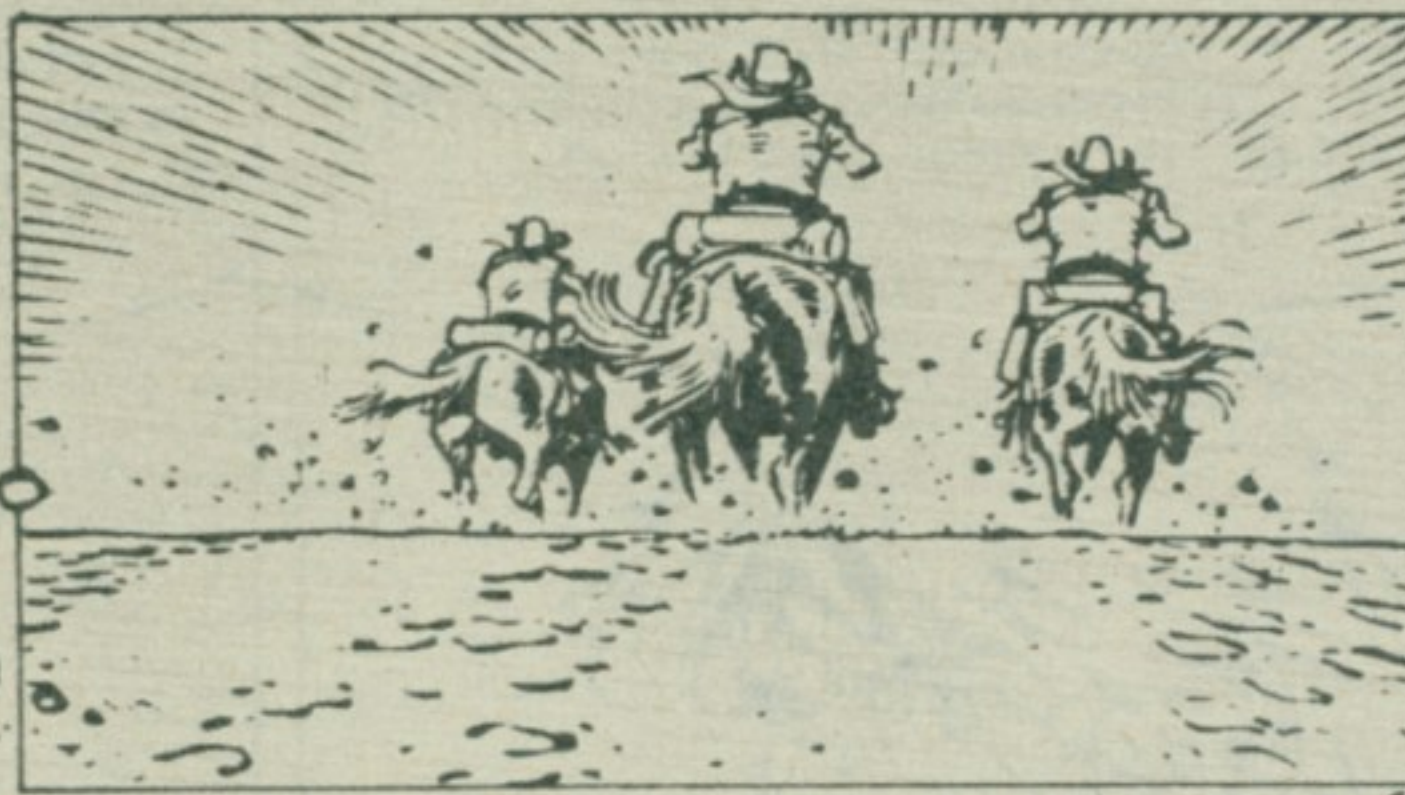
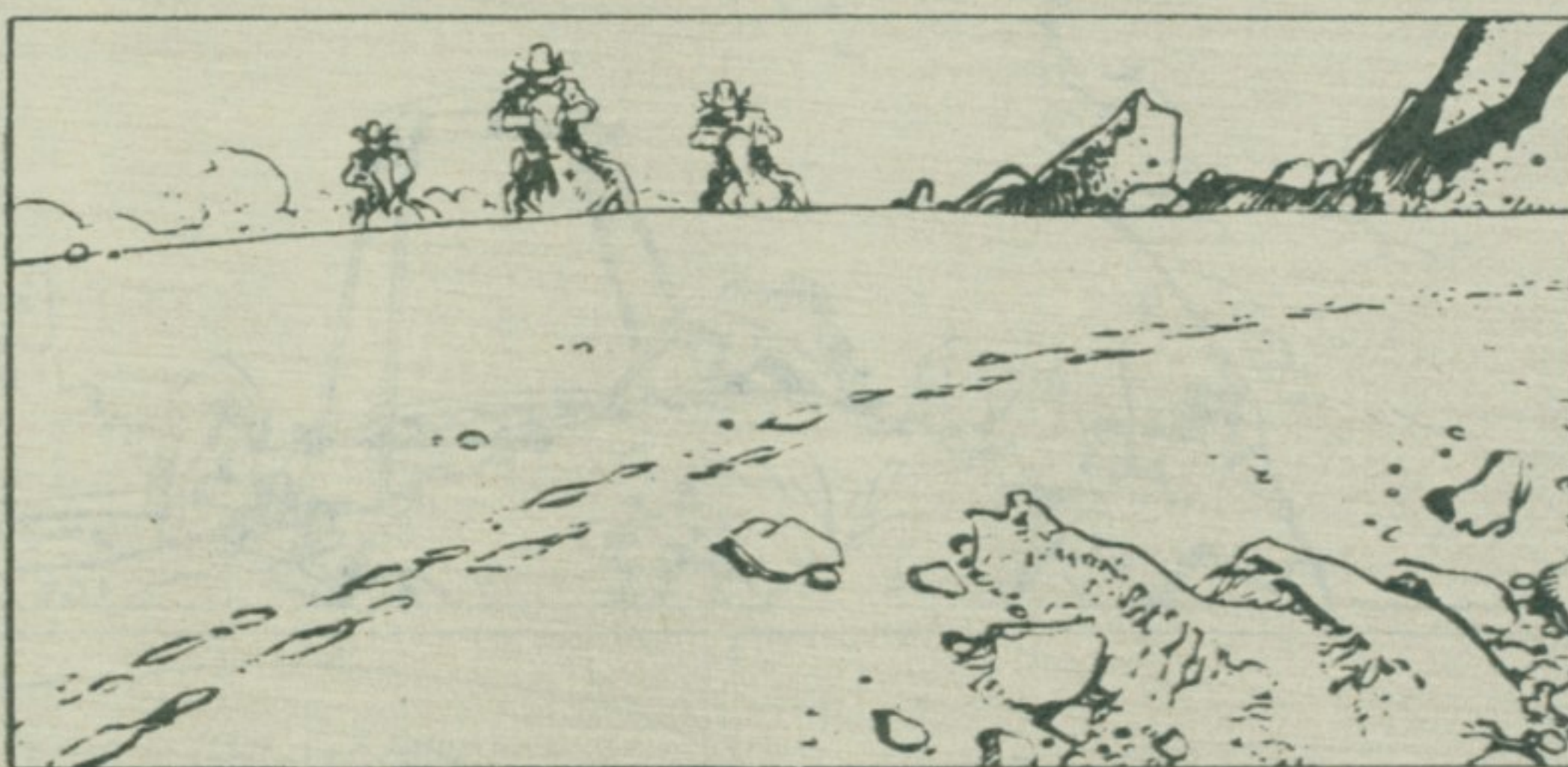
НИСАМ ВОЈНИ
СТРУМЊАК, АЛИ НЕШТО
СЕ ТУ НЕ УКЛАПА...

НАРЕДНИК КОРИ
ЈЕ УПОТРЕБИО РЕЧ НА-
ПАДНУТИ... А ЈА БИХ
РЕКАО **МАСАКРИРАНИ**
И ТО ОД НЕКОГА У КОГА
НЕ СУМЊАШ...

САД МИ ЈЕ ЈАСНО ЗАШТО
НИЈЕ ХТЕО ДА ИДЕ ПО
ПОМОЋ... НАЈБЛИЖА ПОЛИЦИЈСКА
СТАНИЦА ОЧИГЛЕДНО
НИШТА НЕ СУМЊА...

ГРЕШИШ,
ЏЕРЕМАЈА!

КОМАНДАНТЕ,
ОТКРИЛИ СМО НЕКЕ
САСВИМ СВЕЖЕ
ТРАГОВЕ!

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

МЕНА

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА

САЖЕТ ПРИКАЗ СВИХ ЗНАЊА ЕПОХЕ НЕОПХОДНИХ САВРЕМЕНОМ ЧОВЕКУ!

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА У ТРИ ТОМА, ЋИРИЛОЦОМ

- 20% текста и илустрација више но у претходном издању
- око 3.500 страна, формата 19 x 27 cm
- 50.000 обрађених појмова
- 8.000 слика, цртежа, графикана и портрета
- 18 великих вишебојних географских карата и преко 100 црно-белих карата у тексту
- 45 црно-белих табли са око 300 прилога
- 30 табли у више боја са преко 200 репродукција

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА У НОВОМ ИЗДАЊУ ДОНОСИ:

- последњу реч науке у приступачном облику
- најновије податке из свих области људског стваралаштва и активности о свим значајним личностима и појмовима
- са посебним акцентом на историји и култури народа и народности Југославије

ТРЕЋА ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА 23.000.— ДИНАРА
УСКОРО ЧЕТВРТА ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА 30.000.— ДИНАРА!
ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 1986. ГОДИНЕ.

Непотребно прецртати
ПОЛ. ЗАБАВНИК, 28. 3. 1936.
Поруџбени купон 472

ИРО „ПРОСВЕТА“ ООУР Издавачка делатност
11001 Београд, Добрачина 30
Поштански фах 555, телефон 642-772

Претплаћујем се на:

— МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПРОСВЕТА 23.000.—
— М. Бенсон СРПСКОХРВАТСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИК 4.900.—

Износ од динара обавезујем се исплатити:

а) Одмах, у року од 8 дана по пријему „Просветине“ уплатнице, са 20% попушта;
б) У једнаких месечних рата (најмања рата 800.— динара, највише 10 месечних рата), почев од наредног месеца, увек са уплатницама добијеним од „Просвете“.

У случају спора уговорена је надлежност V општинског суда у Београду.

(Презиме, име оца, име и занимање)

(Назив, адреса РО и телефон на радном месту)

(Број поште, место, адреса и телефон у стану)

(Својеручни потпис, бр. л. к./СУП)

Књиге слати на: СТАН — РАДНУ ОРГАНИЗАЦИЈУ
НЕПОТПУНЕ ПОРУЉБЕНИЦЕ НЕЋЕМО УЗЕТИ У ОБЗИР!
САЧЕКАЈТЕ „ПРОСВЕТИНЕ“ УПЛАТНИЦЕ!

(Место и датум)

ПРОСВЕТА

СРПСКО ХРВАТСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИК

Фототипско издање другог допуњеног издања из 1980. године!

Речник садржи преко 60.000 речи и више од 100.000 израза и идиома, те представља први идиоматски речник српскохрватског језика са тумачењем на енглеском. Посебна пажња у овом издању посвећена је политичко-економским терминима који су почели да се употребљавају после усвајања Устава 1974. године.

Формат 16,5 x 24 cm, повез цело платно, страна 870, писмо латиница

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА 4.900.— ДИНАРА

ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ ПОЛОВИНОМ 1986. ГОДИНЕ

просвета

ОБИЦИТЕ ПЛАВОКАПИЦУ

ПЛАВОКАПИЦУ
ЗАЛЕПИТЕ НА КАРТОН
И ИСЕЦИТЕ

ЗИМСКИ
КАПУТ

КЕЧЕРИЦА

ХАРИНИЦА
ЗА ПЛАВОКАПИЦУ

ПЛАВА КАПИЦА

ПРОРЕЖИ ПО
ЦРТИЦАМА

РОМАНТИЧНА
СВИЛЕНА
ХАРИНА

ХАРИНА ЗА ШКОЛУ

ВЕСЕЛО У
ТАЧКИЦАМА

РАДНА ХАРИНА

Поштовани читаоци, љубитељи добре и узбудљиве књиге!
Представљамо вам комплетно ПРВО КОЛО библиотеке „ДРУГА СТРАНА СВЕТА“ које
је изашло из штампе. То су:

1. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ НЕСРЕЋЕ XX ВЕКА

Књига о највећим светским катастрофама у којима су изгубили животе милиони људи. Земљотреси, ерупције вулкана, поплаве, оркани, бродоломи, авионске несреће...

2. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ ПОГРЕШКЕ И ЗАБЛУДЕ

Познате су грешке које су измениле историју човечанства, заблуде које су коштале много новца, људских части и људских живота. Ова књига доноси избор највећих светских погрешки и заблуда.

3. НАЈЗЛОГЛАСНИЈЕ СВЕТСКЕ УБИЦЕ

Најкрволочније убице из свих крајева света нашле су своје место у овој књизи која још једном подсећа на ужасавајуће приче о најзлогласнијим злочинцима који су икада извршени.

4. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ ВАРАЛИЦЕ И ЛОПОВИ

Читава галерија најразличитијих ликова из света криминала може се наћи на страницама ове књиге – од симпатичних малих скитница и превараната, па све до криминалаца светског калибра.

5. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ЕКСЦЕНТРИЦИ И ОСОБЕЊАЦИ

Изванредан избор најчуднијих ексцентрика, особењака, чудака, фанатика и занесењака које је свет икада упознао у књизи која ће вас засмејати до суза.

6. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ САБЛАСТИ И ДУХОВИ

У овој књизи су сакупљена најјезивија људска искуства са духовима, утварама, аветима, вампирима и другим сабласним појавама.

7. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ МИСТЕРИЈЕ

Границе људског знања се свакодневно проширују. Међутим, на сваку тајну коју решимо дође нека нова. Наука непрестано помера хоризонте сазнања, иако на многа питања још увек нема праве одговоре.

8. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ МИСТЕРИЈЕ НЛО

Милиони људи на Земљи тврде да су видели НЛО-е. Многи од њих су имали блиске сусрете са посадама тих необичних светлуцавих тела. Упркос многим „неверним Томама“, који тврде да такве ствари не постоје, НЛО-и су виђани и виђају се широм света.

9. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ НАКАЗЕ

Још од паметивека мало ко је побуђивао толико интересовање јавности као што су то чиниле људске наказе. Књига доноси невероватан избор прича о људима који су одувек били у центру пажње.

10. ЧУДНО АЛИ ИСТИНИТО

Необични догађаји имају у новинама третман једнак ратним или политичким збивањима. Њихову суштину је тешко одредити: најчешће је то комбинација реалног и неочекиваног...

Књиге које Вам представљамо су превод са оригиналних енглеских издања и први пут се појављују у Југославији. Преведене су на 28 светских језика и издате у преко 60 земаља, на свих пет континената. Број штампаних књига у свету премашује 100 милиона примерака. Књиге су луксузно опремљене, тврд повез, пластифициране корице у боји и штампане на најфинијем офсет-папиру. Латиница, формат 21x15 cm. Обиле аутентичних фотографија и илустрација.
Цена једне књиге 1.200 динара. Испорука одмах поузећем.

Купци који поруче комплетно I коло библиотеке „ДРУГА СТРАНА СВЕТА“ (10 књига) добијају на поклон украсну заштитну кутију за те књиге. Кутија је израђена од чврстог картона и штампана у колору.

НАРУЧЕНИЦА ПОЛ. ЗАБ.

Овим неопозиво наручujem следеће књиге под редним бројем 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 (заокружити број)

(Име и презиме)

(поштански број и место)

(улица и број)

Наручите на адресу: „ДРУГА СТРАНА СВЕТА“, 34000 КРАГУЈЕВАЦ,
Поле Рибара 8

Књиге можете наручити и директно телефоном 67-940 (034)

ЈЕДНА ЖЕНА У НЕОБИЧНЕ СУДБИНЕ ДВЕ ГРОБНИ

Француска маркиза де Дуо наследила је од свог оца замак Шампињел у Лорени у којем је живела заједно са мужем све док он марта 1787. године није умро. Маркиза је тако постала наследница и његовог замашног богатства. Децембра те године она је пошла на пут у Париз како би обавила све послове око мужевљевог заоставштине, а и да се после много година сретне са братом који је у престоници водио буран и расипнички живот.

Маркиза је заноћила у Орлеану, у дому извесног господина де Лорда. Пробудила се са страховитом главобољом, у некој чудној соби, окружена још чуднијим женама! Ускоро је схватила да се налази у лудници. Особље јој се обраћало као Ани Бирет. Узалуд је маркиза доказивала да је по-

среди нека грешка, да се она зове Аделаид Мари де Дуо и да је кренула код брата у Париз: нико јој није веровао.

Нису вредела ни писма која је из луднице послала неким пријатељима и адвокату, јер сви су већ присуствовали „њеном“ погребу у Шампињелу, неколико месеци раније и с поштовањем коментари-сали како је, ето, пресвисла од ту-ге за супругом иако је била у најбољим годинама...

После годину и по дана проведених у лудници очајна маркиза сетила се своје пријатељице из детињства госпође де Полињак, веома утицајне даме на француском двору и написала јој писмо. Остало је нејасно зашто то није учинила много раније?

Госпођа де Полињак је поверовала у писмо и згрозила се над

ПРЕ 63 ГОДИНЕ РОДИО СЕ „ПУТНИК“

ВАШАР У ПАРИЗУ, И ТО СВЕТСКИ

У БЕОГРАДУ ЖИВИ
СТОЈАНКА ПРОТИЋ –
ЛИСИЦА КОЈА ЈЕ 1937.
ГОДИНЕ БИЛА ЈЕДАН ОД
ТРИДЕСЕТ МИЛИОНА
ПОСЕТИЛАЦА ПАРИСКЕ
ИЗЛОЖБЕ.

У јесен 1937. године београдски бомбанџија Павловић у својој радњи, у Васиной 8, продавао је кило бомбона на мало за 16 динара, а на велико за 13,50. Бицикл код „Нове технике“ на Зеленом

венцу коштао је 600 динара. Сајција А. Кифман из Марибора ценио је џепне сатове од 46 до 95 динара, а будилнике од 45 до 76 динара. Засебна мања празна соба са електриком у Улици Јована Ристића 35, у Београду, издавана је за 300 динара месечно.

Тих дана у „Политици“ је изашао оглас: „Како се светска изложба у Паризу затвара дефинитивно 25. новембра, Генерална дирекција државних железница са „Путником“ организује свој последњи специјални воз у Париз 30. октобра...”

Дванаестодневно путовање с „Путником“ у Венецију, Милано,

**ДОГАЂА СЕ ДА ЉУДИ
НЕСТАНУ БЕЗ ТРАГА. АЛИ,
КАДА ТАКО НЕШТО ЗАДЕСИ
ПОЗНАТЕ И МОЋНЕ И КАДА
СЕ У ИСТОРИЈУ УПЛЕТЕ
КРИМИНАЛ, НАСТАЈУ
СЛУЧАЈЕВИ ЧИЈИ СЕ
ДОСИЈЕИ НИКАДА НЕ
ЗАТВАРАЈУ.**

ЦЕ

судбином своје пријатељице па је одмах предузела кораке да је избави. Али... то није био крај мукама.

Маркизи није преостало друго него да се обрати суду. Чувени адвокат тог времена господин де Сез свесрдно се ставио на њену страну. Али, њен рођени брат – сада гроф од Шампињела – окупио је веште људе и на суду је почело беспштедно лоптање доказа, од којих маркизин главни адут, да је жива и здрава, изгледа није имао никакву вредност. Стотине сведока потврдило је да се пред њима заиста налази госпођа де Дуо, али, суд је донео овакву одлуку:

Мари-Аделаид маркиза де Дуо мртва је и сахрањена, а особа која се представља њеним именом у ствари је Ана Бирет!

Маркиза се жалила на пресуду и процес је обновљен. После многих перипетија успела је да докаже само то да она није Ана Бирет, па се тиме нашла и без грађанског статуса, као непозната и нигде регистрована особа. Када је неколико година касније умрла, на њеном надгробном споменику није уклесано баш ништа.

Трећа жртва Мајерлинга

Вероватно се никад неће сазнати цела прича о животу, аустријског надвојводе Јохана Салватора, од оног тренутка када је свом бечком пријатељу новинару Паулу Хајнриху упутио последње писмо из Бразила лета 1890. године.

Јохан Салватор, син аустријског великог надвојводе Леополда II и принцезе Маргарете од Сицилије

Судбина се сурово поиграла са маркизом од Дуоа.

одрастао је на бечком двору и био је изузетно паметан дечак који је веома рано почео да чита, свира и занима се за уметност. Када је одрастао, брзо је нанизао и војничке успехе па је већ у својој 29. години постао генерал. Истини за вољу, томе је умногоме доприне-

Аустријски надвојвода Јохан Салватор – крив за две смрти?

ло и његово порекло. И ето узрока за трауму: почео је да се грози привилегија којима је био окружен, као и „одозго“ стваране хијерархије у војсци. И, шта је учи- нио млади генерал?

Објавио је књижицу „Одгој или увреда“ у којој је изнео шокантне податке о правом стању у аустријској војсци. Избио је скандал. Стари цар Фрањо Јосиф прогнао је непослушног принца у Линц.

Али, Јохан Салватор ни тамо није мировао. Размишљао је о томе како да се са престола макне „склеротични старац“, а на њега седне престолонаследник Рудолф, па је о томе сасвим отворено писао самом Рудолфу, који се сложио с њим. Да ли су ови младићи били толико наивни када су мислили да ће им овако припремана завера успети – остаје заго- нетка. Али, њихова преписка је от- кривена и они су кажњени. Јохан Салватор је ражалован и морао је да се повуче у свој замак Орт, а Рудолф је стављен под сталну присмотру и лишен сваке моћи. Једнога дана пронела се вест о његовом самоубиству у замку Мајерлинг заједно с лепом Маријом Вечером.

Та новост тешко је коснула Јохана Салватора. Стално је понављао како је он крив за Рудолфову

смрт и како ће потпуно да рас- крсти са дотадашњим начином живота. Последњи поуздан подат- ак о њему гласи да је 26. марта 1890. напустио британску луку Пор- тсмут на броду „Санта Маргерита“ под командом капетана Содит- ха. Осим посаде на броду није би- ло других путника сем власника – Јохана Орта.

Путник се искрцао у Буенос Аи- ресу, а после тога нико га живи више није видео нити било шта чуо о њему. Пронела се вест о бродолому око рта Хорн, али мно- ги не верују у њу пошто сматрају да је исувише добро одговарала бечком двору. Наводе чињеницу да породице „настрадалих“ мор- нара и капетана брода не само да никада нису затражили неку од- штету, већ се нису ни распитивали о својим најмилијима. А мајка Јо- хана Салватора – никад није оде- нула црнину.

Да загонетка буде већа, седам- десет година после принчевог не- станка у Паризу се појавила књижица „Чудна судбина једног надвојводе“ у којој аутор Морис Палеолог, (иначе француски амба- садор) износи сведочење свог пријатеља истраживача и светског путника Жана од Линијеа. По тој причи, француски истраживач наи- шао је једног дана, лутајући на ко- њу по пустим и тешко приступач- ним пределима око вулкана Фиц Рој у Аргентини, на колибу у којој је живео човек одевен у кожу, от- мена изгледа и проседе косе који је могао имати педесетак година. Приликом њиховог поновног сус- рета узгајивач је поверио истра- живачу да је Аустријанац и да се зове Јохан Орт, али да овде живи под именом Фред Отен.

Из књижице се може сазнати да је Фред Отен умро 1908. годи- не.

Званична верзија остала је ипак она о погибији Јохана Салватора у бродолому...

М. К.

Стојанка Протић (лево) с мајком Анђелком (десно) и сапутником чијег се имена не сећа (у среди- ни) на Тргу Светог Марка у Вене- цији 1937. године.

Париз и Лондон коштало је 3.970 динара.

Коста Тодоров је написао а „По- литика“ 19. новембра 1937. године објавила „Утиске са париске из- ложбе, из престонице једне од најсрећнијих земаља на свету:

„...И ова фантастична варош у ко- јој је сва радост, све весеље и сва разноврсност земље – од оријенталних белих кула и пагода до европских префињености – живи засебним животом у центру великог града. Међутим, дању ка- да обилазим павиљоне осећам се нелагодно. Све у њима изгледа удешено, сувише парадно и све- чано. Ко нека вашарска подвала... За сваку државу сви проблеми су решени. Сваки народ је срећан. Сваки производи само лепе ства- ри: уметност, кристале, свилу, парфеме... Нема никакве драме сем у шпанском павиљону који из- лаже страшне слике о грозотама рата. Али њега публика избегава. Нико неће да квари илузију. И он стоји осамљен као ружна жена на балу...”

Париз је, због Светске изложбе, 1937. године, посетило више од 30 милиона људи из читавог света. Његове железничке станице биле

су те године тесне. У „Путнико- вом“ водичу за путовање на па- риску изложбу стајало је упозоре- ње: „Пошто је у време доласка нашег воза на станицу Лион у Па- ризу велика навала других путни- ка, скреће се нарочита пажња учесницима да се држе сви на окупу и следе вођу пута до излас- ка из станице...”

У једном од возова који је из Београда кренуо пут Париза била је Стојанка Протић. Као дипломи- рани правник радила је у ондаш- њем Апелационом суду. Путовала је да види изложбу, Париз и брата, који је тамо био на специјализаци- ји пошто је завршио технички фа- култет у Београду.

– Ишло се брзим возом, спава- њим колима, преко Јесеница... Спаваћа кола. Каква су била пре- ма овим данашњим! Па вагон рес- торан! Кад нам уз кафу донесоше млеко, шта је ово кажем ја? По- сле, у Паризу, видела сам да они тако пију кафу.

Стојанки је то било прво путова- ње изван Југославије. Вели да се онда много мање путовало. Она је први пут била на мору, у Херцег- Новом, 1925. године кад је мату- рирала.

– После рата била сам још два пута у Паризу и увек га другачије откривала. Сећам се, тада 1937. године, питала сам брата какво је ово чудо кад сам видела гараже по неколико спратова под зем- љом. А на улицама све ври од возила и народа. Кад бих могла свега да се сетим. Било је много нашег народа из Америке, исеље- ника. Здружила сам се с једном Црногорком из Ванкувера, из Ка- наде. После смо се дописивале неко време. Са изложбе, сећам се кохинора – тада највећег дија- манта, код Белгијанаца. Колико је само стражара било око њега... Па Алжир, Тунис, Мароко. Читави градови од оних њихових белих кућа, све постављено у минијату- ри. Били смо у Версају, на Ајфеловој кули, али то је свима познато. „Путник“ нас је сместио у хотел прве класе. Храна је била изврсна, ко није чуо да Французи добро је- ду.

Били смо прави туристи. Ја ниш- та нисам куповала. Није се јурило по радњама. Више смо гледали споменике и све остало. У поврат- ку смо путовали преко Италије. Је- дан дан боравили смо у Венецији.

Д. Чварковић

ЗАШТО КЕТРИН МРЗИ ТАЧКУ

Позната америчка глумица Кетрин Хепберн о знацима интерпункције: „Мрзим да стављам тачке на реченице. Тако су коначне. Као смрт. Уместо тачака стављам повлаке. Не волим ни зарезе. Кад год неки употребим, осећам се као да сам нагњечила ножни палиц. У погледу знака питања још нисам начисто.“ ■

КО БИ ДОСКОЧИО ШКРАБОМАНИМА

Графита или „шкрабомана“ који воле да остављају поруке по зидовима у свим градовима све је више. У Рио де Жанеиру су се досетили како да им омогуће да „изражавају своју уметност“ али да не угрожавају чистоћу града. Сваког јутра, тачно у девет сати, четири огромне табле постављају се на различитим местима у Рију. На њима самозвани сликари и писци могу да пишу и цртају колико им срце зажели.

Идеја и није баш оригинална. Нешто слично већ су смислили и по аутобусима и трамвајима у Београду. Остављају место где „треба“ да се пише. Али, није слатко то радити где ти је неко одредио, много је узбудљивије употребити фломастер баш тамо где не

смеш. Управо то се десило и у Рио де Жанеиру. Додуше, на таблама се и појави понека порука у стилу: „Ако желите да прочитате моју данашњу поруку, наћи ћеш ме на зиду у тој и тој улици“. У потпису: „самозвани геније“.

КРАТКА БАРБИКА

И ми смо у „Забавнику“ недавно поново писали о можда најчувенијој лутки која се појавила у свету, о дугоногој Барби која је направљена по лику Линде Еванс (чувене Кристл из „Династије“). Произведена у САД, једноставно није налазила пут до срца јапанског купца. Морали су да се посаветују с Такаром, специјалистом за играчке на тржишту Земље излазећег Сунца.

Такара је, после обимног истраживања, дао одговор.

– За Јапанце, ваша Барби једноставно има превелике груди и сувише дугачке ноге.

Кад је тако, направиће јапанску Барби. Поред ових анатомских преправки, Барби је постала и браонока. За последње три године продала се, у новом издању, у три милиона примерака.

ЈУРИО САМ ПЧЕЛУ

У америчкој држави Индијани онај ко прекрши неки саобраћајни пропис има шансу да сем казне добије још и годишњу награду Савеза саобраћајне полиције Индијане за најмаштовитији изговор.

Ове године титулу највишкатајег од 150 (озбиљних) кандидата добио је неименовани возач из округа Мерион који је овако објаснио прилично

велико прекорачење брзине: јурцао је у настојању да сусетне и убије једну пчелу. Као доказ, возач је полицијцу показао убијену пчелу што је овог другог навело да му постави логично питање: откуд пчела у његовом цепу, а не на ветробрану или неком другом спољашњем делу аутомобила? На то већ прогонитељ пчеле није имао шта да каже, осим да призна да је месецима носи у цепу у случају да му се догоди оно што му се управо догодило.

Епилог: возач је казну платио на лицу места, диплома за највишкатаји изговор уручена му је нешто касније, а могућност да се и даље служи истим штосом за избегавање казне заувек му је одузета. ■

КАКО СПАКОВАТИ ДЕТИЊСТВО

Мајкл Хејз, пето дете Вирџиније и Џорџа из Брајтона нашао је посао и одселио се из родитељског дома (баш као што су пре њега учинили његове сестре и браћа). То је, сви знамо, сасвим уобичајена ствар на Западу. Само после недељу дана Вирџинија Хејз се јавила Мајклу и замолила га да дође и покупи све своје ствари из собе јер је она желела да преуреди ту просторију. Мајкл је сместа дошао и попаковао оно што је било његово. За собом је оставио писамце: „Следеће недеље долазим да спакујем своје детињство!“

10 × 10

ИЛИ ПРОНАБИТЕ ГРЕШКЕ

МАМИНЕ МАЗГЕ

У свакој реченици по једна реч има слово више или мање.

1. Родитељи, доведите ваше мазге да виде нови цртани филм.

2. Питали смо младог спортисту колико часова дневно проводи у кајмаку.

3. Кад погледате пацијенте на хируршком одељењу, тешко је поверовати да сваки носи у себи делове туђих јоргана.

4. Златна кригла – тај симбол јасно показује да је реч о пилотима.

5. О критици већина људи зна само то да је слепа.

6. На крају смо, уз уобичајене јауке, појели и тета-Мицину торту.

7. Ако видиш да твој друг губи снагу, да посрће, приђи му и обори га.

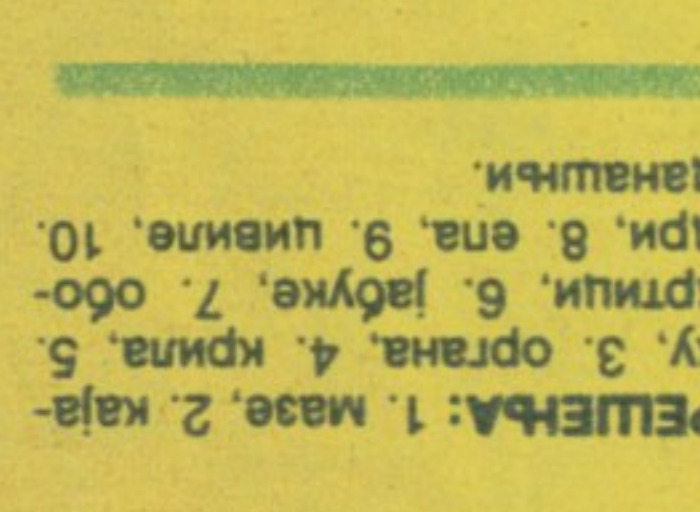

8. Витез Орландо је јунак најдужег репа у италијанској књижевности.

9. За стање у земљи штампа окривљује генерале, а генерали цвиле.

10. Купци могу да бирају: на једној полици је јучерашњи хлеб а на другој данашњи.

РЕШЕЊА: 1. мазе, 2. каја-ку, 3. органа, 4. кригла, 5. критици, 6. јауке, 7. обо-дри, 8. епа, 9. цвиле, 10. данашњег.

Илустровао Зоран Јоановић

Илустровао Димитрије Костић

ОПЕРСКЕ ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ

У ПАКЛУ

ВИШЕ

НЕМА МЕСТА!

Пред сам крај сезоне 1961. године Опера у Сан Франциску одлучила је да на брзину постави „Тоску“ италијанског композитора Ђакомо Пучинија. Продуцент је у задњи час успео да сакупи групу студената да би наступили као статисти у чувеном воду за погубљење Тоскиног љубљеног Марија Каварадосија.

Младићима, који нису имали ни најблажу представу о чему се у опери ради, продуцент је рекао:

— Кад вам редитељ да знак, умаршираћете у такту на позорницу, сачекати да официр спусти сабљу и онда ћете пуцати.

— То је јасно, али како ћемо отићи са сцене? — упитао је један од будућих статиста.

— Па, заједно с носиоцима главних улога — одвратио је продуцент коме, такође, либрето ове опере није био сасвим познат.

И, на дан премијере, публика је видела како дванаест војника одсечног корака ступа на позорницу где су се већ налазиле две особе, обе видно узбуђене.

Још узбуђенији били су студенти јер им нико није рекао кога треба да стрељају. Ослонивши се на логично размишљање, уперили су циви у мушкарца који је, потом, тако значајно погледао своју партнерку да су се студенти још више збунили и окренули циви према жени.

Певачица је тада почела да пева неку дивљу арију што се студентима учинило прилично нормалним за неког ко је осуђен на смрт. И пуцали су у њу!

На своје огромно запрепашћење видели су да се после пуцња није згрчила Тоска већ је, неких десетак метара од ње, пао Каварадоси. Тоска је, сва у сузама, потрчала према њему.

Шта сад? Упутства продучента била су јасна: „С позорнице ћете отићи заједно с носиоцима главних улога“. И, када су видели да се Каварадоси не миће из лежећег става, а Тоска трчи према градским зидинама и с њих скаче у бездан, појурили су као један за њом и храбро поскакали.

Прогутао вештачке бркове

Године 1958. у Моцартовој опери „Дон Жуан“ у Бечу главну улогу певао је Ђезаре Сијепи. Великог грешника, на крају, треба да прогута пакао.

Сијепи је бриљантно отпевао све до последње арије и већ је стајао на платформи обавијеној димом која га је водила право у подземни свет. Платформа је почела да се спушта, али је механизам одједном отказао и певачева глава је запела изнад дасака позорнице.

Техничари су се слепо држали старог правила које каже да, кад нешто не успе из прве, мора да се покуша поново... Зато су Сијепија поново подигли и још једном, безуспешно, спустили. Певачева глава опет се заглавила.

И ко зна како би се овај скандал у угледној Бечкој државној опери завршио да се у гробној тишини која је завладала није

Илустровао Зоран Петковић

разлегао један глас: „Боже мој, каква срећа! У паклу, значи, нема више места!“

Најзад права критика!

Диригент Јан Реид присећа се следећег догађаја. У дивном граду Хајделбергу давала се „Кармен“ Жоржа Бизеа. Као што је познато, Дон Хосе, на крају, убија Циганку која га је завела и хладно напустила због другог.

Али, Дон Хосе из Хајделберга сетио се да је заборавио да поне-се нож када се увелико налазио на сцени. Да би спасао представу, морао је брзо да се снађе, одлучио је да Кармен задави и ступио је у акцију.

Певачица, која није могла ни да сања шта се збило, дивље се опирала убеђена да је њен партнер-изненада сишао с ума. Ипак је, за све време док је дављење трајало и даље певала, мада све хрпавије.

„Кармен“ није имала среће ни 1932. у Ковент Гардену у Лондо-

ну. Усред трећег чина диригент сер Томас Бичам опазио је како позорницом шета коњ који је требало да се појави у некој другој сцени. И док је он буљио у незваног госта, публика се сасвим лепо забављала гледајући како животиња неуморно жваће кулисе.

А онда се коњ побринуо за промену у сценарију — окренуо се гледалишту подигнутог репа и обавио „потребу“. Мокри оркестар престао је да свира, у сали је завладао тајан.

У том критичном тренутку зачуо се спокојан глас сер Томаса Бичама: „Најзад једна права критика!“

Двораном се проломно буран аплауз.

Кад примадони спадне сукња

За време извођења Белинијеве опере „Беатриче ди Тенда“ 1961. године у позоришту Сан Карло у Напуљу, у последњем чину сукња главне јунакиње, коју је тумачи-

**ГЛАС КОЈИ ЈЕ ОВО
ИЗГОВОРИО УСРЕД
ГРОБНЕ ТИШИНЕ
СПАСАО ЈЕ ЧАСТ БЕЧКОЈ
ДРЖАВНОЈ ОПЕРИ.
ДРУГИ СУ СЕ У
СЛИЧНИМ
(НЕ)ПРИЛИКАМА
СНАЛАЗИЛИ КАКО СУ
НАЈБОЉЕ ЗНАЛИ.**

чила чувена Џоан Садерланд, почела је опасно да клизи доле. Није могло ништа да се уради јер Беатриче мора до краја да остане на сцени. Сукња је била милостива и сачекала је крај последње арије и тек онда се спустила на позоришне даске.

Партнер до суза збуњене Џоан Садерланд тенор Ренато Ђиони муњевито је смотао сукњу а онда је, испољивши сву латинску галантност, њоме завитлао попут заставе уз одушевљене поклике из публике: „Viva la Stupenda!“ (Живела Недостижна).

У Сан Франциску је 1938. године улогу Сантуце у опери „Кавалерија рустикана“ певала Лили Понс. На сцени се појавила у колицима која је вукао магараци. И баш тада град је затресао земљотрес, ни први ни последњи, тако да је навикнута публика остала мртва ладна.

Али, на земљотресе је, очигледно, мање навикнут био магараци који је ужаснуто зањакао, дао се у галоп и однео са сцене сав декор оставивши само певачицу коју је претходно избацио из колица.

Када полази следећи?

Чувени тенор Лауриц Мелхиор спремао се у трећем чину Вагнеровог „Лоенгрина“ у Метрополитен опери у Њујорку за обрачун са грозним Телтрамундом. Можете мислити колико се запрепастао када испод кревета није нашао мач који је режија, једноставно, заборавила.

Велики певач се брзо снашао и противника зачас оборио на под једним добро одмереним левим крошеом.

Само годину дана раније, 1936. у истој опери и истој оперској кући исти певач Лауриц Мелхиор, можда најбољи од свих Лоенгрина, већ се ближио крају арије у последњем чину и чекао лабудов чамац да га одвезе на таласима чаробне музике.

Лађица је пристала на време, али је грешком отпловила пре него што је певач стигао да се укрца. Мелхиор се прво запрепастао, а онда се, разочараним покретом путника коме је побегао воз, окренуо публици и упитао: „Зна ли неко када полази следећи?“

М. Ш.

ХИТ

ИНТЕРВЈУ: ШАРДЕИ

ВЕОМА НЕОБИЧНА ПОЈАВА

ШАРДЕИ ЈЕ БИЛА ЈЕДНО ОД НАЈВЕЋИХ ИЗМЕНАЂЕЊА 1984. ГОДИНЕ И ЈЕДНА ОД НАЈВЕЋИХ ЗВЕЗДА 1985. САДА ЈЕ ДЕФИНИТИВНО ЈАСНО ДА У ВРТЛОГ МУЗИЧКОГ БИЗНИСА НИЈЕ УПАЛА СЛУЧАЈНО И ДА ЋЕ У ЊЕЈ ОСТАТИ ЈОШ ДУГО. КАКО СЕ СНАЛАЗИ?

● Да ли у твом пртљагу који носиш на турнеје има неких необичних ствари?

— Можда је то грејалица и витаминске таблете. Грејалица ми је неопходна јер ови нови хотели у којима одседамо имају уређаје за климатизацију ваздуха, а не и нормално грејање. То лоше утиче на моје грло. А опет, ниједан хотел нема грејалицу, која ми је неопходна, тако да сам принуђена да је стално носим. Ношење те грејалице ми је, тако, нека врста казне.

А витаминске таблете носим на сваку турнеју, иако ми нису неопходне. Заправо, никада их не пијем, али сам некако сигурнија када знам да их имам у торби. Никада се не зна када ће затребасти.

● Колико си необичних комплимената до сада добила?

— Један... У ствари ниједан. Један Француз ми је рекао да имам „дивне уши“, али је при том показивао на своје очи, тако да се највероватније није баш добро изразио.

● Како се слажеш са цариницима?

— Како где, али на лондонском аеродрому Хитроу ме редовно претресају, иако ми уопште није јасно шта траже код мене. Једном нам је цео пртљаг отишао погрешним авионом, тако да смо сви дошли на царински преглед са једним саксофоном и једном ручном торбицом. И тада су нас претресли.

● Можда имаш сумњиву слику на пасошу?

— Напротив, сада имам слику од прошле године која је сасвим обична и пристojна. Она

стара је веома смешна. Имала сам ону врсту тулавог осмеха који би требало да говори „Немам ништа да пријавим и не носим више новца него што је законом дозвољено“. То је могло да буде сумњиво, али ово сада никако не могу да разумем.

● Добијаш ли поклоне од обожаваалаца?

АДРЕСЕ

„U2“ PO Box 48, London, N6 5RU;

„Tears For Fears“ PO Box 13, Westbury, Wiltshire, BA 13 3TP;

„Go West“ 81, Harley House, Marylebone Road, London, W1;

Howard Jones 15, Walton Terrace, Walton, Aylesbury, Bucks;

„Simple Minds“, PO Box 48, London, N6 5RU;

„UB 40“ PO Box 117, Birmingham, B5 5RD...

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Гледао сам последњи филм о Џејсу Бонду. Прича је добра, али Роџер Мур изгледа толико стар да ће, уколико га буду ангажовали и за следећи филм, морати да му обезбеде штап и колица.
Ози Озбоурн (Ozzy Osbourne)

— Ту и тамо. Мислим да се најсмешнија ситуација догодила у Филаделфији. Једна девојка ми је бацила тореадорски шешир и ја сам га ставила на главу док сам певала песму „Страх“. Када смо пошли са бине на крају концерта, видела сам како ми она иста девојка врло енергично маше. Мислила сам да жели да јој вратим шешир, али су ми људи рекли да бих је тиме увредила и ја сам отишла у гардеробу. Већ смо били спремни да пођемо, када је дошао један од људи из организације и рекао ми да ме напољу чека она девојка која пита да ли може да добије свој шешир натраг!

● Како штитиш свој инструмент, односно грло, на турнејама?

— Настојим да стално будем у топлотном и да ми грло буде покривено. Осим тога, избегавам хладне и топле напитке и супе, што је нарочито тешко у Америци. Тамо и салвете служе са ледом.

● Кад рече „Америка“, патиш ли за кућом?

— Не претерано, али ми недостаје она атмосфера која тамо постоји. Не бих могла да живим нигде другде. А опет, много ми је теже да певам у Британији, јер имам утисак да смо сувише блиски публици. Необично сам срећна што са четрнаест година нисам морала да певам својим теткама. То мора да је грозно.

● Пријају ли ти интервјуи?

— У принципу их избегавам и трудим се да их дајем што мање. Иако многи људи проводе дане и дане причајући о себи, ја то не сматрам баш нормалним. Мислим да је и два сата дневно превише.

● Да ли имаш у плану једну дужу паузу, будући да си је одавно заслужила?

— Немам, бар за сада. Ја волим турнеје. Сметају ми само све те обавезе које иду уз концерте. Дакле, десетине интервјуа и ТВ наступа на које нас позивају сваког дана и које је врло тешко одбити. Мени је од свега тога најважнији наступ на концерту и мислим да бих била белава ако бих дозволила да ове друге споредне ствари постану битније. Јер, на крају крајева, концерт је то што треба да се памти. Ако се људи разиђу и забораве те после десет минута, онда сасвим сигурно није ни требало то да радиш.

● Многе твоје колеге пишу аутобиографије. Размишљаш ли о томе?

— Двоумим се. Волела бих да напишем књигу, одувек сам маштала о томе. Али када бих написала књигу о свом животу музичке звезде, чини ми се да бих уништила и своју перспективу и успомене. Оставићу тај посао неком другом, тако да ћу моћи мирно да прочитам ту књигу.

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

КЊИГА КОЈА СВИРА

Књига која свира је још једно у низу издања које се бави судбином најпопуларније групе свих времена – „Битлса“. И пошто нема детета у Великој Британији које не зна напамет ту причу „Од Каверн клуба до...“, издавачи су смислили најновију мамипару. Када се окрене последња страна „Битлс Поп-Ап Бук“-а („The Beatles Pop-Up Book“) из минијатурне звучне кутије која је уграђена у књигу зачују се звуци једног од највећих хитова „Битлса“ – песме „Хеј Џуд“ („Hey Jude“).

ПОДОЗРИВИ
УМОВИ

SUSPICIOUS
MINDS

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

Ухваћени смо у замку
Не могу да изађем
Јер те превише волим драга

Зашто не можеш да схватиш
шта ми чиниш
када не верујеш ниједној мојој
речи
(ниједној мојој речи)

Не можемо више овако
С подозривим умовима
(подозривим умовима)
И не можемо градити своје
снове
На подозривим умовима

Када стара пријатељица
стане и каже ми здраво
Да ли ћу и тада видети
подозрење у твојим очима

Поново почињеш
С питањем где сам био
Не видиш да плачем
(Да плачем)

О дозволи нашој љубави да
преживи
Обрисаћу ти сузе
Не дозволи да
једна лепа ствар
умре
Знаш да те никада
нисам лагао
Не не не

We're caught in a trap
I can't walk out
Because I love you too much baby
Why can't you see
What you're doing to me
When you don't believe a word I
say
(Don't believe a word I say)
We can't go on together
With suspicious minds (suspicious
minds)
And we can't build our dreams
On suspicious minds
Should an old friend I know
Stop and say hello
Would I still see suspicion in your
eyes

Here you go again
Ask me where I been
You can't see the tears I'm crying
(See the tears I'm crying)
Oh let our love survive
I'll dry the tears you cry
Don't let this good thing die
You know I never lied to you
No no no

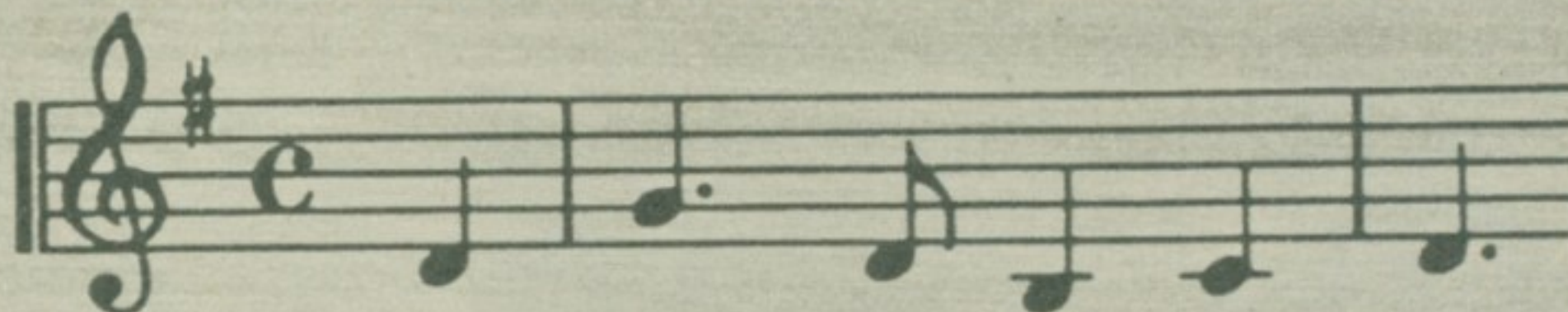
Текст: Марк Џејмс
(Mark James); изводи
група „Фајн Јанг
Канибалс“ („Fine
Young Cannibals“)

ОДУШЕВИТЕ ПРИЈАТЕЉЕ МУЗИКОМ!

НАРУЧИТЕ ПРИРУЧНИКЕ ЗА САМОСТАЛНО УЧЕЊЕ СВИРАЊА

НА РАЗНИМ ИНСТРУМЕНТИМА

1. Нотално свирање на клавиру, хармоници, кларинету и саксофону, цена 800 динара.
2. Староградске песме, кола и народне песме, – ноте са речима и прсторедом, цена 800 динара.
3. Шеме акорда за гитару, хармонику (дугметару и клавиру), клавир, саксофон и кларинет, цена 800 динара.
4. Приручник за самостално учење свирања на хармоници (клавирној и дугметари) по посебном, успешном систему, цена 1.420 динара.

Ако наручите сва четири приручника одједном, цена је 2.400 динара, а плаћате поштару кад вам их донесе. Наручите дописницом или писмом на адресу:

НОТАЛНО СВИРАЊЕ

пошт.фах 34
11060 Београд К.

ЧОВЕКОВ ДУГ МАЈМУНУ

Митермајер
на великом
здатку:
мачетом
крчи
пут
кроз
прашуму.

РАС ДОНОСИ СПАС

**НАШИ НАЈБЛИЖИ
РОЂАЦИ СУ
УГРОЖЕНИ И
ПОТРЕБНА ИМ ЈЕ
ПОМОЋ. ДА НИСМО
КРЕНУЛИ У АКЦИЈУ
СПАСАВАЊА, НЕКЕ
ОД ЊИХ БИСМО
ЗАДРЖАЛИ САМО У
СЕЋАЊУ ИЛИ, ОВАКО,
НА ФОТОГРАФИЈАМА**

Сребрнасти гибон, носоња, рунасти или било који други мајмун, баш као и ретки полумајмуни познатији као лемури, наравно не знају да греше кад се, у својим обитава-лиштима, склањају с пута човеку по имену Рас Митермајер. Јер, он је досад највећи осведочени пријатељ ових животиња, у ствари наших рођака примата. Као биолог и директор специјалног програма Светске организације за заштиту живота у природи он је, већ више од деценије – од времена кад је у рукама први пут имао књигу о Тарзану – њихов пасионирани љубитељ и неуморан заштитник.

Мајмун носоња!
Живи на Борнеу.
Опстанак му је
угрожен јер се
тамо шуме немилице
секу.

Рунасти мајмун има више среће од осталих, лови га и продају као кућног љубимца.

Гелдијев
мајмун
живи још само
у горњој
Амазонији.

Мишолики лемур – права играчка у рукама Расовог колеге.

Намера његове мисије је да спасе од изумирања или од истребљења више од 200 врста примата расутих по шумама широм света. А то није лак задатак, мада га је он сам себи поставио и жели да га испуни уз помоћ својих колега, добронамерних и дарожљивих људи, и огромних количина сопствене енергије, иначе неопходне у овом послу.

Мајмуна има највише у Африци, Азији и Латинској

Америци, тамо где су шуме најпространије и најгушће, али где се неконтролисано крче – да би се дрво издвојило или да би се добило обрадиво земљиште и подмириле потребе за енергијом. Израчунало је да се годишње за те сврхе у свету раскрчи или оголи површина неколико пута већа од Југославије. И то није једина претња мајмунима, у многим земљама прогоне их ловци: убијају из различитих побуда или само хватају трговине ради. (Продају их као кућне љубимце или као експерименталне животиње погодне за медицинска и друга истраживања.)

Већ је 67 врста проглашено веома ретким или крајње угроженим. На самој ивици опстанка је гривасти мармозет налик на минијатурног лава. Од некада веома распрострањених мајмуна – паукова у Јужној Америци остало је још само пар стотина преживелих. Слично је и са горилама, а лемури су остали још само на Мадагаскару...

Осим што за угроженима трага по непроходним шумама и излаже се великој опасности – неколико пута се нашао лицем у лице с крволочним зверима – Митермајер путује по свету и сакупља прилоге

за истраживачке експедиције и за оснивање специјалних резервата. Сакупља све могуће податке који се односе на угрожене врсте и подстиче програме узгоја ретких врста у зоолошким вртovima, што је најчешће последња прилика да се нешто учини.

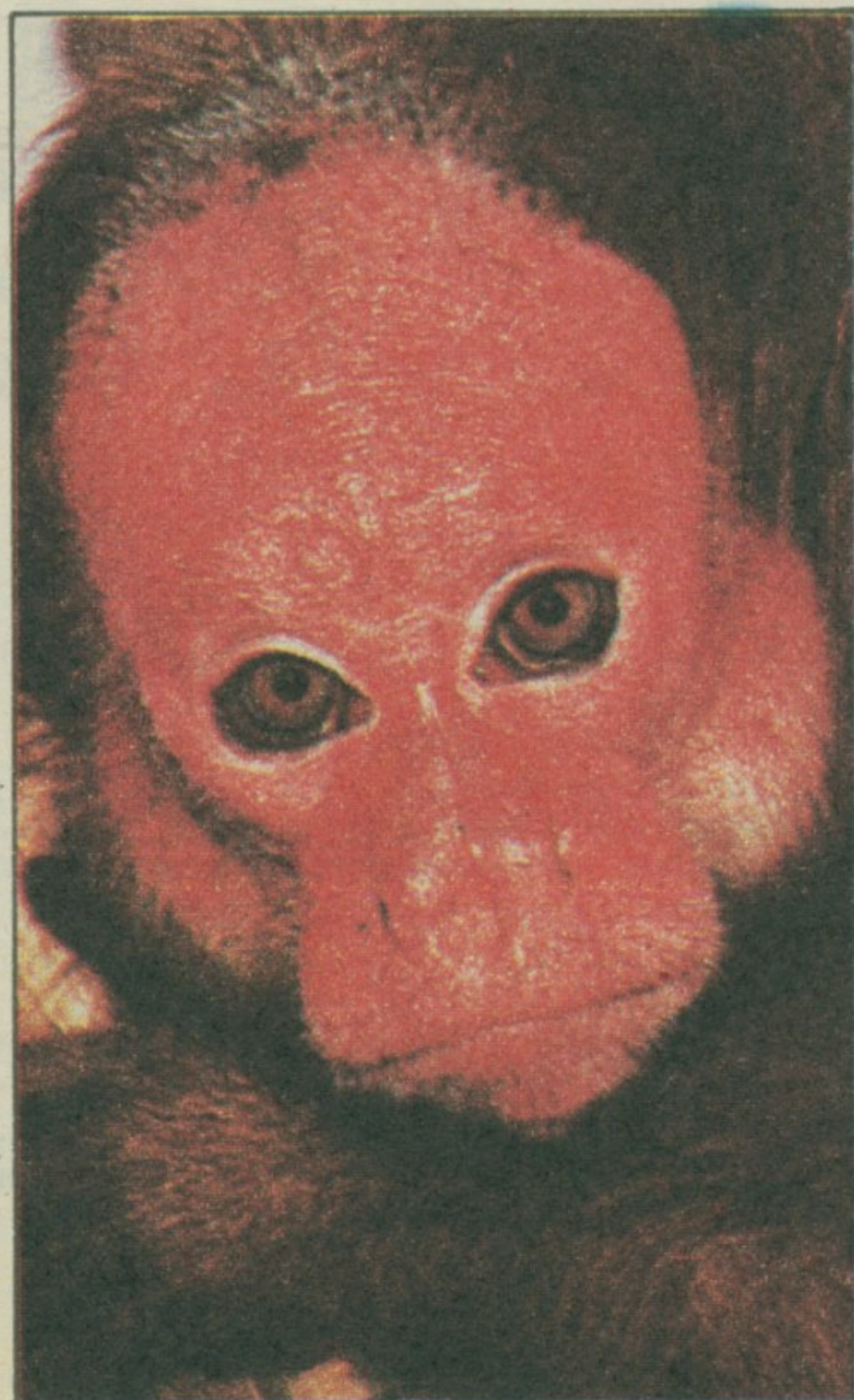
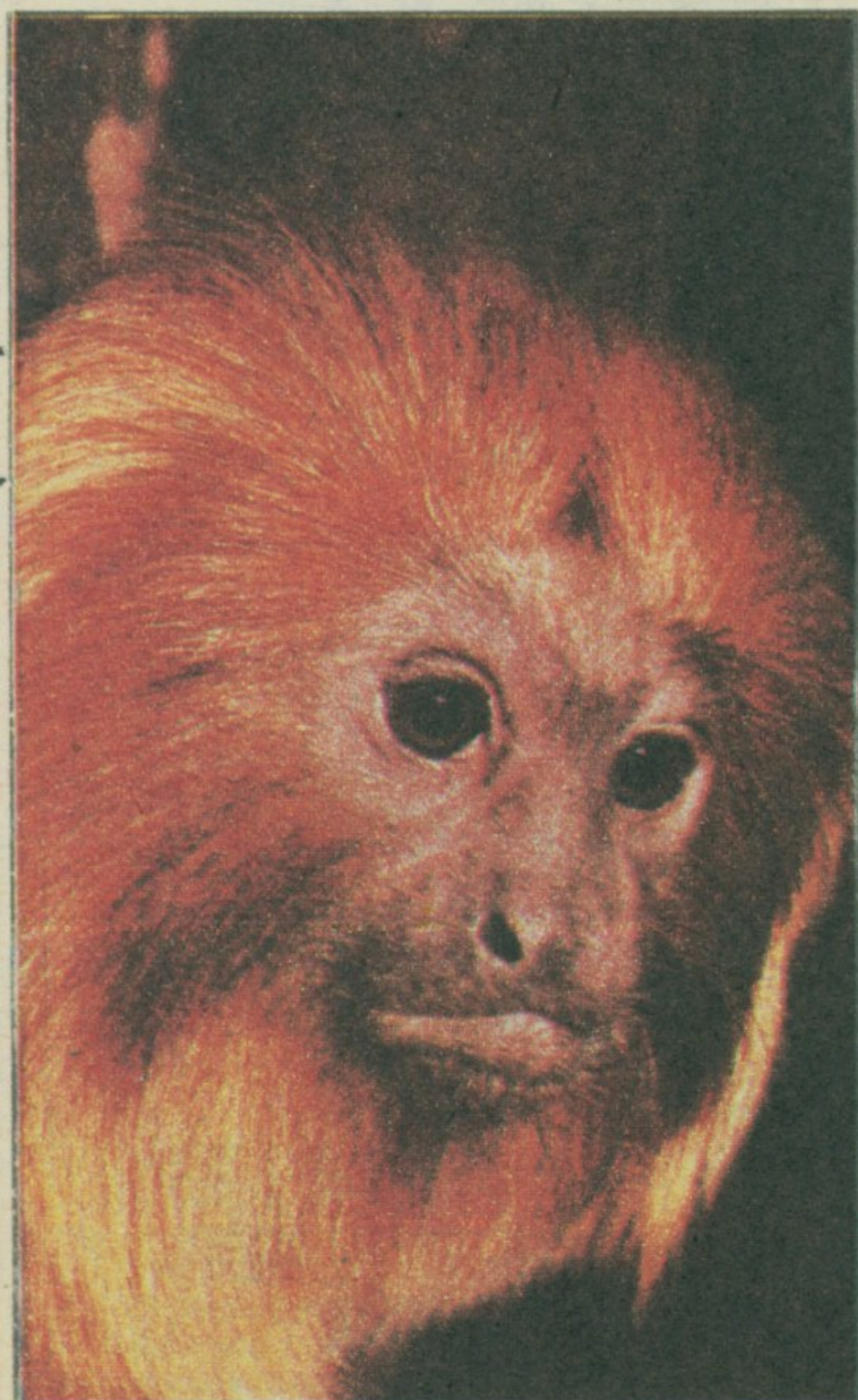
Најсрећнији је кад у џунгли налети на примерак који већина људи никада није видела. (Зато смо и искористили његову бележницу и фото-материјал.) Изгледа да ни сами Бразилци не знају да у њиховим шумама живе управо најређе врсте. Митермајер посебно жели да доследно спроведе програм заштите примата у тој земљи, али и у Перуу, Суринаму и на острву Мадагаскар где угрожених има највише.

У овом тренутку он и његови другови и помоћници тумарају по бразилским шумама трагајући за ретким примерцима поменутог гривастог мармозета, кога је, можда у међувремену, прогутао неки пожар, болест или већа грабљивица.

Погледајте најређе и најнеобичније...! Зар нам се може замерити што смо неке од њих сами прогласили човеколиким?!

Д. В.

Ај-ај, најнеобичнији од свих лемура па и од свих сисара. И најугроженији од примата. За њега кажу да је живи фосил.

Ћубаста пинча – мета ловаца у Нигерији и Камеруну.

Црвенолики уакари. Готово је немогуће поверовати да га у амазонском басену лове искључиво ради исхране.

Бркати тамарин император – ретка „зверка“ у шумама Перуа и Боливије

Али, нас троје нисмо могли да сарађујемо, мрзели смо се.

Адаптирана девојка, Миранда, дежурала је за контролним уређајима онога дана када је тамна звезда коначно, после пола пређене васионе, дошла у наш видокруг. Сатима је Миранда посматрала звезду пре него што је нашла за сходно да нас обавести да смо дошли до циља. Тек када је задовољила своју радозналост, позвала нас је у контролну собу.

– Погледајте – рекла је Миранда.

У самом центру екрана пливала је мртва звезда – на удаљености од не-

еонима хладила, чекајући коначну смрт – посебну, непознату и непредвидиву.

Увео сам нашу летелицу у широку, безбедну орбиту око звезде. Све троје бацили смо се на посао – три предана научника који би требало да овај подухват обаве у хармонији и савршеној сарадњи.

– Где су подаци о радијалној осцилацији? – запитав сам Миранду.

– Наћи ћеш их у мом извештају који ће бити објављен почетком идуче године...

– До ђавола, је л' ти то намерно

Миранда ме је и даље нервирала и изазивала. Како сам је мрзео! Ово путовање почело је спокојно, ништа нас није делило сем професионалне љубоморе. Али месеци тескобне близине претворили су несугласице у лични обрачун. Сама њена појава доводила ме је до лудила, а исто је било и са њом. Вештица!

Ко ће у капсулу?

Трећег месеца у орбити око тамне звезде, микроцефалус је објавио да координате показују приближавање Шваршилдовом радијусу. Дошло је

ПУТОВАЊЕ

Роберт
Силверберг

КА

ТАМНОЈ

ЗВЕЗДИ

До тамне звезде смо стигли микроцефалус, адаптирана девојка и ја – и ту почели да се гложимо. Јадно смо друштво били. Микроцефалус је био са Квендара IV, биће љигаве коже, широких рамена и сићушне главе – представник једине нама познате ванземаљске интелигенције. Девојка је била из колоније у Процион систему. Изгледала је као мешина, огромна, дебела и незграпна. Становници ове земаљске колоније били су производ наших генетских хирурга, који су почели да раде на базном људском материјалу, но преобразили су га у нешто што је личило на гротеску људског облика.

Рекли су да смо идеалан научни тим – свако од нас троје врхунски стручњак на своме пољу. Послали су нас да посматрамо последње тренутке умируће звезде, нешто што ниједно живо биће још није видело.

ких осам светлосних дана, најближе што смо се усудили да приђемо. Још увек није била ни сасвим мртва ни сасвим тамна. Зурили смо пуни страхопоштовања. Некада је светлост ове звезде обасјавала читав један соларни систем, али нисам смео ни да помислим на милијарде година које су од тада протекле нити о цивилизацијама које су се можда клањале овом богу светла и топлоте пре него што је уследила катастрофа.

Звезде треба дуго да умре. Овај гигант колосалне старости светлео је милијардама година, све док није исцрпео све своје гориво – водоник – и док његово термонуклеарно огњиште није почело да се гаси.

Ривалство

Ово што смо сада посматрали било је у ствари језгро које је остало после експлозије, олупина која се већ

Илустровао Михаило Бокловић

радиш?! Подаци су ми потребни сада!

– Дај ми онда твоју кривуљу масе и густине! – загрмела је.

– Немам је још.

– Лажеш!

– Компјутер их већ данима обрађује. Видела сам!

Пожетео сам да је задавим. Каква би то борба била! Њених 170 килограма против моје доста крхке грађе. Али ја сам био вешт у борби прса у прса, кад бих је докачио...

Онда се појавио микроцефалус и ко зна који пут нас помирио са неколико као душа меких речи. Мрзео сам га због тог спокоја!

Вратили смо се свако свом послу. Имали смо још нешто времена пре коначног колапса тамне звезде. Мерили смо, рачунали, сарађивали само где је било неопходно. Затегнутост је у броду била готово опипљива.

време да пошађемо наше опсервационо возило на површину звезде.

– Ко ће од нас да буде у бродском монитору? – одважио сам се да запитам.

– Ја предлажем Миранду.

– Ја предлажем тебе – одсекла је.

– Пошто ја нећу себе да предложим – мирно је рекао микроцефалус – требало би да својим гласом одлучим ко ће од вас двоје да буде у монитору. Одбијам такву одговорност. Морамо да пронађемо неки други начин.

Одложили смо одлуку, имали смо још мало времена до критичне тачке. Свим својим срцем желео сам да Миранда буде у капсули монитора. То би у најбољем случају значило њену смрт, а у најгорем гашењу њеног одвратног мозга. Јер, оно што ће се десити нашој звезди за лаика је сасвим

непојмљиво, а последице на посматрача нама невидљиве.

Теорију су поставили Ајнштајн и Шварцшилд још пре хиљаду година, потврђена је отада више пута, али све до ове наше експедиције, нико није био директан сведок ове чудесне појаве. Језгро супернове у колапсу представља баш ту Шварцшилдову јединственост. Пошто се охлади до температуре близу нуле, језгро одговарајуће Чандрасекарове масе преживљава бурни колапс до запремине „нула“, истовремено постижући бесконачну густину. Обичним речима, језгро само себе гута и нестаје из свемира.

Овакви колапси су веома ретки. Већина звезда долази у стање хладног еквилибријума и ту остаје. Били смо на прагу јединствене појаве.

Неко је ипак морао да буде у капсули монитора на нашем броду и да прима податке од опсервационог возила које ћемо спустити на површину звезде. Из претходних искустава смо знали да монитор региструје посматрање феномена као сопствени доживљај. Он прихвата чулне опажаје сензора опсервационог возила као сопствено искуство. Резултат је, наравно, бурна психолошка реакција, која често може у потпуности да сагори неспреман мозак онога у монитору. Какав ће ефекат имати искуство нестанка постојања на посматрача у нашем монитору? Жудео сам да сазнам, али не у улози жртвеног јарца.

Лупао сам главу да пронађем начин да некако намамим Миранду у капсулу монитора. Исто је, наравно, и она радила. Покушала је да ми стави неку дрогу у храну и да ме натера да тобоже добровољно одем у монитор. Прозрео сам је на време и нисам јој остао дужан. Покушао сам са хипноинјектором, но ни Миранда није била од јуче. Разбеснела се и устремила на мене – претварања више није било. Обујмила ме је дебелим ручердама. Од смрада њене одвратне коже само што се нисам угушио. Осетио сам како ми ребра пукетају. Бранио сам се покушавајући да јој пронађем неку слабу тачку. Да ли је могуће да ће ме на силу убацили у монитор? Стењали смо, гушали се и тетурали по кабини – борба за голи живот.

Прекинуло нас је безбојно шиштање микроцефалуса:

– Престаните. Звезда се приближава свом Шварцшилдовом радијусу. Морамо да ступимо у акцију. Одмах!

Муњевита реакција

Миранда ме је пустила. Јасно је било и њој и мени да су нам снаге ипак уравнотежене. Али капсула је и даље била празна. Мржња, сада сасвим разголићена, варничила је просторијом. Хидроцефалус је стајао по страни и посматрао нас.

Нећу ни да претпостављам ко је од нас двоје први дошао на идеју. Знам само да смо обоје реаговали истовремено и брзо. Микроцефалус је једва успео да промрмља једну реч протес-

та пре него што смо га грубо зграбили и одвукли до просторије у којој се налазила капсула. Миранда се смешкала. Ја сам осећао олакшање. Држала га је чврсто док сам ја отворио капсулу. Заједно смо затворили поклопац.

– Лансирај опсервационо возило! – рекла ми је.

Сигнали који су почели да пристижу са звезде мењали су се сваког секунда. Нешто незамисливо се дешавало тамо, а свест микроцефалуса била је прикована на никад раније доживљени пакао. Миранда и ја смо кроз затамњене видео-уређаје безбедно пратили овај приказ. Гравитационе силе су у таласима шибале звезду. Наше возило је скакало, савијало се, као играчка у рукама силе која га је комадала. Ванземаљац је као непосредни сведок диктирао у магнетофон све што је видео и доживљавао савршено смирено, методично, без трунчице страха.

Моменат јединствености се приближавао. Силе су се устремиле ка бесконачности. Микроцефалус је коначно звучао запрепашћено док је покушавао да опише тополошке феномене које раније ни једно око није видело. Бесконачна густина, нула запремина – како је то свест могла да појми?! Возило на површини звезде претворило се у немогући облик, али су му сензори и даље одашиљали податке који су се филтрирали кроз свест хидроцефалуса и онда допирали до наших компјутерских банки.

Екрани су замрли

Онда је наступила тишина. Незамисливо се догодило и тамна звезда је прешла у радијус јединствености – отишла је у заборав. За ванземаљца у капсули то је било исто као да је и он нестао у цеп хиперсвемира који је био ван сваке спознаје.

Погледао сам у свемирски бездан. Тамна звезда је нестала. Наши детектори забележили су емисију енергије која је сведочила о њеном уништењу.

Миранда и ја смо се погледали.

– Пустите микроцефалуса из капсуле – рекао сам.

Отворила је поклопац. Ванземаљац је седео мирно за командним конзолама. Није говорио. Миранда му је помогла да изађе из капсуле. Поглед му је био безизражајан.

На повратку смо ка световима наше галаксије, коначно. Задатак је успешно обављен. Сакупили смо непроцењиве и јединствене податке.

Микроцефалус није проговорио ни речи откако смо га пустили из капсуле. Мислим да више никада неће проговорити.

Миранда и ја обављамо своје задатке сложно. Нема више непријатељства међу нама. Саучесници смо у злочину, притиснути кривицом коју једно другом нећемо да признамо. Са љубављу негујемо нашег сапутника.

Журимо ка нашој цивилизацији.

Она ми се осмехује. Не мрзим је више. Микроцефалус ћути.

М. Г.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ОСМОСМЕРНИ МОЗАИК

(НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ)

У овој осмосмерци је скривено 68 појмова из 11 народних пословица. Када прецртате све подучене речи, које су распоређене у свим правцима осмосмерке (правац кретања даме у шаху), неће вам остати ниједно непрецртано слово. То је и коначно решење ове осмосмерке.

О	Н	С	А	Л	Е	Ј	Д	Д	П	О	И	Ш
В	Л	С	Ј	Е	Ћ	А	О	О	К	А	Т	Т
О	Р	А	Л	О	К	С	П	А	Ј	Е	И	О
Е	П	А	Љ	И	Т	И	К	И	Т	Н	Т	Е
С	Ј	Л	Н	А	Л	А	Р	А	И	Е	С	М
А	Е	И	Е	А	В	А	Д	В	С	К	У	О
Д	Ч	С	М	С	Т	У	О	А	О	М	П	Л
У	А	Ћ	Т	С	Т	Г	Д	Д	Е	А	И	С
Ш	У	М	Е	Р	Е	И	И	Ј	О	Т	С	В
А	С	М	Л	Ц	А	Н	И	В	И	Н	П	Е
М	О	Е	Р	А	И	Н	Ћ	Б	А	У	Р	К
У	К	Е	Ж	О	Ћ	Е	И	Х	Т	З	И	Р
Д	Х	А	Ј	О	К	А	А	О	А	О	П	В
У	К	А	З	О	М	Ј	В	Т	Н	С	О	А
Л	И	А	Ј	И	К	А	О	А	А	П	В	Ш
Е	Т	А	К	О	В	С	Н	Ј	Л	У	И	И
Ј	И	П	Н	В	В	А	Н	Е	К	Н	Ј	С
И	Д	Д	А	З	А	О	Т	Е	Г	О	Е	О
Н	А	Р	А	С	Т	Е	Т	И	Ж	Д	Д	Р
А	Р	Р	О	Г	Н	О	К	О	А	К	А	П
Ш	С	В	Е	А	У	Ј	А	Р	Г	И	Ј	С
Е	Д	Е	Ј	Е	Н	Р	И	Д	А	Ј	У	И

Попис пословица:

1. Није му врана мозак попила (Није луд)
2. Кад се кола слома, путова доста. (Кад се каква штета учини онда је ласно казивати како је ваљало радити да се то не учини).
3. Зар се свака оплетена уда? (Може бити да се ово за то каже што у Херцеговини и женској ђеци брију косу, и приповиједају да млађа сестра не смије пустити косе док се старија не испроси; па ове ваља да се мисли да се ђекоја уда док јој и не нарасте коса, да се може оплести?)
4. Душа му у носу стоји. (Готово умро).
5. Свекрва се не сјећа да је негда и она снаха била.
6. Пас од пса не једе.
7. Пуно као око.
8. Рани тићи одлијећу.
9. Ваши играју, а наши ридају.
10. Све се наше обазнаше.
11. Рог за свијећу. (Дати коме)

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ИВАН ГЕНЕРАЛИЋ

САСТАНАК

МИСИЈА ЗАВРШЕНА,
СОНДА КРЕНУЛА
НА НОВ
ЗАДАТАК.

СА

УРАНОМ

Прошле јесени мрежа најснажнијих радио-антена широм света била је управљена према једној тачки у свемиру удаљеној од Земље око три милијарде километара. И, 24. јануара 1986, „одошло“ су почели да пристижу сигнали, веома слаби (снаге милионитог дела милијардитог дела вата), али с драгоценим подацима.

Ови, компјутерски кодифицирани, подаци кружили су око Земље одбијајући се од једног до другог вештачког сателита и стизали до суперкомпјутера Насе (Америчке агенције за космичка истраживања) у Калифорнији. Суперкомпјутер их је „чистио“ од космичких шума и претварао у слике – прве фотографије планете Урана, његових месеца и прстенова снимљене изблиза, са удаљености од „свега“ 81.500 километара.

Сваки „пакет“ информација стизао је на Земљу, путујући брзином светлости, за два сата, четрдесет минута и педесет секунди.

Добити овакве податке „из прве руке“ право је чудо, мада не и неочекивано. Послала их је свемирска сонда „Војџер 2“, космички бродич опремљен нарочитим апаратима, камерама и компјутерима, лансиран са Земље још 20. августа 1977. године.

Користећи појаву која се дешава сваких 175 до

177 година – када се све спољне планете Сунчевог система нађу у истој линији – Наса је послала „Војџер 2“ да обиђе и истражи Јупитер (што је сонда обавила 1979. године) и Сатурн (који је испитала 1981) а затим да, помоћу Сатурнове гравитационе силе, промени правац и убрза према Урану.

„Војџер 2“ је оправдао поверење и на састанак са Ураном стигао само ми-

нут касније него што је било предвиђено. Прецизност којом је сонда дошла на циљ може се поредити с немогућим подвигом играча голфа који би лоптицу послао право у рупу са удаљености од 1500 километара!

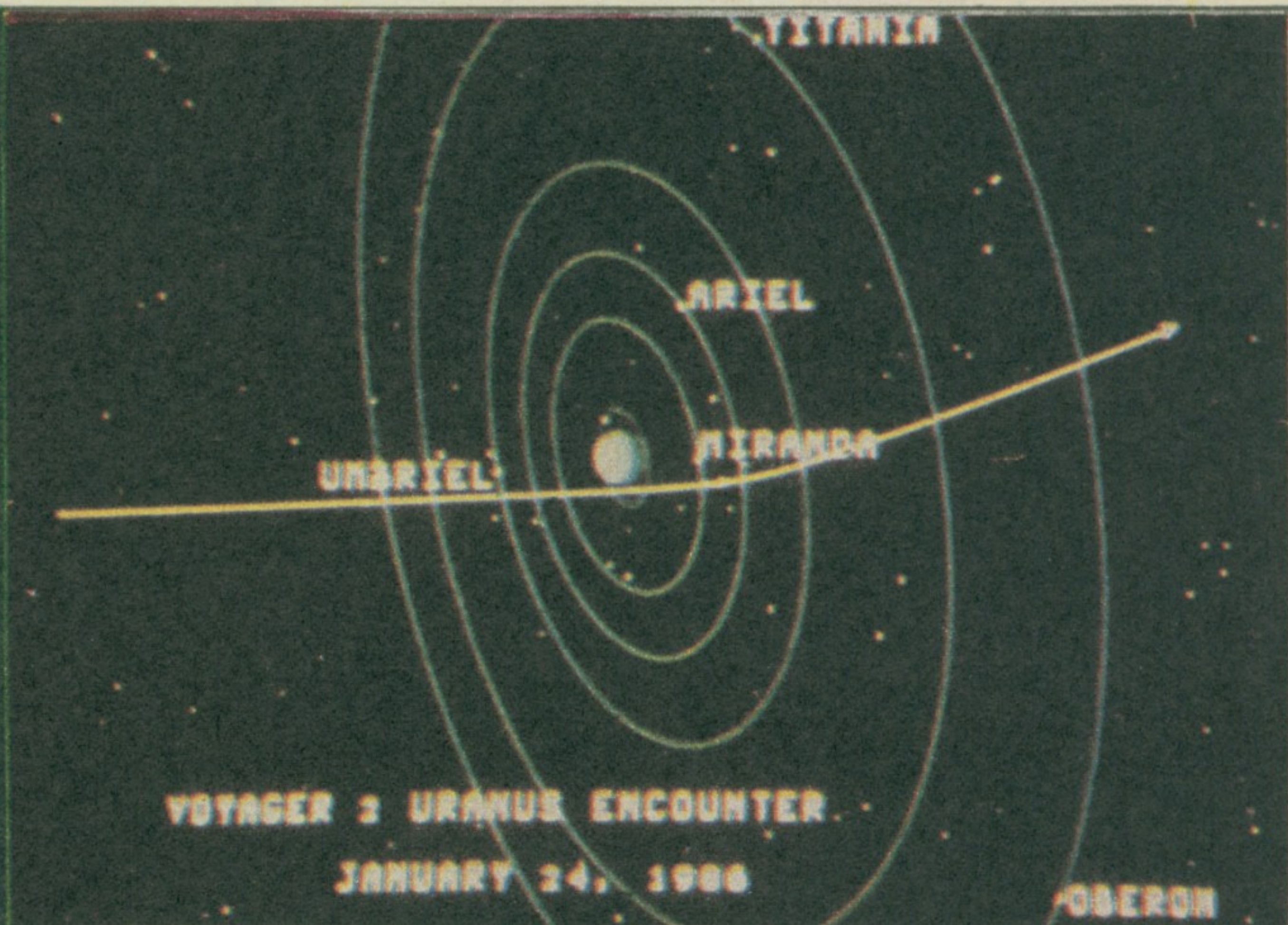
Хоризонтално на
– 200°C

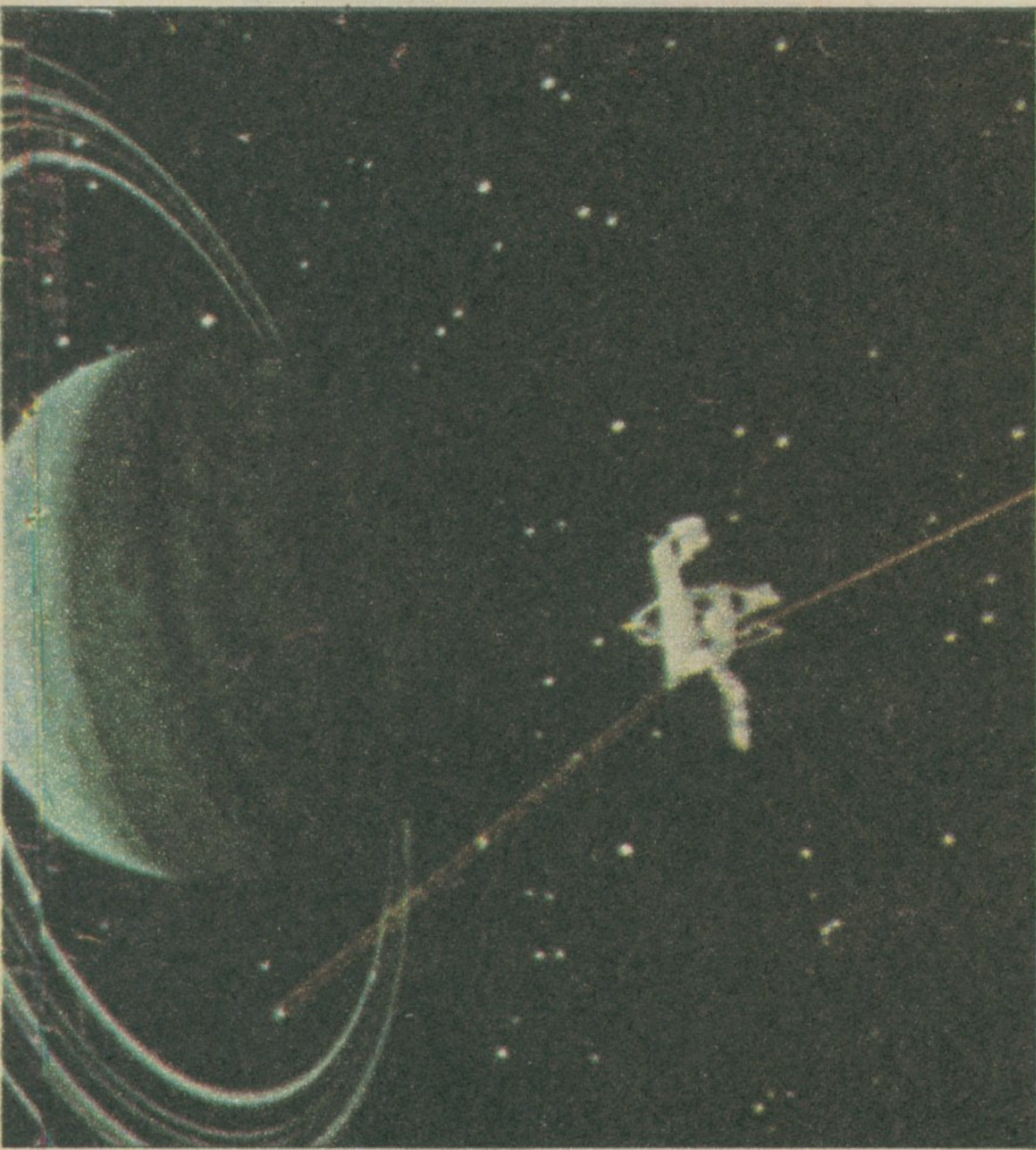
Открића небеских тела Сунчевог система првобитно су се заснивала ис-

кључиво на посматрању. Када је откривен Јупитер, највећа планета и по маси и по величини, ствари су се компликовале.

Јупитер, Сатурн, Уран, Нептун и Плутон припадају такозваним спољним или џиновским планетама које су веома удаљене

Путања космичке сонде кроз планетарни систем на три милијарде километара од Земље. Слика је Насин оригинал и на њој су означени од раније познати Уранови месеци: Титанија, Аријел, Умбријел, Миранда и Оберон. Доле пише: сусрет „Војџера 2“ са Ураном 24. јануара 1986.

Сусрет сонде „Воицер 2“ са Ураном виђен на суперкомпјутеру

од Сунца. Њихово откривање представљало је комбинацију посматрања (мерења), математичке обраде и тумачења добијених резултата.

По немачком астроному Јохану Екерту Бодеу (1747-1826), директору Берлинске опсерваторије, добио је име закон којим се унапред могла одредити средња удаљеност планета од Сунца. Боде је непогрешиво предвидео постојање и тачан положај Сатурна, много пре него што је ова планета откривена, а нешто раније и Урана, прве планете откривене помоћу телескопа. Срећник који га је први видео 1781. био је славни немачки астроном Вилхелм Хершел настанен у Британији.

О Урану се зна сасвим мало и зато су подаци с „Воицера 2“ вредни злата. Њихово дешифровање трајаће месецима јер је сонда нагомилавала информације брже него што су њени уређаји могли да их обраде и пошаљу на Земљу. Оно што није емитовано забележила је магнетофонска трака и постепено их слала током наредних дана.

Да би се појачали слабаши сигнали с „Воицера 2“, Наса их је примала преко антена све три своје мреже за хватање далеких космичких сигнала – у Калифорнији, Аустралији и Шпанији – и електронским путем спајала у један јачи. Али, и он је био толико слаб да је темпо емитовања морао да се успори. За једну једину слику с „Воицера 2“ било је потребно најмање четири минута!

Уран је планета седма по реду посматрано од Сунца. Има пречник од преко 50 хиљада километара и четири пута је већи од Земље. Удаљен је од ње око три милијарде километара.

Са Земље се, кроз телескоп, види у облику прљавоплавог расплинутог диска. Све до краја јануара 1986. сматрало се да има пет сателита или месеца: Оберона, Титанију, Миранду, Умбријела и Аријела. „Воицер 2“ открио је, према тренутним подацима, још десет мањих Уранових месеца.

Да има прстенове помислило се тек 1977. године када је једна звезда, пролазећи близу Урана,

доживела низ помрачења. Астрономи су претпоставили да је њену светлост задржао са Земље невидљив појас прстенова. Године 1984. прстенови су, захваљујући новом електронском уређају и снимљени. Избројано их је девет, а „Воицер 2“ открио је и десети.

Све планете, осим Урана, крећу се око мање-више вертикалних оса у односу на раван путање око Сунца. Уранова оса је готово хоризонтална, северни пол окренут му је према Сунцу и то је најтоплији кутак ове планете на којој су термометри „Воицера 2“ забележили температуру од -200°C . Магнетометри су измерили магнетно поље трипут слабије од Земљиног.

Тако се Уран, преко тог, од теоријског предмета претворио у веома опипљиво тело. Свака нова слика на суперкомпјутеру открива понешто ново на чему ће научници годинама радити.

Чувари прстенова

Уранови прстенови, тамнији од угљене прашине, представљају једно

**АКО, КРОЗ
ДВАДЕСЕТ ИЛИ
ЧЕТРЕДЕСЕТ
ХИЉАДА ГОДИНА,
НЕКИ
ВАНЗЕМАЉАЦ
НАИЂЕ НА
„ВОИЦЕР 2“. У
ЊЕМУ ГА ЧЕКА
ЗЛАТНА ПЛОЧА.
УКОЛИКО ИМА И
ОДГОВАРАЈУЋИ
ГРАМОФОН,
УПОЗНАЋЕ СЕ СА
ЗЕМЉОМ, АЛИ ИЗ
1977. ГОДИНЕ КАДА
ЈЕ КОСМИЧКА
ЛЕТЕЛИЦА
ЛАНСИРАНА.**

од великих свемирских чуда. За разлику од широких симетричних „ћердана“ од ледених честица који окружују Сатурн, Уранови прстенови су искривљени, нагнути и неправилно елиптични и веома различитих ширина и растојања.

На питање како честице таквих прстенова успевају да се одрже уместо да се, према свим законима, распрше по свемиру, одговорили су снимци с „Воицера 2“. Сонда је код једног од прстенова снимла пар сићушних „месеца-чуvara“. Гравитациона привлачно-одбојна сила ових малих небеских тела држи прстен чврсто у орбити. Претпоставља се, а нови снимци ће то, можда, и потврдити, да сваки Уранов прстен има свој пар „чуvara“.

А, онда, нова загонетка. Два прстена рефлектовала су светлост сасвим другачије од осталих, као да су начињени од неке друге материје. Научници ће морати да преиспитају старо мишљење да се прстенови састоје од метана, поцрнелог од радијације, или од материје богате угљеником. Спектри прстенова оповргавају ове теорије.

„Воицер 2“ је, такође, открио да су Уранови месеци по свој прилици имали веома бурну геолошку прошлост. На Оберону, највећем Урановом месецу, снимак показује малу тамну мрљу која необично подсећа на кратер. На

Миранди постоји знак сличан латиничном слову V. На Умбријелу, најтамнијем од свих, виде се области оштрих висоравни. Аријел има две светле тачке што може да значи да ледени месец има тамну кору из које, када се пробуши, куља бели лед слично као што на Земљи вулкани избацују лаву. На сивосмеђој кори Титаније такође се виде светле неправилне мрље што наговештава да се овај Уранов месец хиљадама година подмлађује материјом из сопствене унутрашњости.

Досад се сматрало да је Уран прљавоплав због метана у својој атмосфери. „Воицер 2“ је, међутим, у тој истој атмосфери открио облаке и снимио наранџасту измаглицу око пола.

Ако би се израчунала ротација облака, могло би се коначно сазнати колико на Урану траје дан, односно, за колико се часова ова планета обрне око своје осе. Досад се претпостављало да дужина Урановог дана траје између шеснаест и двадесет и четири часа. Судећи по „Воицеровим“ мерењима, истина је ближа мањем броју.

До слушања и збогом

И док се месецима буду дешифровале и тумачиле поруке послате са Урана, „Воицер 2“ ће, брзином од око 70 хиљада километара на час, стреловито хитати према Нептуну где би, после више од две милијарде километара, требало да се нађе 24. августа 1989. године и поново нам се јави. Ту се његова мисија завршава јер он не може да стигне до Плутона.

Космичка сонда која нам је приближила удаљене планете, прва и једина у овом миленијуму, напустиће Сунчев систем. Кроз 20 хиљада година „Воицер“ ће се наћи у Ортовој маглини, где се рађају комете, а кроз 40 хиљада година приближиће се звезди АЦ+79 3888.

Шта ће тамо наћи? Или кога?

Предвиђена је и таква могућност. Ако би неки Ванземаљац наишао на „Воицера 2“, у њему би га затекла златна плоча. Под условом да има одговарајући грамофон, упознао би далеку планету Земљу кроз њену музику, речи, слике.

Наравно, Земљу из 1977. године, када је „Воицер 2“, кренуо на своје невероватно путовање.

Б. Дожић

ЛЕД ЛОМЕ, А ПРАМАЦ НЕ СЛОМЕ

Како бродови ледоломци ломе лед?

ХАМИД ШУВАЛИЋ
Мевлудина Ђапића 28
75300 Брчко

Ледоломац је нарочит брод пројектован и грађен тако да може да лопи лед у залеђеним морима, језерима, рекама и лукама стварајући пловне пролазе другим бродовима или бродским конвојима. Међутим, ледоломци нису сви исти: постоје морски, поларни, језерски, речни и лучки бродови ове врсте и намене.

То су врло широки бродови у поређењу са сопственом дужином, због чега су веома стабилни. Захваљујући овој особини, ледоломци могу и кроз лед да се крећу праволинијски. При сусрету с леденим пољем овај брод се пропне својим искошеним подводним делом прамца (чеоног, предњег дела) на руб леда који се под том тежином ломе. Прамац затим пропада кроз лед стварајући пукотину у залеђеној површини, коју шири ломљењем и потапањем ледених громада својим бочковима, остављајући тако за собом канал шири од бродске ширине.

Ледоломац се кроз лед креће готово равномерно, иако се кретање састоји у наизменичном пропињању и пропадању, што може да подсећа на коњски трк, односно јахање. Али, ако ледене громаде не може да сломи оваквим равномерним кретањем ледоломца, брод их разбија ударцима „из залета“. Лед дебео и шест метара пуца под оваквим налетима попут хартије.

Међутим, ледоломци су значајни и по томе што је на њима први пут у историји употребљена нуклеарна енергија за погон такозваних површинских бродова. (Први брод са оваквом врстом горива била је америчка подморница „Наутилус“, саграђена 1954. године.) У Лењинграду је 1959. године саграђен ледоломац на нуклеарни погон „Лењин“, дугачак 124 метра, широк 26,8 метара, с газом од 10,5 метара. На „Лењину“ је посада од 230 људи. Погонску снагу од 44000 KS дају му три нуклеарна реактора. Ако се ипак догоди да лед зароби брод, укључују се снажни уређаји који врлом водом отапају ледену блокаду. Ту су, за сваки случај, и два хеликоптера.

У СССР-у су 1974. и 1975. године довршена још два ледоломца на атомски погон „Арктика“ и „Сибир“. Дугачки су по 136, широки 28, с газом од 11 метара. Недавно је совјетска морнарица добила и четврти ледоломац „Росија“ који је моћнији од својих претходника.

И ПЕСНИК У КЛУБУ

Зовемо се Дамир Малешев и Предраг Пузић и желимо да оснујемо један клуб. Али, он не би окупљао љубитеље певачких или спортских звезда, већ једног нама драгог песника Владислава Петковића Диса. Надамо се да Дисове стихове не волимо само ми и зато позивамо све остале читаоце Забавника, нарочито млађе, да нам се јаве на адресу

ДАМИР МАЛЕШЕВ
Мокрањчева 28
21000 Нови Сад

БОГАТА АТМОСФЕРА

Има ли кисеоника и на другим планетама или само на нашој?

ЛИДИЈА СТАНКОВИЋ,
56000 Винковци
Маршала Тита 198

У Сунчевом систему има осам планета и сателита који поседују атмосферу: Венера, Земља, Марс, Титан, Јупитер, Сатурн, Уран и Нептун. Последње четири планете су огромне гасовите лопте чији је састав (углавном водоник и хелијум) готово исти као и састав Сунца. Венера, Земља, Марс и Титан су такозване „земљане“ планете; заједничко им је то што су слич-

них димензија, што им је састав стеновит, површина чврста и коначно – имају атмосферу. Атмосфера Венере и Марса је потпуно иста и састоји се од 95 одсто угљен-диоксида. Титан, највећи сателит Сатурна, и Земља, такође имају готово идентичну атмосферу, која садржи 90 (Титан), односно 78 одсто азота (Земља). Али, једино Земља има кисеоник, око 21 одсто. Откуд та велика количина свежег ваздуха? Од живота на Земљи. Биљке, које упијају сунчеву светлост и ослобађају кисеоник, подарице су нашој планети богату атмосферу.

ЧИПОЛИНОВ ОТАЦ

Много волим италијанског писца Ђанија Родарија. Реците нешто више о њему.

ОЛИВЕРА ПЕТРОВИЋ
81210 Колашин

Ових дана, тачније од 24. до 27. марта, у Београду се много говорило о италијанском писцу Ђанију Родарију (1920–1980). Наиме, у организацији Италијанског центра за културу, Педагошког музеја и позоришта „Бошко Буха“ 24. марта отворена је изложба плаката и књига овог познатог књижевника. На изложби у Педагошком музеју говорио је његов друг и пријатељ књижевник Драган Лукић који је између осталог рекао и ово:

– Велики је и огроман педагошки значај Родаријевих књига за децу или, боље рећи, Родаријеве књижевне уметности. Пријатељ је све деце света јер уме да им прича савремене бајке, да их штити и да се бори за равноправност све деце. Његови јунаци нису „посебна деца“ већ је свако дете у улози јунака. Он то постиже једноставно: истином. А сам располаже арсеналом истинских, племенитих, дивних осећања и преноси их на друге. Уз малог – великог Пинокија већ одавно иде Родаријев Чиполино, борац против охолих, злих, богатих... Близак је великом Андерсену и носи његову – АНДЕРСЕНОВУ награду за књижевност за децу. За Родарија се може рећи да је дејчи нобеловац. Најбоље је да узмете његове књиге и све ово проверите.

Позориште „Бошко Буха“ је два дана касније било домаћин позоришне групе из Трста „Ла контрада“ која је извела Родаријев комад „Лутка у слободи“ и побрала опште симпатије.

Ђани Родари је иначе познат југословенској читалачкој публици посредством више дела а његове приче сте могли да прочитате и на страницама „Политикиног забавника“.

За децу је почео да пише у својој тридесетој години. Већ на самом почетку је схватио да писати за децу није нимало лак посао.

Писао је поезију, прозу, позоришне комаде, али и чланке образовног карактера, састављао уџбенике, приручнике, енциклопедије и изборе поезије и прозе. Добитник је више запажених књижевних награда.

О Родарију је написано много тога. Доктор Хозе Мигел де Ацаола, у образложењу за Андерсонову награду између осталог каже и ово:

– Родари је човек своје епохе – читаоцу се обраћа језиком своје епохе. И, када то подвалим као заслугу, то је зато што је он тај језик морао и да измисли... Захваљујући

Родарију дејча књижевност се спаја са техником наше епохе, али не напушта свет маште: чини чудесним оно што је свакодневно, једном речју преображава стварност, што је управо привилегија поетског стваралаштва.

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Александар Бакочев
В. Д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Виб
Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Виб
Заменик главног и одговорног уредника
Зефиринио Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ
Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љилана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљавић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верница Смиљанић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Виб, Зефиринио Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојановић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патриотић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменковић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миланко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.656,00 динара, полугодишња 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полугодишња 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 93.-
ШВЕДСКА	Шкр. 299.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79.-

Уплате из иностранства слати на деовизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Наталиа Руњић, Омишка 4, 58000 Сплит – има 12 година, воли спорт и музику, сакупља разгледнице, постере и слике глумаца и певача, тренира карате.

Ивана Костадинов, 10 Авијатичара 1/01, 11000 Београд – има 15 година, воли музику, спорт и глуму.

Јелена Перовић, Дунавска 4, 19320 Кладово – има 12 година, воли спорт и путовања, сакупља књиге, салвете и налепнице, свира клавир, тренира карате.

Илија Смуђа, Омладинска 66, 21226 Бачко Петрово Село – има 14 година, жели да се дописује са друговима и другарицама широм земље.

Татјана Марковић, Цвијићева 3а, 11080 Земун – има 12 година, воли рок музику, сакупља постере и тренира кошарку.

Слободан Миловановић, 32306 Горњи Бањани – има 12 година, сакупља поштанске марке, значке и разгледнице, пише песме, навија за „Црвену звезду“.

Биљана Недељковић, Бјеловарска 15, 11000 Београд – има 13 година, воли спорт и музику.

Селма Шакић, Лењина 43, 71000 Сарајево – има 10 година, воли музику и дописивање.

ти, познат мермер са Венчаца, Радочела и Ругова у Србији, као и са Плетвара и Водна у Македонији. И аморфни једри кречњаци, бели и жућкасти, са Брача и Хвара познати су у вајарству и грађевинарству.

ЧУВАЈ СЕ МУВЕ И КАД НОГЕ ТРЉА

✉ Стигло је пролеће, појавиле су се муве и приметио сам да оне, кад мирују, трљају задње ноге. Занима ме због чега то раде?

ДРАГИША СТОЈАНОВИЋ
Димитрија Туцовића 9
36000 Краљево

Човек је вековима једноставно сматрао да су муве безбедна напаст. Међутим, тек у овом веку утврђено је да су те наоко безазлене муве човеков највећи непријатељ: оне преносе клице разних заразних болести од којих сваке године умиру милиони људи! Дакле, кад год мува трља ногу о

ногу, она се на тај начин чисти и одбацује честице које је скупила на разним врстама отпадака. Тај невидљиви терет, којег и мува жели да се ослободи, садржи у себи бактерије врло тешких, заразних болести као што су туберкулоза, дизентерија, грозница,

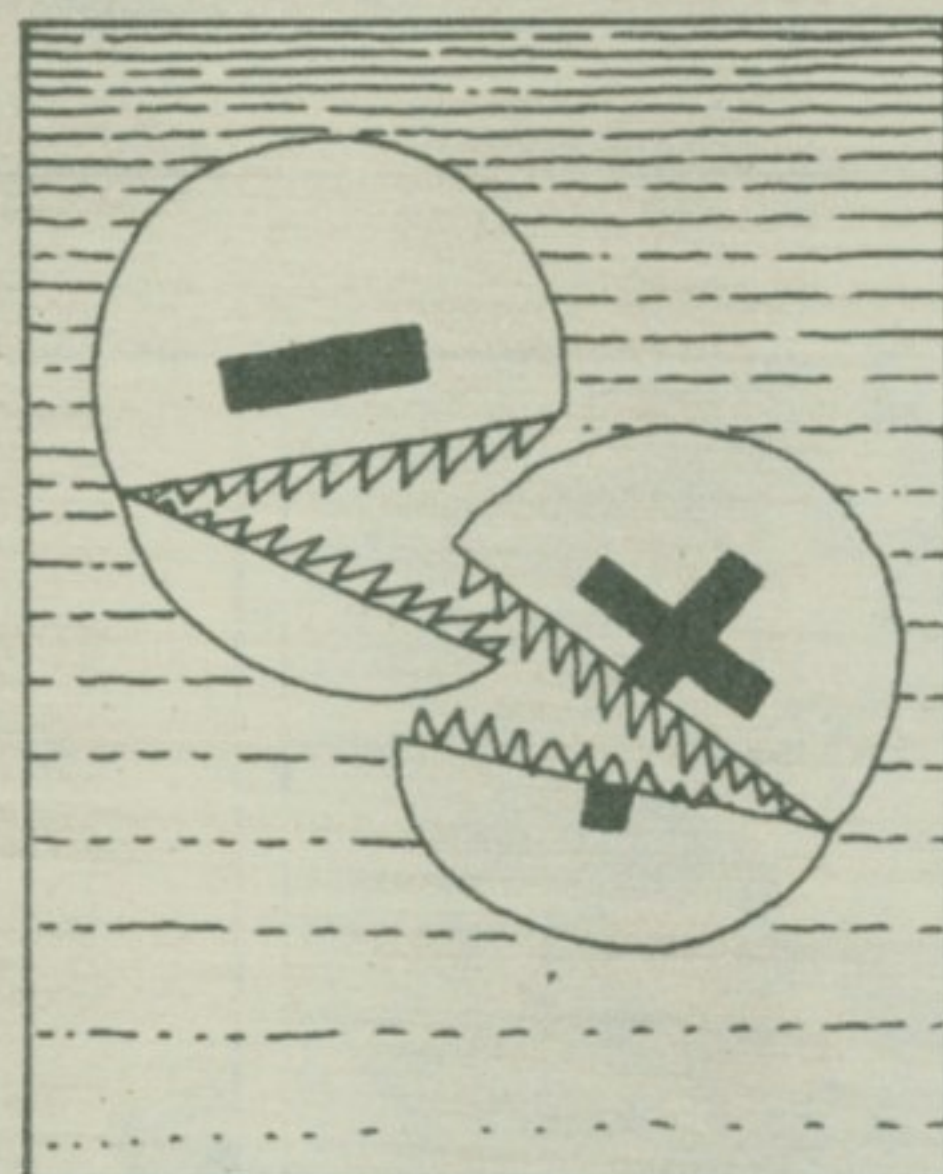
дифтерија... Све то овај инсект доноси у станове људи са ђубришта, из канализације, депонија.

Гледана голим оком мува изгледа сјајна и глатка. Међутим, њено тело прекривено је многобројним длачицама на које се скупља нечистоћа коју мува покупи летећи од јутра до мрака. Понекад јој овај клицоношки баласт смета при лету па га скида, трљајући ногу о ногу. Није редак случај да све оно што је мува збацила с ногу човек прогута с храном на којој је овај преносилац разних болести оставио свој опасни траг.

КОМЕ ПРИЈА АНТИМАТЕРИЈА?

✉ Недавно сам читао једну књигу у којој се спомиње антимаерија. Међутим, овај појам у њој није објашњен, а ја бих хтео да знам шта значи.

СЕНИША ДОМАЗЕТ
Хендрика Знидаршића 24
58000 Сплит

Антиматерија је појам који се све чешће спомиње у модерној науци, која је и утврдила да не постоји само материја, већ и њена супротност, односно антимаерија. Међутим, иако објашњење антимаерије на први поглед изгледа једноставно, она ни у ком случају није проста. То је супстанца сачињена од атома и молекула у којима су саставне честице – античестице. Језгра атома у антимаерији су састављена од антинеутрона (неутралних) и антипротона (негативних), а атомски омотач од позитивних електрона (позитрона). Таква супстанца би имала све карактеристике нормалне супстанце од које је сачињен нама познати свет и од ње би могла да буду начињена небеска тела, галаксије и др. Али, она не може да се спаја са нормалном супстанцом и при додиру материје и антимаерије долази до уништења масе обеју супстанци и претварања највећег дела масе у енергију. Нема поузданих доказа да постоје светови од антимаерије. Научници су засад успели да у лабораторијама створе атоме антиводоника и антихелијума.

МЕРМЕР НА ПРУГЕ

✉ Волео бих да ми одговориш како настаје мермер?
АЛЕКСАНДАР ЛУКИЋ,
55400 Нова Градишка
Матије Гупца 168

Мермер је камен кречњачког порекла који је трпео промене током дугог периода, понекад неколико милиона година. Под утицајем топлоте и притиска у унутрашњости Земље кречњак се кристализовао и постао мермер. Чисти кречњак даје бели мермер, као што је онај веома тражени из Караре у Италији. Ако је стена била мање чиста (ако је било, на пример, глине) мермер је проширан разнобојним пругама – сивим, ружичастим, црним, плавим. Црне и плаве пруге су последица присуства угља који се меша са кречњаком.

Код нас је, по високој вреднос-

ВЕСТИ ИЗ ДРУГЕ РУКЕ

ТУМОР У КОЛОРУ

Рендгенски апарат десна је рука лекару док поставља дијагнозу. Рендгенски или X зраци лакше пролазе кроз меко ткиво и задржавају се у чврстој

грађи костију и зато се на снимку различито оцртавају гушћи и мање компактни делови људског тела. Помоћу рендгена могу се откривати и тумори, али при том разлика у густини ткива може бити тако мала да се простим оком не може ни уочити на рендгенском снимку. Коначно је и тим тешкоћама дошао крај захваљујући такозваној денситометрији која омогућава да се црно-бели рен-

дгенски снимак претвори у бојени. Како то?

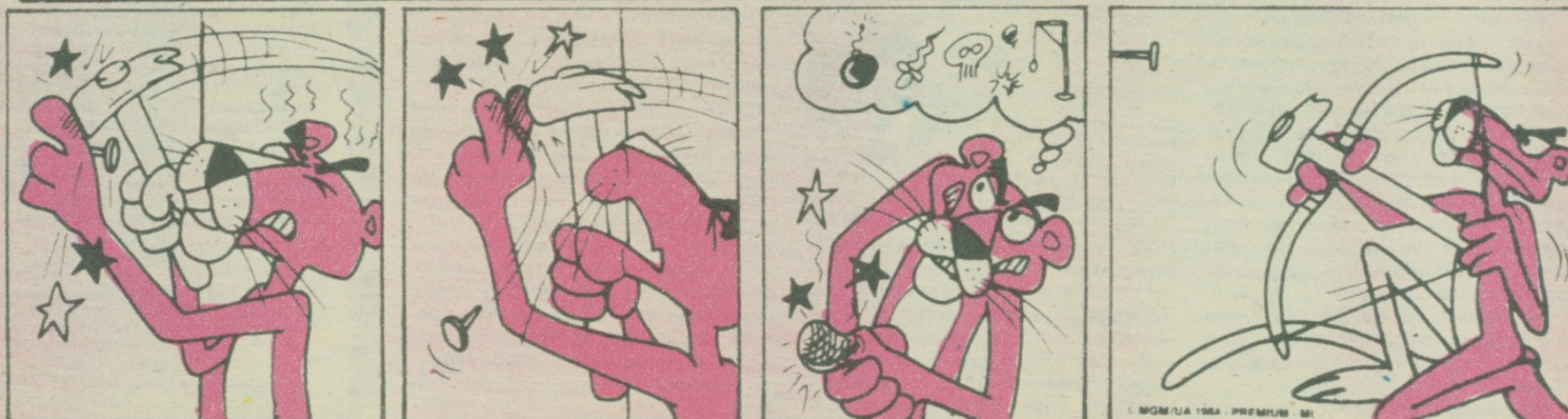
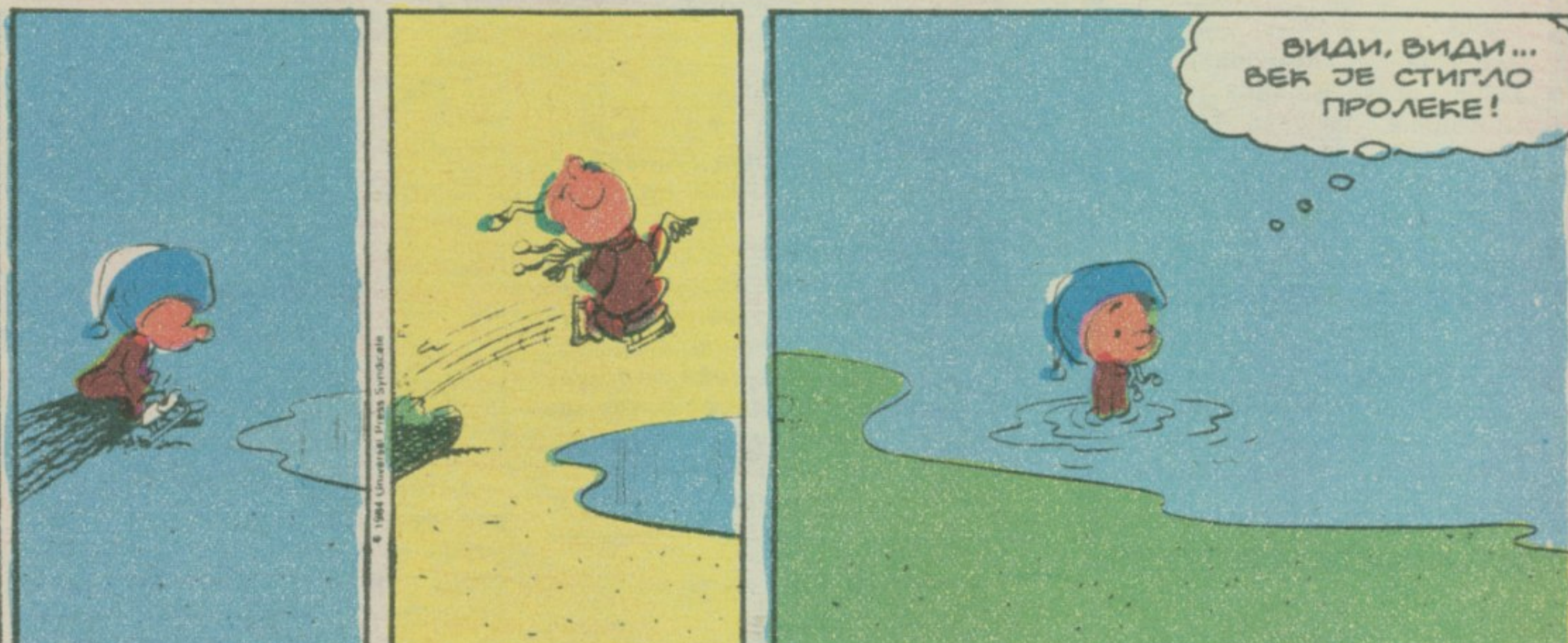
Кроз обичан рендгенски снимак пропусти се јак млаз светлости који потом пада на специјални пријемник у коме се израженији делови снимка претварају у електричне импулсе (тамо где је део више осветљен и сигнали су јачи). Дале, електросигнали падају на телевизор у боји који производи колорну слику. И док је људско око могло

да не види једва приметну разлику између сивог и нешто мање сивог, оно ће врло лако разликовати, рецимо, плаве од црвених делова. Претварањем различитих нијанси сивог и црног у све боје спектра обављају осетљиви електрични сензори, а слику претворену у електричне сигнале компјутер смешта у своју меморију.

Претварање рендгенског снимка у бојени олак-

шаће умногоме посао онколога, хирурга и трауматолога којима је нарочито важно да прецизно „прочитају“ осенчен снимак са slabим контрастима. На фотографијама у боји, међутим, јасно се разазнаје свака паји најмања промена.

Однедавно, ручни компјутер, који је лако спојити с денситометром, израчунава површине обојених сегмената чак у бројевима или процентима.

ЗАБАВНИКОВ КВИЗ

ЕДИП У ШИБЕНИКУ

Ако желите да проверите своје опште знање, покушајте да одговорите на ових тринаест питања. Пазите, у овом квизу дали смо за свако питање три одговора од којих је само један тачан. Ако сте тачно одговорили на свих тринаест питања, честитамо. А ако, пак, нисте свезналица, потражите решење у дну странице.

1. Отац словеначке књижевности је:
а) Примож Трубар,
б) Франц Прешерн,
в) Иван Цанкар.

4. Највећи град на свету, по броју становника, је:
а) Њујорк,
б) Токио,
в) Мексико Сити.

7. Фанфара је:
а) лимени дувачки инструмент,
б) дувачки,
в) гудачки.

10. Свој кошаркашки пут до звезда Дражен Петровић започео је у:
а) Шибенику,
б) Задру,
в) Сплиту.

12. Књижевни псеудоним позоришног и ТВ-редитеља Василија Поповића је:
а) Павле Угринов,
б) Петар Керечки,
в) Мића Радак.

2. Наш први играни филм у боји звао се:
а) „Бреза“,
б) „Вишња на Ташмајдану“,
в) „Љубав и мода“.

5. По хеленском миту, син краља Лаја и краљице Јокасте, познат као муж своје мајке и убица свог оца, звао се:
а) Агамемнон,
б) Едип,
в) Ахил.

8. Југославија се граничи, знамо већ, са седам држава. Најдужа граница је са:
а) Румунијом,
б) Мађарском,
в) Аустријом.

11. Мало је оних који нису гледали сјајан филм „Амадеус“. Кад је Моцарт свирао „по свом ћефу“, музички стручњаци су користили термин:
а) ад норман,
б) ад нотам,
в) а капричо.

13. Осма конференција несврстаних земаља, како сада ствари стоје, биће одржана у главном граду:
а) Боцване,
б) Зимбабвеа,
в) Египта.

3. Новчана јединица Туниса је:
а) динар,
б) гулден,
в) ријал.

6. У одбрану невинно оптуженог француског капетана Драјфуса, настао је позанти текст „Оптујуем“ чији је аутор:
а) Емил Зола,
б) Виктор Иго,
в) Оноре де Балзак.

9. Доба у развиту Земљине коре када су ледници почели да се топе, а које је непосредно претходило данашњем добу, назива се:
а) дилuviјум,
б) јура,
в) креда.

ОДГОВОРИ:

1 - Примож Трубар; 2 - „Љубав и мода“; 3 - динар; 4 - Мексико Сити; 5 - Едип; 6 - Емил Зола; 7 - лимени дувачки инструмент; 8 - Мађарском, 623 км; 9 - дилuviјум; 10 - Шибенику, у Кошаркашком клубу „Шибеник“; 11 - а капричо; 12 - Павле Угринов; 13 - Зимбабвеу, у четловом главном граду Харареу.

